

„Trebuie să știți mai întâi că un ostaș al lui Dumnezeu aflat în casa Sa e înarmat cu virtutea și curajul credinței, prin puterea căreia dorește și lucrează pentru a dobândi viața veșnică. De aceea, el nu se sperie și nu poate fi oprit în aspirațiile lui, chiar de ar întâmpina toate furtunile din lume, pe care prezicerile lui Dumnezeu ne arată că vor veni.”

Sfântul Ciprian al Cartaginei

De același autor (ultima ediție): *Patericul mirenilor* (Editura Areopag, 2020), *Jurnalul convertirii* (Editura Areopag, 2020), *Duhovnicul. Rugăciunea. Postul* (Editura Areopag, 2020), *Prietenul nostru, Sfântul Vasile de la Ostrog – Izbăvitorul de frică* (Editura Areopag, 2020), *Acuzatul 1988* (Editura Areopag, 2020), *Tinerii și sexualitatea – Între iubire și păcat* (Editura Areopag, 2020), *Doctorul de povești* (Editura Areopag, 2020), *Despre înfruntarea bolii* (Editura Areopag, 2020), *Despre divorț* (Editura Areopag, 2020), *Avva Ioan de la Colciu* (Editura Areopag, 2020), *Cartea nunții* (Editura Areopag, 2019), *Cel mai scump cadou de Crăciun* (Editura Offline Times, 2019), *Despre înfruntarea necazurilor* (Editura Areopag, 2018), *Despre avort. Motive, traume, consecințe* (Editura Areopag, 2018), *Vlahiia – Puterea iubirii* (Editura Areopag, 2017), *Cum să ne creștem copiii* (Editura Areopag, 2017), *Mâncăți sănătos – Sfaturile elefantului Sunny și ale prietenilor săi* (Editura Offline Times, 2015), *Povești religioase – Povestea icoanei mele* (Editura Areopag, 2014), *Palatul poveștilor* (Editura Areopag, 2012), *Drumul cuvintelor* (Editura Egumenița, 2009), *Zorii apocalipsei* (Editura Egumenița, 2008), *Fețele apostaziei – Dărâmarea idolilor* (Editura Agnos, 2008), *Underground – Rebelii generației NU* (Editura Agnos, 2007), *Tinerii și sexualitatea – Repere pentru mileniul III* (Editura Egumenița, 2007), *Despre reîncarnare și invazia extraterestră* (Editura Egumenița, 2006), *Despre horoscop, cutremure și ghicirea viitorului* (Editura Lucman, 2006), *Tinerii și sexualitatea – Întrebări și răspunsuri* (Editura Lucman, 2006), *Tinerii și sexualitatea – Păcate noi, păcate vechi* (Editura Egumenița, 2005), *Despre înaintemergătorii Antihristului* (Editura Cartea Ortodoxă, 2004), *Mângâiere pentru bolnavi* (Editura Egumenița, 2004).

www.danionvasile.com
danionvasile@yahoo.com

© Pentru ediția de față, Editura Areopag

ISBN 978-606-9678-21-3

Foto copertă: Florin Bulică (Stâlpul Ortodoxiei, de la Biserica Sfântului Mormânt)

Danion Vasile

**Manual de curaj
în fața bolii, a suferinței
și a morții**

***Tâlcuiri la învățăturile
Avvei Emilian Simonopetrul***

Editura Areopag
București, 2021

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VASILE, DANION

Manual de curaj în fața bolii, a suferinței și a morții : tâlcuiri la învățăturile Avvei Emilian Simonopetritul / Danion Vasile. - București : Areopag, 2021

ISBN 978-606-9678-21-3

În loc de prefată

„Hristoase, dă-mi răbdarea și credința sfinților...”

Mitropolitul Neofit de Morfou spunea într-o predică¹: „În aceste luni care vin să faceți o rugăciune pe care mi-au spus-o niște oameni luminați ai lui Dumnezeu. Este o rugăciune simplă, dar esențială. Acestea sunt vitaminele spirituale de care are nevoie sufletul nostru în această perioadă. Să spuneți: «Hristoase, dă-mi răbdarea și credința sfinților»; avem nevoie de această rugăciune, deoarece răbdarea pe care o avem acum nu va ajunge... Și nici credința pe care o avem noi, ciprioții, ca închinători ai icoanelor, mănăstirilor și moaștelor nu va ajunge... De aceea trebuie să spunem: «Dă-mi răbdare», deoarece această răbdare pe care o avem se va dovedi puțină, foarte puțină! Și credința noastră se va dovedi puțină, chiar mai puțină... Se vor întâmpla astfel de lucruri și evenimente, încât va trebui să avem credința sfinților, a Sfântului Ciprian și a Sfintei Iustina. Este foarte important ca răbdarea noastră să nu fie doar o răbdare psihologică, mentală. Nici credința noastră nu va fi suficient să fie doar așa cum era credința mamei noastre, a bunicii sau a vreunui părinte duhovnic pe care l-am întâlnit la școala de duminică, ci va trebui să fie credința sfinților! Și, când vom avea credința sfinților, vom trăi viața sfinților. Și viața sfinților, amintiți-vă, nu este atât pe acest pământ, cât mai ales

¹ Fragmente din predica ținută după Acatistul Sfinților Ciprian și Justina pe 1 octombrie 2021 - <http://www.cuvantul-ortodox.ro/-hristoase-al-meu-da-mi-rabdarea-si-credinta-sfantilor-predici-noi-ale-mitropolitului-cipriot-neofit-de-morfou/> (n.ed.).

în cealaltă lume. Deoarece sfinții au ținut spre lucruri mari - mari, nu mici, așa cum facem noi: să fim sănătoși, să avem o familie bună, să avem copii buni; acestea sunt bune, dar acestea nu le vom lua cu noi în lumea cealaltă. Dacă suntem interesați de viața veșnică, trebuie să știți că examenele încep.”

Rugăciunea la care acest mitropolit făcea referire, „Hristoase, dă-mi răbdarea și credința sfinților”, a fost recomandată de Sfântul Sofronie de la Essex pentru întărire în războiul duhovnicesc. Vremurile prin care trecem sunt pline de tulburare și de încercări de tot felul. De aceea, rostirea acestei scurte rugăciuni este foarte importantă. Dar, ce înțelegem prin răbdarea și credința sfinților?

Unul din cele mai directe moduri din care putem înțelege răbdarea și credința sfinților o constituie citirea mărturiilor scrise chiar de ei înșiși. Din astfel de mărturii putem înțelege cât de departe suntem noi de măsura virtuților lor.

Iată câteva fragmente dintr-o scrisoare trimisă din Sfântul Munte de Sfântul Efrem Katunakiotul unei profesoare, pe 20 iulie 1989 (când avea 77 de ani): „Îmi scrii că Îl rogi pe Domnul să mă ușureze în durerile mele, însă eu aș vrea să te rog să nu mai faci aceasta pentru mine, ci să-L rogi să-mi dea răbdare, iar nu ușurare. Multe ne învață Sfinții Părinți, dar mult mai multe și mai bine ne învață săraca noastră experiență. Iar despre asta vreau să-ți mărturisesc ceva. În urmă cu șase ani am fost internat într-un spital din Atena din pricina bolii mele, eczema. După ce am ieșit din spital am mers în Eghina și ne-am închinat Sfântului Nectarie. De îndată ce i-am sărutat Sfântul Cap am simțit o mireasmă fină. Iar aceasta mi-a dat de înțeles că mă așteaptă multe necazuri, așa cum s-a

și petrecut. După ce ne-am întors în Atena, m-am întins pe pat și i-am spus părintelui I.:

- Atât de istovit mă simt, de parcă m-ar fi bătut o sută de oameni.

Iar de atunci zac la pat, așa cum știi.

Cu mai mulți ani în urmă am avut un chist la mijloc. Din pricina șederii îndelungate la pat, șoldurile mă dureau foarte tare și mă usturau, prevestindu-mi că se va deschide rană în acel loc.

Astfel am avut de suferit multe din pricina acelor răni, care erau mai înfricoșătoare decât cele de mai înainte.

Dacă stăteam pe partea dreaptă, mă durea înfricoșător. Când mă întorceam pe partea stângă, simțeam aceeași durere. Iar când mă așezam pe spate, mă durea și mai tare.

«Ce să fac?», mă gândeam. «Ce se va întâmpla cu mine? Unde voi sfârși?»

Atunci m-au cuprins niște gânduri înfiorătoare. Simțeam că Dumnezeu m-a părăsit.

Și, pe lângă aceasta, mai aveam și eczema de la picior, care era într-o stare foarte gravă.

Iar în acest ocean al mâhnirilor mă vedeam pe mine însumi singur, luptându-mă cu disperare împotriva valurilor amare ale deznădejdiei, care simțeam că mă înghit. Acum chiar numai gândindu-mă la aceasta mă cuprinde frica.

Ucenicilor mei nu le-am spus nimic. La exterior mă arătam liniștit, dar sufletește mă simțeam de parcă aș fi fost în iad. Căci astfel ne-a predanisit sfântul nostru stareț, spunând: «Fie în rai, fie în iad de te afli, să nu te exteriorizezi».

Iar această stare a durat șase-șapte minute, după care am auzit o voce spunându-mi: «Așa te vrea

Dumnezeu». De îndată ce am auzit acele cuvinte mi-am revenit. Atunci am răspuns acelei voci: „Dacă așa mă vrea Dumnezeu, să fie binecuvântat! Numai dăruiește-mi răbdare!»

Apoi m-am dus mai mult mort decât viu la candelă Maicii Domnului și am luat puțin untdelemn, cu care am uns de două-trei ori locurile care mă dureau. De îndată ce am făcut aceasta, m-am vindecat.

Dar anii trec și eu sufăr mereu. De multe ori scrâșnesc din dinți și chiar strig de durere, neputând să mă odihnesc câtuși de puțin. Cred că această încercare a fost trimisă de Dumnezeu.

Iar acum revin la subiectul principal. Sunt șapte-opt luni de când Dumnezeu mi-a deschis ochii sufletului și am văzut cât de mult folos primesc de la această rană, câtă răsplată mă așteaptă.

«Dumnezeul meu, Îți mulțumesc de mii de ori! Nu voi înceta în toată vremea vieții mele să Te slavoslovesc, să Te laud și să mă închin Ție pentru această rană pe care mi-ai dat-o. Căci dragostea Ta cea nemăsurată și neînțeleasă în adâncime și în înălțime în felul acesta s-a arătat. Slavă Înțelepciunii Tale! Slavă iubirii Tale de oameni! Slavă milostivirii Tale! Slavă îndurării Tale! Slavă iubirii Tale de oameni! Slavă milostivirii Tale! Slavă îndurării Tale! Slavă Ție! Slavă Ție! Slavă Ție! Acolo, în acea rană, Te-ai ascuns. Cum de m-ai iubit atât de mult pe mine, cel murdar? Ce bine am făcut de m-ai iubit atât de mult, dăruindu-mi această rană, ca o dovadă a negrăitei Tale iubiri de oameni?»

Iar această stare de har a durat trei zile și trei nopți, după care s-a stins. Zburam de bucurie, înotam într-un ocean de fericire duhovnicească. Iar starea aceasta o am mereu ca pe o mângâiere în întristă-

rile și suferințele acestei vieți înșelătoare. Și de aceea spun că atunci când mă doare, în adâncul sufletului meu mă bucur. Iar când durerile se micșorează mă întristez, dar cu toate acestea nu încetez să mă îngrijesc și de tămăduirea lor.

Abia acum înțeleg din experiență de ce sfinții se bucurau în necazuri. Abia acum îmi dau seama de ce corifeul apostolilor se lăuda în ispitele, în neputințele, în crucea lui. Pentru aceasta și Sfântul Ioan Gură de Aur îl laudă pe multpătimitorul Iov mai mult pentru răbdarea pe care a arătat-o în suferință, decât pentru viața lui de mai înainte, în care era și drept, și temător de Dumnezeu, și milostiv, și iubitor de străini.

Abia acum, așadar, înțeleg de ce dragostea de Dumnezeu a sfinților a fost încercată prin suferință și de ce El a spus: *Strâmtă este calea care duce la Împărăția Cerurilor* (Matei 7, 14). (...)

Ne spunea și fericitul nostru stareț (Sfântul Iosif Isihastul – n.n.) că toată viața lui a fost o mucenicie. Arareori se bucura, căci zi și noapte se mâhnea și plânga.

Să-ți mai spun ceva. Eu cred că Dumnezeu mi-a dăruit un dar mare prin această rană, prin aceste dureri. Deoarece bucuria nu are răsplată, în timp ce întristarea are. *Ai primit cele bune ale tale în viața ta* (Luca 16, 25).

Privind așadar, la această răsplată, fac răbdare, cu ajutorul lui Dumnezeu. Este adevărat că trupește mă doare, sufăr, dar în adâncul sufletului mă bucur.

Nu neglijez însă să mă îngrijesc de vindecarea eczemei prin diferite medicamente, prin medici, prin regim și prin orice alt mod îmi spune gândul.

Ieri în timpul Liturghiei a venit la chilia noastră un cântăreț foarte bun. Și, în timp ce acesta cânta, eu

mi-am spus în sinea mea: «Tu, părintele meu, cânti și te bucuri, oferind aceasta lui Dumnezeu. Eu însă sufăr și Îi ofer această durere lui Dumnezeu, ca să mă miluiască!»

Ceea ce are fiecare dintre noi, aceea va și oferi lui Dumnezeu, dar mult se deosebește bucuria de întristare, sănătatea de boală, ziua de noapte.

Dacă spui că Îl iubești pe Dumnezeu, atunci așteaptă dovada iubirii Lui, adică crucea pe care ți-o dăruiește El. Acest dar ți-l va dăruia în această viață, dar al iubirii Lui. Din aceasta vei înțelege că Dumnezeu te iubește, din întristările pe care ți le trimite.

Dacă vrem să fim cu adevărat ucenici ai Lui, nu numai cu cuvintele, ci și cu faptele, trebuie ca și noi să urcăm pe Cruce, precum a făcut-o Începătorul nostru. *Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie* (Matei 16, 24).

Crucea înseamnă întristări, suferințe și lacrimi.

În ziua Judecății fiecare va arăta ceea ce are, adică tot ceea ce a suferit pentru Hristos în această viață și fericit este acela care va avea să arate multe pătimiri, adică o cruce mare.

Dumnezeu să mă ierte pentru multa flecăreală.

Fie numele Lui binecuvântat în veci.”²

Rândurile Sfântului Efrem Katunakiotul sunt cât se poate de clare. Citindu-le, suntem impresionați de puterea răbdării sale, ceea ce pune în evidență, simultan, faptul că noi nu avem o astfel de răbdare. Citind, noi putem rămâne paralizați de slăbiciunea răbdării și credinței noastre, pentru că vedem culmile

² Scrisoarea a apărut în volumul Ieromonahului Iosif Aghioritul *Fericitul Efrem Katunakiotul*, apărut la Editura Evanghelismos, București, 2004, pp. 288-293 (n. ed.).

pe care a urcat Sfântul Efrem și ne dăm seama că noi nu putem ajunge tot acolo.

Sfântul Iosif Isihastul, îndrumătorul Sfântului Efrem pe calea filocalică, scria despre măsurile sfinților: „Vreau să încălzesc sufletul vostru cu căldură și să vă îndemn la râvnă și la dorința pentru preadulcele nostru Iisus, așa cum fac conducătorii de oști, care povestesc isprăvile vitejilor, povestesc avantajele poziției din care urmează să lanseze atacul și, în felul acesta, îi determină să lupte cu bărbăție și să ducă biruința până la capăt. Dar și scopul vieților sfinților și al cuvintelor, care au fost scrise și ne-au fost lăsate, acesta este. Și sufletului pe care l-a creat Dumnezeu, dacă nu aude adesea astfel de cuvinte înalte și vrednice de contemplare, îi vin somnolența și nepăsarea și numai prin astfel de lucruri, cu povestiri minunate, restaurează edificiul și alungă întristarea.”³ Adică noi, dacă citim despre răbdarea Sfântului Efrem din Katunakia, nu trebuie să o facem pentru a ne alunga plictiseala sau doar pentru a afla informații despre sfânt. Ci trebuie să o facem tocmai ca să ne molipsim de curajul și de virtuțile sale.

Da, noi avem nevoie să citim cât mai des „astfel de cuvinte înalte și vrednice de contemplare”, pentru că altfel vom fi biruiți în războiul duhovnicesc. Și e important să citim cuvinte care să aibă ecou în viața noastră, cuvinte care să fie potrivite nivelului duhovnicesc la care ne aflăm acum. Dacă vom citi cuvinte despre viața în pustie sau despre extazul rugăciunii, nu vom ști să ne folosim de ele, ba chiar putem fi păgubiți, din lipsă de dreptă socoteală. De aceea e foarte

³ Din volumul Cuviosului Iosif Isihastul *Simțirea iubirii dumnezeiești – Scrisori și poezii*, Editura Bizantină, București, 2020, p. 201 (n. ed.).

important să citim cuvinte adecvate măsurii noastre spirituale. Citirea cărților duhovnicești este unul dintre cele mai importante forme de rezistență în războiul dus împotriva diavolilor și a slujitorilor săi. Chiar dacă în ultima vreme oamenii citesc din ce în ce mai puțin cărți ortodoxe, fiind ocupați să digere știrile din mass-media sau mesajele panicarde de pe rețelele de socializare, totuși există încă oameni care înțeleg valoarea acestor cărți și a nevoinei citirii lor.

Cuvintele părintelui Emilian Simonopetrul reproduse în acest volum conțin sfaturi cu care se pot hrăni și cei care sunt la începutul vieții duhovnicești, dar și cei tari în credință. Sunt cuvinte de viață, cuvinte de foc, care ne ajută să avem o altă perspectivă asupra vieții, asupra suferinței, asupra bolii, asupra morții. De altfel, toate volumele care conțin cuvintele acestui mare sfânt, necanonizat încă, sunt volume de foc.

Rostul cărții de față este simplu: de a deschide o poartă către aceste scrieri celor care până acum au stat, din diferite motive, departe de ele. Chiar dacă tâlcuirile nu se ridică, evident, la măsura pasajelor citate, poate că tocmai această *diferență de altitudine* ar putea facilita celor care sunt la primii pași în viața duhovnicească receptarea învățăturilor părintelui Emilian Simonopetrul. Mai ales că rostul acestei cărți este tocmai de a-i convinge pe cititori să se hrănească din învățăturile marelui stareț aghiorit. Trăim o vreme în care frica pune stăpânire pe multe suflete. Avem nevoie de curaj, pentru că altfel ne va birui diavolul prin nenumăratele sale curse. Iar Avva Emilian ne poate da curaj prin cuvintele sale, tocmai pentru că el a fost un luptător neînfricat, un cuvios erou al nevoințelor și al rugăciunii neîncetate...

Părintele arhimandrit Emilianos Simonopetritul Scurtă prezentare⁴

Pr. conf. dr. Gheorghe Holbea

Părintele arhimandrit Emilianos Simonopetritul (n. 1934 – † 9 mai 2019) este considerat un „Hrisostom” al Sfântului Munte Athos prin profunda moștenire duhovnicească pe care a lăsat-o Bisericii: cuvântările și lucrările sale care actualizează mesajul Sfinților Părinți ai Bisericii (*Tâlcuire la viața Cuviosului Nil Calavritul, Avva Isaia: Cuvinte ascetice, Sfântul Maxim Mărturisorul: Capete despre dragoste, Sfântul Isihie: Despre trezvie, Tâlcuire la Capetele despre rugăciune ale Avvei Evagrie ș.a.*). În jurul personalității sale s-au alăturat duhovnicește teologi precum Placide Deseille, Macarie Simonopetritul, Alexander Golitzin, Maximos Constatas. De asemenea este cunoscut ca întemeietor și călăuzitor al unor frății monahale din Grecia și Muntele Athos, generând sinteza athonită specifică Mănăstirii Simonopetra, adică îmbinare între viața cenobitică a Athosului și practica isihastă eremită.

Biografia Părintelui Emilianos au subliniat diversitatea temelor tratate de stareț: de la probleme practice ale vieții monahale (*Monahismul - Pecetea adevărată*), la interpretarea textelor ascetice

⁴ Editura Areopag mulțumește și pe această cale părintelui Gheorghe Holbea pentru amabilitatea de a scrie această prezentare, pentru a fi inclusă în volumul de față. El este unul dintre profesorii de teologie care au contribuit la răspândirea învățăturilor starețului simonopetrit (n. ed.).

(*Cuvânt despre ascultare și priveghere*) și canoanelor Bisericii (*Tâlcuiri la canoanele monahale*) sau explicarea elementelor liturgice din cultul Bisericii (*Tâlcuiri la sfintele slujbe*), arătând relația dintre starea de așteptare a lui Hristos și deplina Lui primire, prin harul Duhului Sfânt.

Asceza este asemenea respirației, de la gesturile zilnice care trebuie să fie măsurate, cumpătate, raportate la Dumnezeu, până la răbdarea necazurilor, suferințelor și a martiriului înfrânării. „Omul își exprimă prin asceză dorul lui după Dumnezeu și își recunoaște propria neputință. Osteneala noastră, asceza noastră nu ne arată vrednicia, ci voința noastră” (*Tâlcuire la viața Cuviosului Nil Calavritul*). Părintele Emilianos recomandă privegherea care pregătește întâlnirea mistică a ascetului cu Dumnezeu și face referire specială la privegherea personală, în chilia proprie, de la patru până la șase ore pe noapte, cu respectarea măsurii fiecărui nevoitor.

Prin asceză trupul și sufletul omului trec printr-un proces de purificare, acest lucru fiind necesar pentru înaintarea spre înălțimea cerului și spre dobândirea isihiei. Isihia se dobândește prin privegherea duhului, contemplarea și rugăciunea în întunericul nopții. „În isihia atât de potrivită pentru noi, urmărind neîmprăștierea pentru câteva clipe, pentru câteva ceasuri, să dăm acest răstimp și întreaga noastră minte lui Hristos ca pe o liturghie și jertfa personală fără de sânge. Îi vorbim lui Dumnezeu cu credința că ne aude și, de aceea, Îi cerem mila” (*Tâlcuiri la sfintele slujbe*).

Lectura duhovnicească duce la curățirea și luminarea nevoitorului: „Când studiem asemenea

cărți și mai cu seamă cele ale Părinților ascetici... atunci viața noastră e într-un fel o asceză cotidiană, atunci această asceză și studiul netezesc terenul sufletului, ca să se facă în stare să urce spre cele de sus”.

Starețul a respectat întotdeauna libertatea ucenicilor săi, fiind convins că numai într-o atmosferă de libertate ucenicii pot să își dezvolte creator propria personalitate, fără să devină copii ale aceluiași exemplar, ci să lucreze zilnic la propria devenire întru sfințenie, cu propriile mijloace. Starețul oferea indicații și recomandări, însă niciodată nu impunea un anumit program care, până la urmă, nu îi era propriu ucenicului.

Într-o lume a nerăbdării Părintele Emilianos arată rolul starețului, al duhovnicului, în povățuirea duhovnicească și legătura cu smerenia ascultării: „Vrem ca în cel mai scurt timp să dobândim cele mai înalte virtuți și să reușim isprăvile marii asceze. Nu vrem să urcăm firesc, treaptă după treaptă, ci toate deodată” (*Avva Isaia: Cuvinte ascetice*). Asceza este un proces al cărui ultim scop este așteptarea întâlnirii cu Dumnezeu, de aceea trebuie să acceptăm că este de lungă durată și nu unul cu rezultat imediat. De aceea, o așteptare nerăbdătoare cu scop imediat și o încercare din partea omului de cuprindere rapidă a lui Dumnezeu este sortită, în cele din urmă, eșecului, întrucât Dumnezeu este cu desăvârșire liber, nu poate fi constrâns de nimic, iar lucrarea Sa o împlinește acolo unde voiește (*Tâlcuire la viața Cuviosului Nil Calavritul*). Starețul vede în așteptarea darurilor imediate o stare în care ascetul se îndepărtează cu totul de adevăratul Dumnezeu, iar

„dumnezeul nostru devine lucrul pe care-l căutăm, și nu Dumnezeu care ni-l dă”.

Părintele duhovnicesc trebuie să fie mijlocitor pentru ucenicii săi, să fie întruparea bogatei milostiviri a lui Dumnezeu, expresia voii lui Dumnezeu, astfel încât să nu facă ceea ce vor ei, ci ceea ce vrea Dumnezeu. Să le dea canon, care să fie hrana lor duhovnicească, și, în final, dacă urmează calea muceniei, să le dea binecuvântarea. Ascultarea de stareț și acceptarea cu ușurință a îndrumărilor și povățuirilor sale, nevoița integrării în comunitate și propria modelare după cerințele celorlalți, osteneala proprie prin rugăciune și citire, tăcere și înfrânare sunt elementele de temelie în urcușul duhovnicesc.

Având experiența nemijlocită a luminii celei nezidite, părintele Emilianos va mărturisi despre aceasta la persoana a III-a: „Când s-a întors, a văzut chilia sa toată în lumină! A privit lampa să vadă dacă nu cumva lumina vine de acolo, însă acea mică lampă cu ulei nu putea să producă atâta lumină, nici nu putea să lumineze atât de bine lucrurile din jur! Chiar dacă inima sa nu era luminată încă, avea totuși o nădejde... Ce s-a întâmplat mai exact nu știa... știa doar că se afla în fața altarului, înaintea Dumnezeului celui nevăzut prezent de față, slujind liturghia... Lumina nu mai era în jurul lui, însă și-a găsit sălaș în inima sa. Liturghia s-a sfârșit, dar cântecul care a început în inima lui era fără de sfârșit.”⁵

⁵ Maximos CONSTAS, „Transfigured in the Night: Elder Aimilianos of Simonopetra”, în: *The Orthodox Word*, L (2014) 3, pp. 125-126 (n. a.).

În loc de introducere

„Cărțile ascetice, Părinții și Scriptura nu sunt numai pentru monahi, ci sunt cu mult mai mult pentru oamenii din lume...”⁶

Părintele Emilian Simonopetritul

În Cântarea a noua a Canonul Sfântului Andrei Criteanul există o strofă în care este descrisă cu precizie chirurgicală starea duhovnicească a celor mai mulți dintre noi: „Legea s-a făcut neputincioasă, Evanghelia nu lucrează și toată Scriptura întru tine nu este băgată în seamă; proorocii au slăbit și tot cuvântul Celui Drept. Și rănilile tale, o, suflete, s-au înmulțit, nefiind doctor să te vindece pe tine.”⁷ Cuvintele acestea sunt grele și nu le băgăm în seamă. Parcă ne convine faptul că sunt rătăcite între atâtea și atâtea strofe și încercăm să nu le înțelegem. Deși mesajul lor este simplu – da, din păcate, Evanghelia nu lucrează întru noi, chiar dacă spunem că suntem creștini. Sufletele noastre sunt pline de patimi, care se înmulțesc neîncetat. Dar trebuie să înțelegem că Dumnezeu este Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre, Cel care ne poartă de grijă în fiecare zi a vieții noastre și ne pune înaintea tot ceea ce ne este de folos pentru mântuire.

Se vorbește și se scrie mult despre faptul că în ultimii ani s-au înmulțit relele și păcatele de tot felul. Există un fel de îngrijorare, de frică, de tulburare privitoare la viitorul apropiat. Dacă ne uităm la tele-

⁶ *Așteptarea lui Dumnezeu. Despre boală, suferință și moarte*, Editura Sf. Nectarie, Arad, 2019, p. 100 (n. a).

⁷ Din volumul *Rugăciunile Postului Mare*, Editura Bunavestire, Galați, 2003, p. 192 (n. a.).

vizor sau dacă citim știrile, sufletele noastre pot simți o presiune care nu trebuie neglijată. Totuși, ar trebui să existe o perspectivă duhovnicească asupra vremurilor pe care le trăim. Sfântul Paisie Aghioritul spunea că „mulți sfinți [din vremurile trecute - n. a.] ar fi dorit să trăiască în vremea noastră, ca să se nevoiască”⁸. Practic, cu cât încercările sunt mai mari, cu atât sunt și cununile mai slăvite. Da, cu toate tulburările și căderile din jurul nostru, vremurile pe care le trăim, dacă sunt trăite duhovnicește, sunt vremuri propice dobândirii mântuirii.

Am putea să ne bucurăm de mulțimea de sfinte moaște, de la sfinți făcători de minuni contemporani cu noi sau din secolele trecute, prin care Dumnezeu împarte în toată lumea daruri celor ce îi cinstesc pe robii Săi. Am putea să ne bucurăm de numărul mare de copii ale icoanelor făcătoare de minuni, care umplu biserici și mănăstiri din toată lumea și în fața cărora mulți primesc ajutorul mult-așteptat. Am putea să ne bucurăm de șansa de a merge în pelerinaje mult mai ușor decât o puteau face bunicii sau străbunicii noștri. Și am putea să ne folosim de mulțimea de cărți duhovnicești pe care Dumnezeu le pune înaintea noastră. Da, cărțile scrise de sfinți sau despre sfinți, contemporani cu noi sau din vremurile de demult, sunt practic daruri pe care Dumnezeu ni le face. Unii știu să se hrănească din ele și să stea împotriva ispitelor de tot felul, urcând pe scara sfințeniei. Cu cât citim mai mult, cu atât vom înțelege că Dumnezeu este alături de noi prin aceste cărți de mare valoare duhovnicească.

⁸ Din volumul Cuviosului Paisie Aghioritul *Cuvinte II. Trezire duhovnicească*, editat de Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, 2000, p. 43 (n. a.).

Noi putem să le citim sau putem să le ignorăm. Putem să le cumpărăm doar pentru a ne înfrumuseța bibliotecile sau putem să le citim pentru a ne schimba viețile. „Dar, ce, viețile noastre au nevoie de schimbare? Noi suntem de partea binelui, noi suntem creștini, noi mergem la biserică, nu suntem necredincioși...” Totuși, Evanghelia nu lucrează în noi, cum atât de bine observa și Sfântul Andrei Criteanul... Noi nu știm să ne hrănim nici din Evanghelie și nici din scrierile sfinților, pentru că sufletele noastre sunt amortite. Am transformat Sfânta Tradiție a Bisericii, care ar fi trebuit să ne modeleze, într-o colecție de scrieri bisericești cu care, ca niște farisei autentici, ne lăudăm în fața ereticilor. Dar fără să fim într-o legătură vie cu aceste scrieri. Ne asemănăm iudeilor care au transformat într-un idol șarpele de aramă ridicat de Moise în pustie...

„Cum au idolatrizat iudeii șarpele?”, se întreabă poate unii cititori. Întrebarea e justă. Doar că arată, implicit, o necunoaștere a Vechiului Testament. Despre șarpele de aramă există relatarea din Numeri, capitolul 21, 5-9, când după fuga din Egipt *grăia poporul împotriva lui Dumnezeu și împotriva lui Moise*, zicând: „*De ce ne-ai scos din pământul Egiptului, ca să ne omori în pustiu, că aici nu este nici pâine, nici apă și sufletul nostru s-a scârbit de această hrană sărăcăcioasă*”. Atunci a trimis Domnul asupra poporului *șerpi veninoși, care mușcau poporul, și a murit mulțime de popor din fiii lui Israel*. A venit deci poporul la Moise și a zis: „*Am greșit, grăind împotriva Domnului și împotriva ta; roagă-te Domnului, ca să depărteze șerpii de la noi*.” Și s-a rugat Moise Domnului pentru popor. Iar Domnul a zis către Moise: „*Fă-ți un șarpe de aramă și-l pune pe un*

stâlp; și de va mușca șarpele pe vreun om, tot cel mușcat care se va uita la el va trăi.” Și a făcut Moise un șarpe de aramă și l-a pus pe el pe un stâlp; și, când un șarpe mușca vreun om, acesta privea la șarpele cel de aramă și trăia. Hristos Însuși a făcut referire la acest șarpe, în convorbirea pe care a avut-o cu Nicodim, fariseul care era fruntaș al iudeilor: După cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului (Ioan 3, 14).

Ce s-a întâmplat însă cu acest șarpe putem afla din IV Regi 18, 3-5, unde scrie că regele Iezechia a făcut fapte plăcute în ochii Domnului în toate, cum făcuse și David, tatăl său, că el a desființat înălțimile, a sfărâmat stâlpii cu pisanii idolești, Așerele, și a stricat șarpele de aramă, pe care-l făcuse Moise; chiar până în zilele acelea fiii lui Israel îl tămâiau și-l numeau Nehuștan.

Iudeii își făcuseră idol din șarpele pe care Adevăratul Dumnezeu îi ceruse lui Moise să îl ridice în pustie pentru ca bolnavii mușcați de șerpi să se tămăduiască. Tot așa mulți dintre creștinii ortodocși fac un fel de idol din scrierile sfinților. Cumpără aceste scrieri și le pun în bibliotecă, dar nu le citesc, sau le citesc ca pe niște cărți obișnuite, fără a se lăsa modelați de duhul lor. Evident, nu cinstesc aceste cărți ca pe niște idoli, ca pe niște dumnezei, ci le transformă în sens invers, în obiecte de decor pentru o bibliotecă fariseică.

Dar Dumnezeu ne dă aceste cărți tocmai pentru a scăpa de moartea duhovnicească. Dumnezeu ni le trimite ca mari daruri și, dacă le vom citi cu luare aminte, vom găsi în ele toate leacurile de care avem nevoie pentru a scăpa de patimile care ne apasă sufletele... Cum se spune, mingea este la noi. Putem să ne plângem că Dumnezeu nu ne trimite hrana duhovnicească

de care avem nevoie pentru a supraviețui în această lume apostată sau putem să facem efortul de a citi scrierile duhovnicești și de a trăi după învățătura lor...

Între cele mai folositoare cărți duhovnicești pentru omul contemporan se găsesc, la loc de cinste, cărțile Preacuviosului stareț Emilian Simonopetrul, unul dintre sfinții necanonizați (încă) ai vremurilor noastre...

„O, Gheronda! Dreaptă ți-a fost inima, dreaptă-ți este și calea! Cuvioasă este pomenirea ta, fericită este amintirea ta! Cine nu-și amintește că întotdeauna, până în ultima clipă, erai strălucitor, bucuros, plin de noblețe și de dulceață în purtări? Cine, cu adevărat, te-a întâlnit și nu te-a iubit? Cine a vorbit cu tine sau cine te-a întâlnit și nu i-ai îndulcit inima? Toți doreau să fie lângă tine, toți, și mai ales inimile simple, deslușeau la tine virtutea, îi atrăgea curăția ta luminoasă.

Dar cât ai mai fi putut să rămâi lângă noi? Cât ai mai fi putut răbda? Ai întrecut orice limită a răbdării, a iubirii și a ocrotirii. Pentru că, chiar dacă ai fi de neisotovit, chiar dacă ai fi mai presus de întristare și de patimi, ești om! Om ești, și ai pățimit, și ai suferit, te-ai îmbolnăvit, și ai ridicat crucea grea și îndelungată a bolii! Iar de atunci ai tăcut. Dar ai apucat și ni le-ai spus pe toate, chiar pe toate ni le-ai spus, cu toate amănuntele ni le-ai spus, ți-ai lăsat urmele la noi și în noi toți, și în Biserică, și în întreaga lume!” (VIII-IX).

Aceste cuvinte au fost rostite de arhimandritul Elisei, egumenul Mănăstirii aghiorite Simonos Petras, la înmormântarea vrednicului stareț Emilian. Citind astfel de cuvinte, te poți gândi că arhimandritul Elisei, dintr-o evlavie exagerată sau din cine știe ce alte motive (mai mult sau mai puțin binecuvânta-

te), spune cuvinte prea mari pentru a acoperi realitatea. Sau te poți gândi că părintele Elisei pur și simplu mărturisea adevărul despre un uriaș al duhului, despre un urmaș al Sfinților Apostoli și al Sfinților Părinți. Și așa a și fost.

Am descoperit scrierile starețului Emilian stând pentru câteva zile într-o chilie din Sfântul Munte. Eram doar eu și părintele stareț, iar la slujbe mai venea un monah. Era o liniște deosebită. Era mediul cel mai prielnic pentru a putea să mă apropiu de învățătura Avvei Emilian. De cum am început să citesc, icoana lui mi-a intrat în inimă și în suflet. Când am citit cuvântul Sfântului Efrem Katunakiotul, recent trecut în Sinaxare, că văzându-l pe părintele Emilian a cunoscut un al doilea Iosif (se referea la Sfântul Iosif Isihastul, dascălul său), am înțeles cât de mare a fost Avva Emilian.

Îmi este pur și simplu ciudă că ani de zile, de când cărțile cu cuvintele sale au fost tipărite și în limba română, am stat departe de această comoară. Mă simt nu hipnotizat, ci fascinat profund de această comoară. Rareori mi s-a întâmplat, citind cărți duhovnicești, să am senzația atât de clară a faptului că lectura îmi hrănește simultan inima și mintea. Citind în Sfântul Munte *Tâlcuiri la viața Sfântului Nil Calavritul*, m-am gândit să scriu scurte tâlcuiri la tâlcuirile făcute de Starețul Emilian. Adică să selectez câteva fragmente, mai importante, pe care să le parafrazez, pentru a mi se fixa în minte. Să încerc astfel să altoiesc în sufletul meu aceste învățături. M-am gândit apoi ca, dacă tot voi scrie aceste tâlcuiri la tâlcuiri, să o fac pe înțelesul omului contemporan, care trăiește în vârtoarea lumii. Am considerat chiar că poate ar fi de folos să nu mă opresc doar la fragmente din

acel volum, ci să fac o selecție de citate din toate volumele cu învățăturile starețului, pentru care să încerc să scriu scurte tâlcuiri.

Sunt pe deplin conștient de faptul că acest demers al meu are mari șanse să fie sortit eșecului. Pentru că un astfel de demers ar trebui să fie făcut de un om adânc ancorat în rugăciune, în isihie, în nevoință, în smerenie, în bucurie adevărată, iar eu nu sunt. Nu încerc să mă smeresc, dar șansele de a reuși să duc la bun sfârșit acest proiect sunt foarte mici. Sunt pe de o parte convins că tâlcuirile mele sunt la înălțimea cuvenită, dar pe de altă parte inima mea este aprinsă de dorința de a aprofunda învățăturile părintelui. Și, în același timp, de dorința de a ajuta măcar câțiva oameni să ajungă la scrierile Sfântului Emilian. Pentru că părintele Emilian este, fără îndoială, sfânt. Îi rog pe toți cei care vor înțelege, citind câteva din fragmentele selectate aici, ce mare lucrător în ogorul Domnului a fost părintele, să caute să citească direct scrierile sale.

Am încercat să scriu tâlcuirile mele și pentru că, poate, unii cititori ar putea trece cu vederea valoarea anumitor idei exprimate de părintele. Îl rog pe părintele Emilian să mă ierte că nu am reușit să scriu tâlcuiri mai adecvate. Și îl rog totuși ca, pentru harul binecuvântării duhovnicului meu de a scrie o astfel de lucrare, să mă acopere și el, cu rugăciunile sale. Poate că, citind nedestoinica mea încercare, alți oameni, care trăiesc cu adevărat în duhul părintelui Emilian, vor scrie tâlcuiri mult mai de folos - dacă nu au și făcut-o deja, iar eu nu am aflat încă. M-aș bucura ca lucrarea mea să fie dată uitării, iar acele tâlcuiri să circule cât mai mult, răspândind învățăturile acestui mare stareț aghiorit. Pentru că eu am scris câteva tâl-

cui mai ales ca să mă folosesc eu însumi, și ca să mi se fixeze în suflet învățăturile de foc ale Avvei Emilian.

Nădăjduiesc ca măcar pentru aceasta să merite osteneala lucrării. Adică, și dacă nu va exista niciun alt cititor care să găsească de folos ceea ce scriu, sper că măcar pe mine cuvintele părintelui să mă pătrundă, să mă modeleze, să mă crească. Râvnesc să intru și eu în ceata mare a ucenicilor duhovnicești ai săi, și să mă învrednicesc de a pune început bun mântuirii pentru rugăciunile sale.

Am scris în această carte scurte tâlcuiuri la citate pe care le-am extras din volumul Arhimandritului Emilianos Simonopetritul *Așteptarea lui Dumnezeu. Despre boală, suferință și moarte* (apărut la Editura Sfântul Nectarie din Arad în anul 2019). Cred că lectura acelui volum ar putea să îi ajute în mod deosebit pe creștinii care sunt încercați de boală și de alte necazuri, sau pe cei care sunt în fața morții.

Pentru mine lectura acelui volum m-a făcut să mă gândesc că privesc stâlpul Ortodoxiei, de la Biserica Sfântului Mormânt⁹. Adică pentru mine cuvintele părintelui Emilian sunt ca o minune vie – sunt o dovadă a lucrării minunate a lui Dumnezeu în vremurile noastre. Te poți uita la ele – adică le poți citi, și poți vedea acolo lucrarea lui Dumnezeu,

⁹ În anul 1580, pe vremea patriarhului Sofronie al Ierusalimului, armenii i-au împiedicat pe ortodocși să facă slujba din Sâmbăta Mare a primii sfânta lumină, intrând în locul lor în Biserica Sfântului Mormânt. Dar Dumnezeu a rânduit ca sfânta lumină nu vină ca de obicei în Sfântul Mormânt, ci să spargă unul dintre stâlpii de dinafară ai bisericii, unde se aflau patriarhul și creștinii ortodocși, arătând în chip minunat care era și este adevărata credință, cea ortodoxă. O fotografie a Stâlpului Ortodoxiei este reprodusă și pe coperta volumului de față (n. a.).

sculptată nu în piatră, ci în cuvinte.

În încheierea acestei introduceri aş vrea să reproduc câteva pasaje din volumul *Rugăciunea lui Iisus după Spovedaniile pelerinului rus*, scris de părintele Marcu Toma, un nevoitor lucrător al rugăciunii lăuntrice. Pentru că ce a simţit părintele, parafrazănd *Pelerinul rus*, se aseamănă cu ce simt şi eu, încercând să parafralez cuvintele Avvei Emilian: „Când rupi o floare binemirositoare din lujerul ei şi o striveşti în mână, mi se pare că aceasta e o faptă de dobitoc necuvântător. Cam aşa mi se pare şi încercarea mea de a face unele comentarii şi tâlcuiri pe marginea articolelor reproduse de schimnicul anonim. În loc de orice comentariu sau tâlcuire personală, de care mă simt nevrednic şi incapabil, n-aş vrea decât să strig neamului meu şi întregii omeniri contemporane des-creştinate şi des-dumnezeite: «Citiţi, răscitiţi, meditaţi şi încercaţi să împliniţi acest mesaj divin trimis în această lume, pentru a-l strămuta pe om în altă lume: în lumea liniştii, a păcii, a iertării, a împăcării şi a iubirii lui Dumnezeu!»

Pentru acest motiv, în volumul de faţă, toată munca şi toată contribuţia mea se reduc numai la rolul de parafrizator. Şi spun aceasta pentru că, după părerea mea, pentru a face un comentariu judicios şi temeinic asupra *Spovedaniilor*, trebuie să ai o viaţă cel puţin la înălţimea pelerinului şi a personajelor care apar în povestirile lui. Ceea ce, bineînţeles, nu sunt stăpânit de atâta orgoliu luciferic ca să pot crede acestea despre mine.”¹⁰

¹⁰ Preot Marcu Toma, *Rugăciunea lui Iisus după Spovedaniile pelerinului rus*, Editura Evanghelistos, Bucureşti, 2019, pp. 268-269 (n. a.).

Partea întâi: Despre boli și suferințe

Bolile peste care dăm în calea noastră și de care suferim (...) pot fi o binecuvântare, adică să vină de la Dumnezeu, dar pot fi și urmarea greșelilor și neatențiilor noastre. De exemplu, stai în curent și răcești. Nu ești atent la alimentație și te îmbolnăvești. Toate acestea, când le pui înaintea lui Dumnezeu, în sensul de a I le încredința Lui, se transformă de îndată într-un instrument al lui Dumnezeu. Adică omul le smulge din cugetarea trupească și le pune în mâinile lui Dumnezeu. (4)

De obicei, oamenii nu iubesc boala. Cu toate acestea, uneori noi provocăm bolile pe care le avem, fără să fim conștienți de acest lucru, și cântim ca și cum toate bolile ar fi de la Dumnezeu. Ar fi bine să avem priceperea de a evita să facem lucruri a căror consecință este boala. Dar, indiferent din ce cauză ne-am îmbolnăvit, important este să ne luptăm să primim cununa bolii. Cheia e tocmai schimbarea de perspectivă, lăsarea în voia lui Dumnezeu.

Strădania de a depăși și de a birui durerea, stricăciunea și moartea este printre cele mai mari și mai tragice experiențe pe care le avem. E mai bine ca cineva să moară, decât să lupte ca să nu moară. E mai bine să îmbrățișeze durerea, decât să vrea să nu-l doară nimic. Mai bine să putrezească de mii de ori într-un mormânt, decât să vrea să depășească chinurile inimii și ale trupului. (4)

Noi fugim de durere, pentru că este chip al morții. Unii se agață cu toată puterea de această viață, pentru că de fapt nu cred cu adevărat în cealaltă. Este dureros că există atât de puțini creștini care mărturisesc prin viața lor credința în înviere. Este ușor de mărturi-

sit cu gura această credință, este greu însă de mărturisit prin faptă, mai ales când suntem în fața durerii sau chiar a morții. E important însă să conștientizăm puțină noastră credință. Și, conștientizând-o, să nu ne lăsăm biruiți de disperare sau frică, ci să Îl rugăm din toată inima pe Hristos să ne întărească în credință.

Pentru cine au fost sfinții rânduiți să trăiască? De ce Dumnezeu a iconomisit astfel lucrurile, încât să ne premeargă profetul Zaharia, Sfântul Ignatie, Sfântul Teodor Stratilat, Marele Antonie, Marele Atanasie, Sfântul Maxim și toți ceilalți sfinți? Pentru noi! Noi suntem stăpânii pământului și ai cerului! În acest fel, Dumnezeu desăvârșește neîncetat trupul Lui, în care ne-a pus și pe noi ca mădulare. Așa cum, aici, ne bucurăm de lucrul mâinilor noastre, tot așa ne bucurăm și de toate cele pe care le-a făcut Dumnezeu sus, în Cer, pentru noi (4-5).

Între credința multora dintre noi și credința părintelui Emilian este o mare diferență. De parcă părintele ar avea o altă credință. El este cu adevărat de mână cu sfinții. Credința lui este credința adevărată, cea care a biruit moartea. Avem o mare șansă că în vremurile de apostazie și desfrâu pe care le trăim există o mulțime de mari sfinți, care ne sunt ocrotitori și povățuitori. Ar trebui să fim conștienți de marile dar pe care îl avem că trăim lângă Sfântul Paisie Aghioritul, Sfântul Porfirie, Sfântul Sofronie Saharov, Sfântul Nectarie din Eghina, lângă Sfântul Antim Ivi-reanul, lângă Sfântul Constantin Brâncoveanu sau lângă starețul Daniil Sandu Tudor, noul mucenic. În măsura în care nu suntem conștienți de legătura cu ei, nici nu ne aflăm în legătură cu ei. Cu cât suntem mai aproape de ei prin rugăciunile noastre, cu atât viața noastră pe pământ va fi mai aproape de Cer.

În fiecare zi Îi mulțumim lui Dumnezeu la Dumnezeiasca Liturghie pentru marea Lui bineface-re, fiindcă pentru noi i-a făcut cunoscuți pe stră-moși, pe părinți, pe patriarhi, pe profeți, pe apostoli, pe propovăduitori, pe binevestitori, pe martiri, pe pustnici, pe asceți. Toți aceștia au fost pregătiți pen-tru mine, pentru tine, pentru noi, întinații, păcătoșii, oamenii de nimic și trupești, pe care Dumnezeu ne preschimbă în ceea ce este El Însuși. De-am putea să vedem prin această prismă fiecare întâmplare a vie-ții noastre omenești, chiar și bolile noastre! De-am vedea chiar și cea mai întristătoare întâmplare ca pe o pomenire a lui Dumnezeu! (7)

E o minune și o șansă că trăim în lumea pentru care s-au rugat atâția proroci și sfinți, pentru lumea pe care au binecuvântat-o atâția cuvioși și mucenici. Experiența pătimirii lor pe crucea necazurilor și a pri-gonirilor ar trebui să fie pentru noi o lecție, mai bine zis o serie de lecții duhovnicești. Viețile Sfinților sunt, așa cum spunea Sfântul Justin Popovici, o continuare a vieții lui Hristos, o continuare a Evangheliei, o continuare a Faptelor Apostolilor. E viața noastră așa? Să fim sinceri cu noi înșine, să ne uităm în sufletele noastre și să răspundem sincer la această întrebare. Spunem în rugăciunile de dinaintea împărtășirii cu Sfintele Taine că nu Îi vom da lui Hristos sărutare ca Iuda. Și, totuși, de câte ori Îl vindem pe Hristos prin căderile și păcatele noastre? Și iată că avem în fața ochilor inimilor noastre pilda atâtor păcătoși care au devenit sfinți. Până și Iuda, dacă s-ar fi pocăit, ar fi redevenit apostol, și poate că ar fi ajuns unul dintre cei mai mari sfinți, un mare model de pocăință.

Ar trebui să ne bucurăm de darul de a-i avea lângă noi pe sfinți. Cu ei lângă noi, până și necazurile

și situațiile limită ar fi înfruntate altfel...

Cancerul depinde, în mare măsură, de atitudinea ta față de viață. De obicei, se îmbolnăvesc de cancer cei care sunt melancolici, angoasați, care au un substrat lăuntric bolnăvicios. Așa cum, dacă ve-deți un copac uscându-se, vă veți da seama că i s-a uscat fie rădăcina, fie măduva, tot așa se întâmplă și cu omul. Așa a făcut Dumnezeu lucrurile. Trupul moare încet-încet atunci când sufletul nu trăiește după Duh. (10-11)

E mult mai simplu să privim cancerul ca pe o năpastă, ca pe un ghinion, ca pe o boală care vine peste noi fără să fim responsabili în niciun fel pentru ea. Dar, din clipa în care citești aceste cuvinte, întreabă-te dacă sufletul tău este un copac sănătos sau bolnav de păcate. Dacă este bolnav, înțelege că păcatele cheamă cancerul, atrag cancerul sau alte boli grele ca un magnet. Nu înțelegem de ce fac cancer și pruncii sau copiii care nu au făcut mari păcate. Dar putem înțelege de ce fac cancer – sau alte boli grave – cei care au făcut mai întâi cancer sufletesc. Și, dacă vezi că ai cancer sufletesc, încearcă să te vindeci înainte de extinderea cancerului în trup.

Se poate ca sfinții să se îmbolnăvească nu numai din cauza luptelor duhovnicești, ci și de cancer sau de alte boli, și să moară. Aceasta pentru că „sfânt” nu înseamnă că nu a făcut greșeli în viață. Toți facem greșeli și nu suntem atenți. Se poate ca acum să nu aibă probleme acute, dar îl chinuie cele vechi. Se poate ca cineva care este indiferent în privința lui Dumnezeu să trăiască zi de zi în minciună și în înșelare și să spună liniștit că nu a omorât sau că nu a făcut adulter. Sfântul, dacă a spus chiar și o

singură minciună, o va plânge întreaga viață, pentru că știe că tatăl minciunii este diavolul (cf. In. 8, 44). Atunci cancerul îl va curăța cu totul pe sfânt, pentru că „tot omul este mincinos”, după cum spune Scriptura (Ps. 115, 2). (10-11)

De multe ori ni se pare că Dumnezeu nu e drept, că îngăduie ca oameni care nouă ni se par de nota zece să treacă prin tot felul de necazuri, de parcă urgia cerească s-ar fi abătut asupra lor. Dar ar trebui să înțelegem că Dumnezeu știe cel mai bine ce este cu adevărat de folos pentru fiecare dintre noi, în fiecare situație. Noi nu cunoaștem adâncul judecăților lui Dumnezeu și, privind realitatea cu mintea noastră, de multe ori înțelegem lucrurile greșit.

Oare oamenii lui Dumnezeu, Avraam, Iosif cel preafrumos, Iosif, logodnicul Mariei – despre care rugăciunea împăratului Manase al Iudeii spune că «nu au păcătuît» - oare nu au păcătuît și ei? Avraam nu a păcătuît? Toți știm că a păcătuît, și totuși a fost numit prieten al lui Dumnezeu și a ajuns o preînchipuire a lui Hristos. Dar despre aceștia spunem că «nu au păcătuît» în raport cu ceilalți oameni, a căror viață este afundată în păcat. Adică, de multe ori când vorbim despre sfințenie avem concepții lumești și absolutizăm lucrurile. Sfințenia este însă altceva, înseamnă cât Dumnezeu primim înlăuntrul nostru, câtă comuniune și legătură avem cu El. (11)

Avem reflexul de a-i considera pe sfinți perfecți, iar noi, având conștiința nedesăvârșirii noastre, justificăm lipsa dorinței de a dobândi sfințenia invocând minusurile sau patimile pe care le avem. Dar conștientizarea lor ar trebui să fie pentru noi tocmai un imbold pentru a scăpa de ele și a alege calea sfințeniei. Unii sfinți au făcut păcate mult mai mari decât noi și

totuși au ajuns la sfințenie. Puține femei au desfrânat mai mult decât Maria Egipteanca și puțini bărbați au fost mai nelegiuți decât David Tâlharul. Totuși, dacă aceștia s-au putut pocăi de păcatele lor și au ajuns la sfințenie, noi de ce să nu ne pocăim de păcatele noastre și să nu dobândim vindecare sufletească?

Sfinții au suferit de boli îngrozitoare. Unii au avut hidropică, cum a fost Cuviosul Veniamin, și nu mai puteau să iasă pe ușa chilie. Alții și-au pierdut mințile, precum Sfântul Chiril Fileotul. (11)

Uneori asociem, în mod automat, suferințele unor oameni pe care îi vedem pe stradă cu cine știe ce pedepse trimise de Dumnezeu pentru anumite păcate. Se întâmplă însă ca și unii sfinți să treacă prin încercări grele, peste putința noastră de înțelegere.

Ne este greu să ne imaginăm prin ce suferință a trecut Cuviosul Veniamin, când trupul său se umflase atât de tare încât nici nu putea ieși din chilie. Ne este și mai greu să ne imaginăm faptul că au existat sfinți care și-au pierdut mințile. Noi judecăm în alb și negru, pentru noi lucrurile sunt simple: pierderea minților e o pedeapsă trimisă de Dumnezeu. Numai că lucrurile nu stau cum credem noi. Se spune că cei care ajung în rai se miră de trei lucruri: în primul rând că au ajuns acolo, apoi se miră de cei pe care îi văd, deși nu s-au așteptat să îi vadă acolo, și de cei pe care nu îi văd, deși se așteptau să îi vadă acolo

Sfințenia nu are clopoței. Trăim uneori aproape de oameni cu viață sfântă, dar nu înțelegem aceasta tocmai pentru că ochelarii minții noastre sunt murdari. Totuși, chiar și atunci când oamenii cu viață sfântă ajung în încercări limită, care sunt peste puterile lor – de exemplu, încercarea prin care a trecut Sfântul Chiril Fileotul nu e floare la ureche – Dumne-

zeu este cu ei. Poate mai ales atunci este cu ei...

Suferințele sunt necesare și pentru sfinți, mai ales suferințele grele. Bolile sfinților sunt însă o binecuvântare, deoarece fac să coboare binecuvântările lui Dumnezeu. Când un bolnav rabdă boala pentru Hristos, pentru Împărăția Cerurilor, atunci binecuvântările lui Dumnezeu cad pe pământ ca o ploaie. Folosesc verbul „rabdă”, pentru că exprimă așteptarea lui Dumnezeu. Sfântul rabdă boala pentru Dumnezeu, iar atunci, chiar dacă nu poate să se roage – întrucât, bolnav fiind, are puteri scăzute –, răbdarea lui ține locul rugăciunii, și astfel se abandonează cu totul în mâinile lui Dumnezeu, iar atunci Dumnezeu, pentru că este mai bogat decât orice bogătaş, dă mult mai multe decât în orice situație. (12)

Dacă suferințele sunt necesare și pentru sfinți, cu atât mai mult sunt necesare pentru noi. Acesta e un adevăr de bază, simplu, dar greu de acceptat. Putem înțelege de ce alții au nevoie de suferințe ca să se mântuiască, putem înțelege la nivel teoretic folosul suferințelor, dar, când trecem noi prin suferințe, uităm totul. Cel mai greu este atunci când durerile bolii sunt atât de mari, încât sufletul nu mai are resurse ca să se roage. Atunci trebuie doar să rabzi. Dar cum să răbdăm, când avem puțină credință? Cum să răbdăm, când rugăciunea ar fi fost poate singurul nostru sprijin, și suntem lipsiți până și de acesta? Credința noastră este încercată și asta ne sperie. Ni se pare că Dumnezeu ne-a dat o povară mai mare decât putem duce. Dar de fapt ne-a dat această povară tocmai pentru că prin ea ne pregătește o cunună și mai slăvită.

Dacă încalci, de exemplu, oricare dintre poruncile Domnului, vei cădea în melancolie, în însingura-

re, vei avea dureri de cap, de mâini, de picioare, de măruntaie, n-o să-ți mai poți târî picioarele, vei fi vlăguit. Cele mai multe dintre vlăguieli sunt rezultatul stărilor sufletești provenite din încălcarea poruncilor dumnezeiești. (13)

Din păcate, nici pe creștini nu îi mai interesează poruncile Domnului. Le țin pe unele, le calcă pe altele. Și păcatul aduce amărârea sufletească, aduce îmbătrânirea sufletească, aduce moartea sufletului, care atrage după sine slăbiciunea trupului. Unii oameni nu sunt mulțumiți de viața lor. Și atunci caută să își facă tot felul de operații estetice, caută tot felul de soluții de a se droga cu plăcerile acestei lumi, în loc să înțeleagă că bucuria și împlinirea adevărată nu pot fi aduse de păcate. Nu pot fi aduse decât de prezența și de harul lui Dumnezeu, care poate transfigura toate lucrurile din viața noastră.

Există oameni care se îmbolnăvesc mai ușor. Mai ales cei care vor să fie iubiți nu mor niciodată de moarte bună. Mai există și alții, care caută un răspuns sau o înțelegere din partea anturajului sau care au diferite dorințe. Viața lor e un chin. Așa cum suferi când stai pe cuie, tot așa suferă și sufletul lor. Fiecare om cu dorințe este un om nefericit. De exemplu, fata nemăritată care vrea să se mărite, bătrânul care vrea să nu încărunească, junele care se simte singur și vrea să-i dea Dumnezeu un prieten. (13-14)

Există oameni care caută iubirea într-un mod bolnăvicios. Oameni care, în loc să Îl cunoască pe Dumnezeu și să trăiască acoperiți de harul Său, sunt disperați să găsească afecțiune la cei de lângă ei. E normal să vrem să iubim și să fim iubiți. Numai că Dumnezeu ne-a poruncit să îi iubim noi pe alții, nu să

căutăm cu disperare iubirea altora. Când căutăm iubirea altora fără să fi căutat mai întâi iubirea lui Dumnezeu, ajungem într-un cerc vicios. Pentru că nu putem afla decât o iubire care ne împlinește parțial. Și ne chinuim. Așa cum se chinuie toți cei care își leagă aspirațiile și dorințele lor strict de lumea aceasta și de plăcerile ei amăgitoare.

Nefericit este creștinul care dorește să-I fie pe plac lui Dumnezeu, să ajungă desăvârșit, dar, pentru că n-a ajuns așa, e plin de zbulcium. Pe unul ca acesta, într-o bună zi, o să-l lase inima, ficatul, plămânii, se va îmbolnăvi. De ce? Pentru că vrea să fie desăvârșit. Dumnezeu nu spune așa ceva. Noi Îi răstălmăcim cuvintele. În esență, toate acestea sunt niște căutări egoiste. (14)

E o mare diferență între a căuta sfințenia, între a vrea să mergi pe calea desăvârșirii după voia lui Dumnezeu, și a fi obsedat de perfecțiune. Niciodată nu vom fi perfecți, așa că, dacă vom observa la nesfârșit nedesăvârșirile noastre, putem cădea în deznădejde. Da, e bine să fim conștienți de păcatele și de minusurile noastre, dar aceasta trebuie să ne ducă la smerenie, nu la tulburare, nu la crispare și deznădejde. Acest tip de căutare spirituală nu este autentic, este izvorât din iubirea de sine. În timp ce căutarea lui Dumnezeu ne umple de viață și, cu cât vedem mai bine rănilor sufletelor noastre, cu atât pocăința noastră aduce asupra noastră harul dumnezeiesc.

Deochiul îi afectează pe cei ipocriți, care trăiesc în păcate de bunăvoie, îi afectează pe cei care din voie proprie se întristează și suferă, pe cei care, deși înțeleg ce trebuie să facă, aduc astfel de argumente, încât rămân în întristarea lor și în durere. Deochiul

și lucrarea demonică găsesc teren propice în cei care vor să-și înalțe sinele, egoul lor, dorința lor. Este foarte ușor ca o țigancă de pe drum, o cerșetoare, o babă, un vrăjitor să-i deoache pe unii ca aceștia sau să le facă vrăji, și de atunci să nu le mai meargă bine: ba să-i doară capul, ba piciorul, ba mâna, ba să umble strâmb, să pățească una sau alta. Deși ei merg la biserică, deși se spovedesc și se împărtășesc, nu vor fi vindecați de nimic. Hristos nu poate locui în ei, pentru că există o lucrare demonică. (14-15)

E foarte greu cuvântul acesta, că Hristos nu poate locui în unii oameni care se spovedesc și se împărtășesc, din pricina unei lucrări demonice. Și asta pentru că oamenii respectivi nu se spovedesc cum trebuie. Deochiul și farmecele nu se pot apropia de cei care se spovedesc cu sinceritate și pocăință, pentru că aceștia sunt acoperiți de har, sunt blindati, sunt înconjurați de un zid de netrecut pentru diavol și pentru energiile sale. Dar, dacă spovedania nu este sinceră sau completă, zidul acesta poate avea fisuri, poate avea spărturi. Există creștini care fumează și care se luptă să scape de acest păcat. Există alți creștini care fumează și spun că păcatul acesta e prea mic pentru a fi băgat în seamă. Există creștini care își judecă aproapele și clevetesc, fără să își pună problema că din cauza acestui păcat își pot pierde mântuirea. Cât de ușor este să criticăm păcatul avortului sau alte păcate pe care nu le facem sau nu le mai facem. Și cât de greu este să judecăm propriile noastre păcate cu lupa cu care judecăm păcatele celor de lângă noi. Ar trebui să ne întrebăm, sincer: poate Hristos să locuiască în noi? Locuiește oare Hristos în noi? Sau Îl gonim sistematic, precum cei din ținutul gadarenilor, în loc să Îi mulțumim că a venit la noi?

Boala este urmare a păcatului, care a întunecat, a secătuit și a dezarticulat firea noastră, și de aceea are urmări în fiecare om. Prin urmare, ne împărtășim cu toții de boala omenească, dar într-o măsură și în formă diferite. Boala unora se vede, a altora nu se vede, deoarece caracterul lor este diferit. (17)

Vrem să credem că suntem sănătoși. Uneori, chiar dacă trupul nostru dă semne că e bolnav, preferăm să le ignorăm, pentru că nu vrem să acceptăm că suntem bolnavi. Vrem să fim sănătoși și să ducem o viață lipsită de suferințe și boli. Chiar dacă știm că acest lucru este imposibil, totuși îl vrem. E o taină de ce unii oameni află repede de bolile lor, și ajung la doctor la timp, iar alții ajung când este prea târziu. Trebuie să fim conștienți de faptul că legătura noastră cu boala depinde și de modul în care ne raportăm la voia lui Dumnezeu. Trebuie să înțelegem că boala trupească este un leac pentru boala sufletească, și să înțelegem asta nu doar teoretic, ci și practic, atunci când noi înșine trecem prin durerile bolii.

Se poate ca cineva să ajungă și monah și să continue să ducă o viață cu totul păcătoasă, pentru că sufletul a ales boala sa. (18)

Există unii monahi, așa cum există și unii clerici, care trăiesc în păcate. Ne este uneori ușor să îi judecăm, ni se pare chiar că avem datoria de a-i judeca, ca și cum astfel am sancționa deraierile lor de la o viață morală, de la o viață curată, bineplăcută lui Dumnezeu. Ni se pare firesc ca ei să ducă o viață care să fie pildă pentru noi. De ce? Pentru că ei au ales să Îi slujească Domnului într-un mod aparte. Noi însă de ce nu înțelegem că, fiind preocupați de paietele din ochii altora, nu vedem bârnele din ochii noștri? Se poate spune: da, dar noi nu am ales să ducem o viață creștină de sfințenie,

noi am fost botezați în copilărie, fără să fim întrebați dacă vrem să alegem calea creștină. Dacă gândim așa, înseamnă că suntem morți sufletește. Fiecare creștin trebuie să înțeleagă că este chemat la sfințenie. Nu doar cei care se căsătoresc, care aleg calea binecuvântării nunții, trebuie să caute sfințenia, pentru că au ales să se căsătorească. Orice creștin trebuie să caute sfințenia. Și pentru asta trebuie să renunțăm la păcatele noastre, trebuie să renunțăm la patimile care ne îmbolnăvesc sufletele. Dacă am face asta, am privi altfel slăbiciunile și căderile altora, fie că sunt mireni, monahi sau clerici.

Așa cum învățăm să stăm pe același scaun, tot așa un scaun pe care ședem sunt și melancolia noastră, păcatul nostru, egoismul nostru, durerea noastră, orice altceva. Sufletul alege să se programeze singur pe el însuși. (19)

Trăim o viață monotonă, circulară, trăim o viață banală. Alegem să îmbătrânim în păcatele noastre. Ne este frică și groază de bătrânețe, pentru că vedem că viața nu este pentru noi un drum spre Dumnezeu, ci un drum al blazării. Unii caută să iasă din această stare găsim tot felul de metode de dezvoltare personală, care le promet schimbări extraordinare, dar, de fapt, rămân în păcatele lor. Ne-am obișnuit cu slăbiciunile și patimile noastre. Chiar dacă mergem la biserică, ne spovedim, ne spunem rugăciunile, practic viața noastră duhovnicească e doar o anexă a vieții noastre cotidiene. E doar o felie de timp pe care I-o dăm, rar și superficial, lui Dumnezeu. Dar nu trebuie să rămânem pe scaunul superficialității. Trebuie să avem curajul de a recunoaște că viața noastră duhovnicească e rece, e searbădă, e fără gust. Și, conștientizând că numai prin puterile noastre nu ne putem rupe de patimile noastre și nu ne putem vindeca de bolile sufletești, să îi cerem cu cre-

dință ajutorul lui Dumnezeu. Și El nu va întârzia să iasă în întâmpinarea noastră.

Un om pățește un accident, rămâne paralizat și zice: „I-auzi, să rămân paralizat...! Unde-i Dumnezeu? Unde-i iubirea Lui? O să pun să facă Liturghie ca să mă facă bine și, dacă nu mă aude, voi spune că nu există Dumnezeu.” Acesta este omul care hotărăște să se facă bine. Modul de înfruntare a bolii lui este foarte omenesc și, în același timp, este un deplin refuz al voii lui Dumnezeu. Omul acesta nu-L acceptă pe Dumnezeu ca purtător de grijă, pe Dumnezeul iubirii, Care îi zidește viața, pe Dumnezeul Care a luat asupra-Și mântuirea sufletului lui și învierea trupului lui „întru înnoirea vieții” veșnice (Rom. 6, 4), ci e atent numai la vindecarea sa. Se împotrivește zicând: „De ce ceilalți pot să alerge, iar eu să zac în patul de boală? Vreau să mă fac și eu bine!” Dar cu acest „vreau” ce rezolvă? Boala va ajunge definitivă. În plus, acest om își pierde sfințenia, cugetul martiric, rangul și poziția de egalitate cu martirii, cununa martirilor și a tuturor sfinților Bisericii noastre și sfârșește prin a fi o făptură care protestează neîncetat, care țipă, plânge, se enervează, se împotrivește, nu iubește, urăște... Dar viața lui ar fi putut să aibă altă înfățișare. (20).

Parcă părintele Emilian scrie aici despre noi. Credința noastră are un fel de limită, și încă una care este destul de jos. Vrem să fim credincioși, dar atunci când trecem prin încercări cântăm foarte ușor. Și asta pentru că nu credem că, dacă am răbda, am primi cununa muceniei și a sfințeniei. Nu vedem cum altfel am putea să ne raportăm la dureri mari și la situații limită. Cu toate acestea, Dumnezeu știe bine prin ce încercări trecem. Am putea să trecem altfel prin ele. De fiecare dată când observăm în noi împotrivire față de voia lui

Dumnezeu, de fiecare dată când cârtim, să știm că refuzăm o lecție pe care Dumnezeu vrea să ne-o dea. Să știm că, deși părea cât se poate de firesc să cârtim, că doar am trecut prin lucruri grele, totuși se putea să fie altfel. Măcar să avem puterea de a accepta că nu am reacționat cum trebuie. Că am greșit. Și să vrem ca, pe viitor, să reacționăm altfel.

Toți oamenii sunt, mai mult sau mai puțin, bolnavi. Unii poate că o știu, alții nu o știu, dar toți sunt aleși pentru Împărăția cerurilor. Nu sunt doar unii sau alții, pentru că toți fierbem în aceeași oală. Numai că se poate și ca cineva, în egoismul lui, să creadă că e mai bun sau mai desăvârșit, mai matur sau mai sănătos decât ceilalți. (21-22)

Cuvântul Mântuitorului: *Mulți sunt chemați, dar puțini aleși* (Matei, 22-14) e folosit de mulți ca pretext pentru a justifica faptul că duc o viață spirituală căldică-că. Ei nu se simt aleși de Dumnezeu pentru vreo slujire specială, deci este firesc ca, nefiind aleși, să se mulțumească cu faptul că nu pot ei înșiși să schimbe rânduiala lui Dumnezeu. Numai că o astfel de atitudine nu ascunde smerenie, ci ascunde iubire de sine. Pentru că, de fapt, toți creștinii sunt aleși să meargă în Împărăția Cerurilor. Deci toți trebuie să ne dăruim în întregime Domnului, chiar dacă poate meseriile noastre sunt banale, chiar dacă poate viețile noastre sunt șterse, comune, blazate. Hristos a venit în lume pentru toți păcătoșii, nu doar pentru câțiva. Iar dacă starea de a simți că nu ești ales este provocată de faptul că ai cunoscut cel puțin o persoană care se simte aleasă de Dumnezeu mai mult decât tine, că persoana respectivă a încercat să se urce pe un pedestal invocând ajutorul lui Dumnezeu pe care l-a primit în repetate rânduri, înseamnă că persoana respectivă nu Îl cunoaște pe Dumnezeu. Un

om care Îl cunoaște pe Dumnezeu nu va trâmbița superioritatea lui față de alții, ci își va plânge păcatele, văzându-se pe sine mai păcătos decât alții. Așa că atunci când un om încearcă să te convingă că el este ales de Dumnezeu, iar tu nu ești, nu trebuie să ai niciun motiv pentru a te simți părăsit de Dumnezeu. Pentru că nu ești...

Puteți înțelege cât de problematică devine sfințenia omului. Nu pentru că sfințenia n-ar fi realizabilă, ci pentru că oamenii nu o acceptă. Ca să ajungă acolo, au nevoie de o alcătuire specială a vieții, de smerenie. Desigur, rezultatul îl știe Dumnezeu, și nu noi, oameni. Dar noi ce facem? Aprindem focul credinței, dar nu vrem să ardem în el, adică să ne lepădăm de noi înșine. (24-25)

Ni se pare că viața noastră nu se poate intersecta cu sfințenia. Sfințenia nu se poate intersecta, e adevărat, nici cu patimile noastre, nici cu răutățile noastre, nici cu ipocrizia noastră. Dar putem trăi altfel. Noi ne confundăm cu păcatele în care alegem să trăim. Noi știm că vrem păcatele, dar nu ne gândim că putem trăi altfel. Că așa cum alegem azi păcatul, mâine putem alege virtutea. Noi nu acceptăm că și noi suntem chemați la sfințenie. Da, credem că alții, cu păcate mari, mult mai mari decât ale noastre, s-au pocăit. Dar s-au pocăit abia după ce s-au săturat de păcate, iar noi nu ne-am săturat încă. Nu am păcătuit ca ei, de asta nici nu simțim că putem să ne săturăm de păcat și să căutăm virtutea. Da, poate că, la sfârșitul vieții noastre, ne vom pocăi și noi. Sau poate nici atunci. Ni se pare că e mare lucru că noi credem în Dumnezeu, iar alții nu. Dumnezeu ar trebui să fie recunoscător că Îi facem onoarea de a crede în El, în timp ce atât de multă lume neagă existența Lui sau e chiar împotriva Lui. Așa că noi ne

mulțumim să credem, dar credința noastră nu se reflectă în fapte. Și nici nu ne punem problema că o credință vie, o credință puternică, ar trebui să ne inspire să trăim altfel, să căutăm și să trăim sfințenia.

Este bolnav cel care nu poate să trăiască în gălăgie, în rutină, în singurătate, în societate, oriunde. Să nu fim ca acele păpușele pe care oamenii le pun în vitrină și alții își scot pălăria în fața lor! Așa ajungem de multe ori. Nu! Ci, pe cât putem și pe cât suntem în stare, să fim oameni vii! (26)

Om liber poate trăi în orice situație și în orice mediu îl pune Dumnezeu. Fie că e gălăgie, fie că e liniște, fie că e aglomerație sau singurătate, el rezistă pentru că nu e singur, ci e cu Dumnezeu. Dar omul contemporan e un om slab, e un om care ajunge nevrotic dacă e pus în situații neplăcute. Da, e firesc să căutăm liniștea, dar, dacă Dumnezeu îngăduie să lucrăm într-un birou în care este multă gălăgie, și dacă pentru o perioadă de timp nu reușim să găsim un alt loc de muncă, ce putem face decât să acceptăm gălăgia? Sau, invers, chiar dacă ne place să socializăm, dar pentru o vreme trebuie să lucrăm într-un birou în care nu mai e nimeni, ce să facem? Nouă ne lipsește, de fapt, starea de prezență a lui Dumnezeu. Dacă L-am avea pe Dumnezeu cu noi, lângă noi, în noi, atunci am trăi altfel.

Tot ce întâlnim în calea noastră este de la Dumnezeu. Dar ceea ce este nepotrivit și egopat, aceea este potrivnic lui Dumnezeu. Să ne lepădăm de noi înșine în orice situație, iar atunci Dumnezeu va fi întreg al nostru! (26)

Noi putem accepta ușor că binele care apare în viața noastră este de la Dumnezeu. Dar nu vrem să acceptăm că uneori Dumnezeu îngăduie să trecem și prin

ispite sau grele suferințe. În astfel de cazuri ne panicăm, ne enervăm, cârtim. Nu avem în minte decât cum să trecem cât mai repede de încercările respective. Dar ne-ar fi mai de folos o altă atitudine, aceea de a spune în fiecare încercare: „Doamne, fie voia Ta. Să fie cu adevărat voia Ta, nu voia mea. Să fie cum vrei Tu, Doamne, nu cum cred eu că e bine.” Și să înțelegem că prin toate cârtelile și împotrivirile noastre nu facem altceva decât să Îl supărăm pe Dumnezeu. Dar, dacă ne învățăm ca în toate încercările prin care trecem să cerem să se facă voia lui Dumnezeu, atunci El va veni, cu adevărat, în sufletele noastre. Va veni întreg, la fiecare dintre noi...

Nu știi de ce, dar în momentele de boală, de ispite și de dificultăți, nu ne gândim cât de aproape de noi și împreună cu noi sunt Dumnezeu și sfinții. (36)

La vreme de ispite nu ne gândim că Dumnezeu și sfinții Săi sunt lângă noi. Dacă ne-am gândi, atunci boala și ispitele ar trece mult mai ușor. Dar faptul că nu ne gândim la ei tocmai atunci când ar trebui să ne gândim cel mai mult arată puținătatea credinței noastre.

Există oameni care aproape că nu cred că se pot face bine sau că pot scăpa de ispita lor sufletească sau duhovnicească, iar martiriul lor este înmîit. Mai sunt alții care cred că Dumnezeu îi va face în mod sigur bine. În realitate, aceasta nu e este credință, este voia omenească, pentru că sunt dezmințiți și duși la un rezultat opus. (38)

Pesimismul este din ce în ce mai răspândit în zilele noastre. Oamenii pesimiști amplifică neîncetat durerile prin care trec. Văd că toate le merg rău și se așteaptă doar la rău. Cum să nu fii pesimist când vezi că ți s-au înecat corăbiile? Dar, tocmai în asta stă puterea credinței. Să știi că Dumnezeu te poate ajuta să te ridici

din groapă, oricât de greu ai fi rănit. „Speranța moare ultima” e doar un citat motivațional, care pentru creștini nu are valoare. Nădejdea nu moare niciodată, pentru că nădejdea noastră e că Hristos ne va face ai Săi. Când moare nădejdea, se usucă credința. Și, dacă trecem prin perioade de împuținare a credinței, de uscăciune sufletească, să ne rugăm Domnului să ne dea putere să răbdăm. La fel de mult ca și pesimiștii greșesc optimiștii incorrigibili, care cred că Dumnezeu e obligat să îi scoată cât mai repede din încercările prin care trec. Ei nu se lasă în voia Lui, ci printr-o abordare pozitivă și prin gândire pozitivă cred că pot îndepărta de la ei crucea. Ceea ce este o utopie.

Să credem cu adevărat și deplin mai ales în prezența Maicii Domnului! Dar să credem că sunt gata să ne ajute și Sfântul Nectarie, care este un sfânt contemporan, sfinții arhangheli, sfântul pe care îl avem în inima noastră, Însuși Domnul Iisus Hristos, apostolii, ale căror veșminte sau umbră făceau vindecări și minuni, izbăveau de gânduri, de demoni și de ispite.
(38)

Dacă nu credem cu adevărat în prezența lui Dumnezeu, a Maicii Domnului, a sfinților și a îngerilor, nu vom putea mima multă vreme credința creștină. Nimeni nu poate spune că are multă credință. Dar tocmai recunoașterea faptului că avem puțină credință, tocmai sinceritatea de a ne smeri ne ajută să primim harul lui Dumnezeu. Credința este un dar. Unii oameni s-au obișnuit să creadă și nu înțeleg ce mare dar este credința. Credința e totul... Fără credință, viața noastră devine banală, monotonă, tristă, apăsătoare. Pe Dumnezeu trebuie să Îl purtăm în inima noastră. Pe Maica Domnului trebuie să o iubim cu adevărat, nu să avem doar o relație rece, oarecum interesată, adică să îi cerem ajuto-

rul doar pentru că știm că ne poate ajuta. Nu, să știm că ne iubește și noi să răspundem iubirii ei. Să ne rugăm îngerilor și să avem credință că ei sunt lângă noi. Să ne rugăm Sfântului Nectarie, chiar dacă ni se pare că întârzie să ne răspundă. Să ne rugăm sfinților de care ne simțim apropiați. Omul care nu are o legătură specială cu unul sau mai mulți sfinți, omul care privește sfinții așa, la grămadă, înseamnă că pierde unul din principalele puncte de sprijin în viața duhovnicească.

Sfântul Nectarie e un sfânt de curând canonizat și este atât de aproape de oameni! Dumnezeu, prin harul Său și prin dumnezeiasca Sa iconomie, trimite din vreme în vreme astfel de sfinți, încât să existe întotdeauna sfinți recenți, aproape și foarte aproape de popor și de inima poporului. (40)

Dacă vrei să știi cât de aproape este un om de biserică, întreabă-l ce înseamnă pentru el Sfântul Nectarie. Poți cunoaște multă teologie, poți citi tomuri întregi din scrierile Sfinților Părinți, dar, dacă nu ai o relație vie cu Sfântul Nectarie – sau cu alți sfinți care au trăit în vremuri apropiate de ale noastre, dacă nu ai știut să îi ceri sau să le ceri ajutorul la vreme de necaz, înseamnă că încă nu ai înțeles rostul și lucrarea sfinților. E foarte important să avem evlavie față de toți sfinții, de la sfinții apostoli, la sfinții mucenici, la marii asceți. Dar Dumnezeu a ridicat în secolul XX mari sfinți făcători de minuni – Sfântul Nectarie din Eghina, Sfântul Paisie Aghioritul, Sfântul Ioan Maximovici, Sfântul Porfirie Kavsokalivitul, și mulțimea de minuni pe care le-au făcut cu oameni de lângă noi, ale căror mărturii le putem citi sau vedea, ne întărește în credință. Tocmai prin aceste minuni sfinții recenți intră în inima poporului, prin faptul că își arată grabnicul lor ajutor. Acest lucru nu micșorează slava sfin-

ților din vremurile trecute, ci, cu cât avem evlavie mai mare față de un sfânt, cu atât ne crește deschiderea de a afla mai multe despre ceilalți.

Boala reprezintă un criteriu cu care se măsoară viața și profunzimea cuiva. Prin urmare, neliniștea unui bolnav sau a celor apropiați lui pentru starea lui este un element foarte omenesc, pentru că dă pe față lipsa vieții duhovnicești. Dacă vreți, arată că, în general, gândirea noastră, atitudinea noastră și starea noastră, adică locul în care am viețuit până în acea clipă, este pe pământ, și nu în Cer. (41)

Boala și suferința, în general, arată de fapt cât de multă credință avem. Când ne este bine, când suntem înconjurați de binecuvântările lui Dumnezeu, când suntem sănătoși și toate merg bine, este ușor să spunem că suntem credincioși. Dar vine peste noi încercarea, și noi îi spunem „ceasul rău”. Este rău pentru că de fapt ne arată cine suntem cu adevărat. Când lucrurile ne merg bine, ni se pare că suntem tari în credință. Ni se pare că suntem gata să primim orice încercare ca din mâna Domnului. Dar, când vine examenul bolii sau al suferinței, atunci abia ne dăm seama cine suntem cu adevărat. Dacă oamenii ar înțelege astfel valoarea bolii sau a suferinței, s-ar bucura la vreme de boală din tot sufletul. Dar ne este greu să ne bucurăm, pentru că, de fapt, nu avem credință.

Boala este urmare a păcatului strămoșesc, dar nu provine din el, ci provine dintr-un pogorământ dumnezeiesc. Dumnezeu, ca să suprimă păcatul, i-a făcut omului câteva daruri, pentru a-l face capabil să lepede păcatul. Unul dintre cele mai importante dintre aceste daruri este boala. Boala este un semn care mă unește cu Dumnezeu, dar eu, când mă îndeletnicesc cu

boala mea, această îndeletnicire devine o uitare a adevăratului Dumnezeu. (43)

Dacă privim boala ca pe o consecință logică a păcatului, putem avea o perspectivă pesimistă, sumbră, apăsătoare. De fapt, boala ne oferă tocmai șansa de a ne vindeca de boala morții. De fapt, prin boală și prin suferință dobândim învierea sufletească. Cine nu crede asta nu crede, de fapt, în Dumnezeu. De aceea, atunci când bolnavul se lasă hipnotizat doar de durerile bolii și uită de Dumnezeu, fiind biruit de deznădejde, pierde cununa bolii.

Există vreun om care să nu aibă dureri? Doar dacă e de piatră, o piatră care a fost lepădată din mâinile lui Dumnezeu și s-a pierdut. Doar atunci nu-și va mai aminti Dumnezeu să-i dea binefacerea unei boli. (44)

Atunci când vedem oamenii păcătoși că se desfacează de bunătățile lor, când vedem că oamenilor răi le merge din ce în ce mai bine, suntem tentați să ne gândim că Dumnezeu nu e drept. Dar ar trebui să îi compătimim sincer. Dacă Dumnezeu nu le mai trimite șansa de a-și vindeca sufletele de păcate prin suferințe și încercări, înseamnă că s-au împietrit în fărădelegile lor. Lipsa suferinței, pentru ei, este de fapt o dovadă că nu vor să mai primească nicio lecție de îndreptare de la Dumnezeu. Că se bucură doar de bunătățile lumii acesteia, dar pierde bunătățile cele veșnice.

Atunci când (omul) nu suferă de ceva care să-l facă să se gândească că mâine ar putea muri, poate să nu trăiască. Nu există un fel de moarte mai rău decât această pseudo-nepătimire și pseudo-nepăsare, decât această letargie a conștiinței și a voinței, în care poate cădea cel ce nu se îmbolnăvește. (45)

Cum ar fi ca omul să plătească pe cineva ca să se îmbolnăvească? Cum ar fi ca omul să înțeleagă sensul suferinței și, de aceea, pentru a se înțelepți, să poată să cumpere durerea? Dar nu într-un sens masochist, nu pentru că ar fi iubitor de durere, ci pentru că ar vrea să agonisească lecția suferinței și roadele ei. În realitate, acest lucru nu se întâmplă, pentru că atunci când omul alege o anumită nevoie, sufletul lui se poate umple de mândrie. Pe când, atunci când răbdăm dureri pe care nu le înțelegem, prin care nu știm de ce îngăduie Dumnezeu să trecem, răbdarea alungă mândria. Dar cel care nu are parte de boli și de dureri rămâne încremenit în mândrie și în iubire de sine. Ceea ce este mai rău decât moartea trupeză.

Când Îi cer lui Dumnezeu să mă vindece sau când mă gândesc că Dumnezeu trebuie să-l facă bine pe apropiatul meu, Dumnezeu s-ar putea să-mi răspundă că nu știu ce cer. (45)

Când suntem bolnavi, credem că binele nostru înseamnă vindecarea. Nu ne gândim că poate a rămâne pe patul de boală este un bine mai mare. Nu ne gândim că poate Dumnezeu vrea să ne curățească sufletele de păcat prin suferință. De multe ori, nici când ne rugăm nu vorbim cu Dumnezeu. Adică avem o relație unidirecțională, ca și cum am fi la un restaurant, iar Dumnezeu ar fi chelnerul care ne ia comanda. Rugăciunea ar trebui să fie un dialog, adică ar trebui ca inimile noastre să fie sensibile la răspunsurile care vin de la Dumnezeu. Pentru că, de multe ori, lucrurile pe care le cerem în rugăciune nu ne sunt de folos, chiar dacă par așa. Și, dacă L-am auzi pe Dumnezeu, am înțelege că ar trebui să Îi cerem alte lucruri. Mult mai importante pentru mântuirea noastră. Nu putem cere simultan și vindecare și să primim cununa răbdării. Ori una, ori alta. Și de

multe ori cununa răbdării ar trebui preferată binelui trecător.

Când inventăm metode de robire a trupului și de supunere a sufletului pentru a ne împlânzi sinele, așa încât să-L naștem pe Dumnezeu în dureri (cf. Is. 26, 18), atunci ce ne îndreptățește să urmărim, pe de o parte, durerile de bunăvoie, iar pe de alta, să ne întristăm în cazul unei dureri fără de voie? Ce mă îndreptățește, de exemplu, să postesc – postesc ca să mă doară, ca să am dificultăți -, ce mă îndreptățește să inventez metode ascetice, iar, pe de altă parte, să refuz boala pe care mi-o dăruiește Dumnezeu sau pe care mi-a provocat-o clima sau hrana dată de mănăstire? Cum de refuz ceea ce este fără de voie, iar ceea ce este de bunăvoie, caut? Este ca și cum aș lepăda bunătățile pe care tatăl meu mi le dă și aș cere altele. (46)

Viața noastră duhovnicească poartă pecetea omului vechi, de care vrem să scăpăm, dar pe care în același timp vrem să îl ținem în viață. Lucrul acesta este dovedit de modul în care ne raportăm la post, la nevoință, la suferință. Încercăm să postim cât mai puțin aspru, încercăm să fugim de închinăciuni și mătăanii, iar suferința e principalul dușman al nostru. De fapt, dacă fugim de suferință, arătăm că degeaba postim și degeaba ne nevoim. Suferința ar trebui înțeleasă ca un dar, atunci când vine de la Dumnezeu. Nu trebuie să o căutăm cu orice preț, simțind că putem duce povara ei, pentru că s-ar putea să lepădăm această povară. Dar, atunci când vine fără voia noastră, să știm că e cel mai mare post și cea mai mare asceză. De aceea, celor care sunt foarte bolnavi nici nu li se mai cere să se roage, ci doar să rabde. Pentru că răbdarea aceea, fără cârtire, e o formă de rugăciune fără cuvinte. O rugăciune care urcă la Dumnezeu foarte ușor.

Nu am citit în Sinaxare despre vreun sfânt care a predicat împotriva durerii sau împotriva bolii, sau despre vreun sfânt care s-a vindecat pe el însuși, deși a vindecat multe dureri ale altor oameni, despre vreun sfânt care să fi spus: „Câte dureri, Dumnezeu meu! De ce?” Dimpotrivă, întâlnim sfinți care s-au împotrivit lui Dumnezeu pentru că le-a dat prea puțină durere sau pentru că i-a izbăvit de durerile bolii. (29-30)

Nouă ne place când vedem cum sfinții au fost acoperiți de darurile dumnezeiești. Ne place să citim că au făcut minuni, că au avut iubire de Dumnezeu, de aproapele, că au strălucit în virtuți. Dar nu ne place când vedem că viața lor a fost plină de durere, de suferință. Dacă noi am fi avut harismele sfinților, primul lucru pe care l-am fi făcut ar fi fost să ne vindecăm pe noi înșine de boli și să ne scăpăm de necazuri. Ceea ce sfinții nu au făcut. Cu cât sunt sfinții mai mari, cu atât vedem că au dus cruci mai grele. Noi nu îi avem ca modele pe sfinți. Chiar dacă ni se pare că îi avem, pentru că ne place să mergem la biserică, să ne rugăm, să facem milostenie etc., de fapt singurul sau cel mai important mod în care îi putem urma pe sfinți este să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu indiferent de necazurile prin care trecem. „Doamne, fie voia Ta”, aceasta este rugăciunea de la care începe viața creștină. „Doamne, fie voia mea”, rugăciunea pe care o spun zilnic majoritatea creștinilor – chiar dacă nu prin cuvinte, ci prin modul în care se raportează la Dumnezeu – este o rugăciune păgână. Adică o rugăciune care nu ajunge la Dumnezeu cel viu. O anti-rugăciune.

S-ar putea ca noi să credem că folosul nostru e să fim invulnerabili, dar Dumnezeu îngăduie să cădem, fiindcă înțelege că ne este mai de folos căderea.

Noi I-am cerut lui Dumnezeu bogăție, iar El ne dă sărăcie. Noi I-am cerut viață, iar El ne dă moarte. Criteriul lui Dumnezeu este cu totul altul. Altfel gândim noi, altfel gândește Dumnezeu. La fel de întâmplă în toate împrejurările vieții noastre. (52)

De ce avem atâtea poticniri în viața duhovnicească? De ce Dumnezeu nu ne ține mai strâns de mână? De ce este atât de ușor să îți vinzi sufletul diavolului, mergând la vrăjitoare, și de ce este atât de greu să îți dăruiești sufletul lui Dumnezeu? Practic, cu cât ești mai aproape de Dumnezeu, cu atât îți dai seama că pronia Sa lucrează altfel decât te aștepti. Nouă ni se pare că avem o perspectivă dreaptă, corectă, asupra lucrurilor. Ni se pare anormal ca un prunc să moară la scurtă vreme după ce a fost botezat, în loc să se bucure de viață și de plăcerile ei. Dar Dumnezeu nu judecă după măsuri omenești. Tocmai de aceea, uneori, El ne lasă să cădem. Pentru că, odată cu căderea, primim folosul conștiinței păcătoșeniei noastre. Și, având această conștiință, ne putem ridica. Altfel, dacă Dumnezeu ne-ar feri de toate căderile, am putea crede că suntem buni, că suntem drepti, ne-am pune nădejdea în puterile noastre și nu în harul lui Dumnezeu. Adică, nepăcătuiind, de fapt am păcătui mai mult decât păcătoșii pe care îi judecăm. Pentru că iubirea de sine și mândria atârnă greu în balanța păcatelor.

Modul nostru de gândire depinde de măsura în care suntem vii sau morți înaintea lui Dumnezeu. Am murit, ne-am răstignit cu Hristos în Botez, la tunderea noastră monahală, am murit de fiecare dată când ne-am pocăit, de fiecare dată când I-am spus lui Dumnezeu: „Aliluia!”, de fiecare dată când ne-am hotărât să ne pocăim din nou și să începem din nou viața noastră. (52)

Noi ne-am răstignit cu Hristos prin Botez. Cei mai mulți am făcut-o în fragedă pruncie, și de aceea nu ne aducem aminte de aceasta. Spre deosebire de călugări, care au vie în minte răstignirea de la intrarea în monahism, mirenii care au fost botezați când erau prunci nu au un moment care să le fie ca reper pentru răstignirea cu Hristos. De fapt, fiecare spovedanie adevărată ar trebui să fie o răstignire. Fiecare rugăciune adevărată ar trebui să aibă la bază conștiința punerii începutului bun, a lepădării voii noastre în fața lui Dumnezeu. Cine se răstignește cu Hristos trăiește încă din viața aceasta bucuria învierii.

Cu toții avem traumatisme trupești, dar și sufletești, primite fără voia noastră, care ne rănesc și ne schimbă existența. Se poate să vreau să-L slujesc pe Dumnezeu și, totuși, să mă găsesc într-o adâncă întristare sufletească. Omul, tocmai pentru a-și face viața mai liberă și mai lipsită de durere, încearcă să scape în orice chip de boală. În realitate, se luptă să scape de frica morții și a durerii. (55)

Nu vrem să fim influențați de traumele prin care am trecut, dar totuși suntem influențați. Ne dorim libertatea, dar nu știm să o căutăm. Practic, azi ne apasă povara alegerilor noastre și a întâmplărilor prin care am trecut. Această povară, de multe ori, este apăsătoare. Simțim un zid între noi și Dumnezeu. Și tot ce vrem să facem e să scăpăm de necazuri și de dureri. De fapt, izbăvirea noastră poate începe acum, dacă avem puterea să ne lăsăm în mâna lui Dumnezeu și să spunem: „Doamne, Tu știi ce e în sufletul meu, Tu vezi durerea mea, înviază-mă. Nu mă lăsa să pier.” Și Dumnezeu nu va lăsa pe nimeni să piară, dacă este chemat cu zdrobire de inimă.

Dacă nu putem să ne dovedim superiori în ceea ce privește moartea, care este comună tuturor oamenilor, credeți că vom putea avea vreo reușită duhovnicească? Credeți că vom putea să fim cuvioși sau să ajungem martiri sau să-L iubim pe Dumnezeu cel răstignit, Care a fost împuns în coastă, a fost pălmuit, Și-a vărsat sângele, Care, Dumnezeu fiind, a fost pus în mormânt? Ajungem și noi asemenea lumii acesteia, în timp ce Dumnezeu ne-a făcut asemenea Lui. Nu numai că ieșim din staulul lui Dumnezeu, dar și intrăm în ograda oamenilor care cer cu zbucium tihna, fericirea și desfătarea. (55-56)

Din modul în care ne raportăm la moarte decurge modul în care ne trăim viața. Degeaba vrem să ajungem mai buni și mai sfinți, dacă moartea ne sperie ca pe niște necredincioși. Dacă fugim de moarte, agățându-ne de clipa prezentă, pierzând harul lui Dumnezeu vom ajunge să trăim în patimi.

Dispoziția noastră de a trăi, dispoziția noastră de a avea belșug și tihnă, de bucurie exterioară și fericire, de lipsă de durere și de a fi în formă sunt o amestecare și „o potrivire cu veacul acesta” (Rom, 12, 2), cu duhul lumii acesteia. (56)

Există două moduri de a trăi, după înțelepciunea veacului acestuia sau după înțelepciunea cea adevărată. Creștinii, de multe ori, vor să le combine, să le amestece, ca să aibă parte și de desfătările acestei lumi și de bunătățile cerești. Dar, practic, tocmai această amestecare este o dovadă a faptului că suntem străini de înțelepciunea cea adevărată.

Boala este un prilej ca omul să rămână singur, să se gândească numai la sine însuși, să se gândească la cea mai reală întâmplare a vieții sale, adică la

moarte, către care merge după moartea reprezentată de nașterea în această viață. (56)

Omul contemporan fuge de singurătate. Este un om care nu mai știe să Îl găsească pe Dumnezeu în singurătate. Este un om agitat, care vrea cu orice chip să se lege cu cât mai multe fire de ceilalți. Dar modul bolnăvicios în care o face îl metamorfozează într-un om din ce în ce mai egoist, mai rece, mai superficial. Practic, boala este una dintre puținele lui șanse de a duce o viață autentică. Boala zguduie toată așezarea noastră sufletească, boala este o operație pe suflet și pe trup, care are scopul de a ne ajuta să înțelegem zădărnicia acestei vieți pământești, care se va termina cu moartea.

Boala este o ocazie unică ca omul să se roage mai mult, pentru că, dacă ar fi fost sănătos, nu s-ar fi rugat cu atâta tihnă. Aceasta pentru că boala înmoaie inima omului, îi dematerializează trupul și sufletul și le face mai capabile să Îl slujească pe Dumnezeu și să se unească cu Dumnezeu. (56)

Durerile bolii ne fac să Îl chemăm pe Dumnezeu. Plictiseala adusă de boală poate deveni un chin, din care numai prezența lui Dumnezeu te poate scăpa. Noi credem că ne e mai bine să ne rugăm când suntem sănătoși, bine hrăniți, odihniți. Dar de fapt rugăciunea are mai multă putere când trecem prin focul suferinței.

În orice boală, în orice război, în orice prigoană, în orice întristare, orice ar veni asupra noastră, să-i spunem: „Bine ai venit!” În schimb, faptul că le întâmpinăm cu o teamă oarecare arată cuget trupesc, încât ni s-ar putea spune cuvântul din Sfânta Scriptură: Nu va rămâne Duhul meu în acești oameni, pentru că sunt numai trup (Fc. 6, 3). (56)

Pare o nebunie să te bucuri că ai ajuns în necazuri, că te-ai îmbolnăvit. În realitate, sfinții s-au bucu-

rat de încercări, pentru că au știut că ele vin peste ei din rânduiala lui Dumnezeu. Câtă vreme ne este frică de suferințe și boli, nu cunoaștem viața creștină adevărată. Trebuie să avem puterea de a recunoaște că nu trăim și nu gândim creștinește și să Îl rugăm pe Dumnezeu să ne schimbe. Altfel, dacă doar vom mima credința creștină, dar la vreme de necaz cârtim sau cădem în deznădejde, vom îmbătrâni în păcatele și necredința noastră.

Dacă nu ar exista boala mea, dacă nu ar exista moartea mea, posibilitatea să mor chiar mâine, ci aș putea să-mi rânduiesc eu cât să trăiesc, unde să merg și unde să mor, dacă aș ști că pot să rânduiesc să merg undeva, iar Dumnezeu să mă ducă acolo, atunci vă întreb: „Ce mi-ar mai aminti că sunt trecător și vremelnic?” Faptul că sunt străin și călător (Evr. 11, 13) și vremelnic înseamnă că sunt împreună-veșnic cu Dumnezeu, că mă voi uni cândva cu El în mod nedespărțit, neîmpărțit și fără primejdia de a cădea. Refuzând însă boala sau moartea este ca și cum aș refuza ca Dumnezeu să-mi aducă aminte că sunt împreună-veșnic cu El. (58-59)

Toți ne dorim să avem cât mai multă bucurie, cât mai multă împlinire, cât mai multă fericire pe lumea aceasta. Ne bucurăm de binefacerile lui Dumnezeu, dar nu știm să ne bucurăm de necazuri. Dar, dacă Dumnezeu ne-ar izbăvi, brusc, de toate necazurile și suferințele de care avem parte în această lume, ne-ar izbăvi și de bunătățile veșnice.

Fiecare dificultate de-a noastră, fiecare durere, de la cea mai mică până la cea mai mare – durerea de cap, durerea de dinți, durerea de inimă, de stomac, de picioare, durerea sufletească, durerea duhovnicească, chiar și durerea unui păcat –, fiecare dintre acestea este ca un veșmânt cu care ne învăluie Dumnezeu, un

veșmânt care, pentru noi, este mai de preț decât lumina, cu care se înveșmântează El Însuși și cu care ne dă dreptul să ne înveșmântăm și noi. (59)

În clipa în care vine peste noi boala, nu are nimic slăvit, nimic atrăgător, nimic plăcut. Durerea ne lovește, avem senzația că ne fură viața. Dar, de fapt, durerea e cea care ne dă cel mai mare impuls pentru a ne dori să ajungem la viața cea adevărată.

Fiecare împrejurare în care ne duce Dumnezeu, fie că ni se pare fericită, fie dureroasă, este paharul despre care ne spune: „Poți să bei paharul pe care ți-l dau Eu (cf. Mt. 20, 22), dacă vrei să ai dreptul să stai de-a dreapta Mea?” Acest pahar, potrivit cu gustul, cu mirosul și cu simțul nostru, care niciodată nu este adevărat, ni se pare uneori amar, alteori dulce, uneori respingător, alteori plăcut. De aceea, tot ce ne dă Dumnezeu, mai ales o boală, o durere, trebuie să primim – spun asta și Părinții – la fel ca un om însetat, care, dacă vede un vas plin cu apă rece, vrea să-l apuce și să bea toată apa. (60)

Toată viața creștină se rezumă la a primi voia lui Dumnezeu, la a accepta că Dumnezeu îți poartă de grijă chiar și în cele mai grele încercări prin care treci. Ne este ușor să acceptăm că lucrul acesta este valabil pentru ceilalți. Ne este ușor să acceptăm că lucrul acesta este valabil și pentru noi, atunci când paharul pe care ni-l trimite Domnul este dulce. Dar, de fapt, viața creștină este să înțelegem că suferința are un rost, are un rol, are o cunună. Și, dacă înțelegem asta, o primim din toată inima.

Nu cred că există o imagine mai întristătoare decât să vadă cineva un sfânt al lui Dumnezeu că se teme ca nu cumva să moară sau că încearcă să-și pre-

lunghească în orice fel viața. În acest mod își arată necredința, lipsa temerii de Dumnezeu, lipsa nostalgiei Cerului. Arată că sufletul său nu a însetat după Dumnezeu cel viu. (60)

Oamenii își aleg modele duhovnicești după calapodul lor. Ne căutăm modele care să ne semene în neputințe, nu modele care să ne schimbe prin prezența și cuvintele lor. De aceea, nu de puține ori, modelele duhovnicești pe care ni le-am ales ne dezamăgesc. Un „sfânt” care se teme de moarte arată că de fapt nu crede în Hristos. Sfinții nu s-au agățat cu disperare de această viață, ci au primit moartea cu bucurie. Măsura în care căutăm raiul cu adevărat este măsura în care moartea nu ne sperie. Măsura în care moartea ne sperie este măsura în care nu credem cu adevărat în Dumnezeu.

Mulți dintre oameni spun că sunt înțelepți, dar, având această părere despre ei înșiși, se dovedesc în continuare nebuni. Tot așa și noi, crezând și spunând că suntem oameni duhovnicești și sfinți, ne dovedim și ne arătăm a fi trupești atunci când evităm durerea. De aceea, dacă nu putem să cerem stările de adevărată durere, cel puțin să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru toate! (60)

Suntem sfinți sau nu? Nu, nu suntem. Dar ne amăgim totuși că nu suntem la fel de păcătoși ca necredincioșii, că totuși noi suntem oameni credincioși. Și, brusc, vine peste noi durerea. Atunci toate puterile noastre se îndreaptă spre izbăvirea de pricina durerii. Credința adevărată înseamnă însă să îți mulțumești lui Dumnezeu pentru toate, și pentru cele bune, și pentru cele rele.

Ori de câte ori vorbim despre boala noastră, ori de câte ori încercăm să îndepărtăm povara bolii

sau să micșorăm durerea, în realitate ne întoarcem asupra sinelui nostru, pe care l-am tăgăduit de dragul lui Dumnezeu și îl facem un idol căruia ne închinăm, în locul adevăratului Dumnezeu. În schimb, de fiecare dată când suferim, împărtășindu-ne puțin de duhul martiric datorită unei dureri pe care ne-o dăruiește Dumnezeu, devenim apostoli și martiri, asemenea celor despre care spune Scriptura: Aduceți-Mi martirii! (Is. 43, 9), ca să văd dacă sunteți Biserica adevărată, adevăratul popor al lui Dumnezeu. (61)

Dumnezeu ne trimite darul bolii sau al durerii, iar noi nu știm cum să fugim de el. Noi căutăm să exilăm suferința, care e un fel de înger trimis de Dumnezeu, într-un colț al sufletului nostru. Ideea de martiriu ne sperie, ni se pare un coșmar. Nu vrem să fim martiri, nu avem stofă de martiri, avem stofă de creștini care se desfată cu bunătățile lumii acesteia. Atunci, de ce ne mai numim creștini? Noi fugim de martiriu, fugim de mărturisirea lui Hristos, fugim de cruce. De aceea, suferința ne sperie, pentru că este un mic martiriu, un martiriu în miniatură. Dar, de fapt, orice viață creștină este o viață de martiriu. Până la urmă, prigonitorii care neucid lipsesc. Dar suferința este prezentă aproape la fiecare pas. Iar noi trebuie să alegem: crucea sau binele lumesc.

Mulți oameni, când se îmbolnăvesc și au necazuri, recurg la Paraclise și la Sfântul Mashu. Dar Paraclisele Maicii Domnului, cel mic și cel mare, precum și Maslul, vorbesc în mod esențial despre păcat, nu despre boli sau necazuri. Dacă vorbesc și despre necazuri și întristări, este pentru că, așa cum spun ele, «îmi bolește trupul, îmi bolește și sufletul». Adică, din cauza neputinței, omul a făcut din boală

un prilej de păcat și de cădere de la Dumnezeu. Din cauza influenței reciproce dintre suflet și trup și din cauza neputinței omului, bolile ne înăspresc uneori și ne fac să ne pierdem credința și pe Dumnezeu nostru. Bolile ne ținutiesc privirea pe idolul nostru, și de aceea pierdem adevărul. Deși Sfânta Scriptură spune: Dacă este cineva bolnav, să cheme preoții Bisericii, iar Maslul, la sfârșit, spune: Iar dacă a săvârșit păcate, îi vor fi iertate (Iac. 5, 14-15). Toată slujba Maslului vorbește despre păcate. (62)

Ne raportăm, de multe ori, magic, până și la ajutorul pe care îl primim de la biserică. Sunt oameni care citesc de zeci de ori paraclise sau acatiste pentru a primi ajutor într-o anumită problemă și, văzând că nu primesc ce au cerut, credința lor slăbește. Ar trebui să înțelegem că Dumnezeu și sfinții nu ratează nicio șansă să ne ajute. Ei primesc orice rugăciune pe care o facem. Faptul că noi nu primim imediat sau nu primim nici după mai mult timp ceea ce am cerut nu înseamnă că Dumnezeu și sfinții nu ne văd și nu ascultă rugăciunile noastre. Poate că ceea ce am cerut nu ne este de folos. Sau nu ne este de folos acum. Dar să crezi că Dumnezeu și sfinții nu ascultă rugăciunile înseamnă să te îndoiești de ajutorul lor.

Esențial este să cerem ajutorul ceresc și să ne lăsăm în mâna lui Dumnezeu. Cei care se apropie de biserică la vreme de boală, sperând că vor primi vindecare grabnică – așa cum au citit sau au auzit că au primit alții, se raportează la biserică magic. Adică vin la câteva slujbe și Dumnezeu e obligat să îi vindece. Dacă nu îi vindecă, ei nu mai vin la biserică. Dar cel mai important lucru pe care ni-l dă Biserica este că ne arată calea mântuirii. Venind la Sfântul Maslu, pentru rugăciunile preoților ni se iartă păcatele, dacă

ne-am pocăit de ele. Singura certitudine dacă venim la Maslu este că primim ajutorul dumnezeiesc. Dar aceasta nu presupune neapărat că vom primi și vindecare trupească. S-ar putea să primim doar puterea de a ne purta crucea bolii fără cârtire. Ceea ce este un mare dar, chiar dacă puțini bolnavi înțeleg acest lucru.

Sfinții vindecau bolnavii, dar nu se vindecau pe ei înșiși. Puteau să zacă pat sau să fie chinuiți de boală, incapabili să umble, totuși i-au vindecat pe ceilalți, iar ei au rămas bolnavi. Aceasta este iubirea Bisericii! (62)

Noi nu înțelegem cum ne cheamă Dumnezeu la mântuire. Vrem să avem parte de bucuriile și de cununile sfinților, dar vrem să trăim ca niște oameni iubitori de sine și de desfătări. Pentru noi, iubirea lui Dumnezeu se manifestă doar ca bucurie. Pentru sfinți, iubirea lui Dumnezeu se manifestă și în necazuri, dureri sau, ce este cel mai dureros, în stările de părăsire a harului. Noi, dacă am avea harismele sfinților, ne-am vindeca mai întâi pe noi, ne-am îngriji de binele nostru, pentru că nu am înțeles taina suferinței.

Bine ar fi să ajungem la măsura în care să ne întristăm de păcatele noastre, și nu de bolile noastre, și să ne rugăm Domnului să ne dea ceea ce El vrea! (62)

Noi acum ne întristăm pentru boli și dureri, iar păcatele ne sunt prieteni. Ne regăsim în păcatele noastre, nu ne deranjează. Poate că ne luptăm cu păcatele mai mari, dar pe cele mici le îndreptățim permanent. Dacă am avea credință, ne-am speria când păcătuim, nu când trecem prin suferințe. Pentru că suferințele vin și trec, dar păcatele ne pot aduce suferință veșnică.

Boala este unul dintre darurile cele mai frumoase, mai puternice și mai serioase făcute de Dumnezeu omului, este un semn care indică interesul și aplecarea lui Dumnezeu asupra noastră. (65)

Atunci când suferim, ne răzvrătim, ne întrebăm de ce suferim. Când avem parte de bine, nu ne întrebăm niciodată de ce ne este bine. Considerăm că binele e dovada că Dumnezeu are grijă de noi. Dar dacă încercările sunt dovada că Dumnezeu este prezent? Dacă am înțelege durerea ca pe ceva deosebit, cum este, să zicem, vederea luminii dumnezeiești de către isihăști? Cum ar fi să înțelegem că suferința ascunde un mare bine? Și, în loc să ne răzvrătim, în loc să plângem de durere, să plângem de bucurie că Dumnezeu ne-a cercetat? E aproape o nebunie. Pare o nebunie. Dar aceasta este învățătura creștină despre suferință. Aceasta este hotarul care desparte credincioșii de necredincioși. E ca o dogmă, ca o învățătură bisericască fără de care nu te poți mântui. Așa cum există iconoclaști, dușmani ai icoanelor, așa există și dușmani ai învățăturii Bisericii despre suferință. Și, chiar dacă cei din urmă par mult mai de înțeles decât cei dintâi, în realitate și unii și alții se luptă cu Dumnezeu. Simpla afirmare a acestui adevăr e o formă de blestem. În sensul că, dacă știi cum stau lucrurile și nu trăiești cum trebuie, totul se întoarce asupra ta, cu multă putere. Și ori găsești justificări pentru o viață căldică, mințindu-te până la sfârșitul vieții tale, ori pui cu adevărat început bun mântuirii.

Boala, mai ales cea care duce la moarte, este unul dintre darurile speciale ale lui Dumnezeu pentru omul căzut, ca, povățuit prin mijlocirea ei, să poată să se înalțe și să se întoarcă la vechea lui stare în care l-a făcut Dumnezeu. Cine nu are parte de boli

este, de obicei, neîncercat pentru Împărăția Cerurilor și imatur pentru viața aceasta. Seamănă cu corabia care încă nu a fost dată la apă și nu știm dacă va rezista la valuri. (65)

Când suntem pe patul de boală, căutăm cu disperare vindecarea. Căutăm prezența lui Dumnezeu, pentru că nădăjduim că Doctorul sufletelor și al trupurilor Își va face datoria și ne va vindeca. Mergem la masluri tocmai pentru a ne vindeca. Facem acatiste și paraclise tocmai pentru a ne vindeca. Dar ce facem pentru a ne vindeca de omul cel vechi? Nimic, sperăm ca ceea ce facem pentru vindecare să ne ajute și la mântuire. În realitate, ascundem necredința noastră sub masca nădejdi în mila lui Dumnezeu, Vindecătorul bolnavilor.

Când durerea vine în necunoștință de cauză și fără voie, atunci devine o problemă pentru om. De exemplu, pătesc ceva și îndată protestez, de ce Dumnezeu mi-a făcut asta. Acest protest al meu arată o inimă îngroșată, pentru că, deși știm că Dumnezeu ne dă bolile ca să ne aducă mai aproape de El, totuși noi întotdeauna întrebăm de ce ni le dă. În realitate, acest „de ce?” - de ce mi-a dat Dumnezeu această boală, de ce mi-a dat această îngreunare sufletească, această neliniște fără de voie sau durerea de stomac sau de cap, șchiopătarea sau orbirea – arată că nu căutăm să aflăm «de ce», ci că nu îndurăm încercările, și de aceea Îl luăm la rost pe Dumnezeu. Întrebarea „de ce?” este o luare la rost a lui Dumnezeu de către noi, este așezarea lui Dumnezeu în banca acuzaților. (66)

Din pricina iubirii de sine, credem că ni se cuvine ca Dumnezeu să ne ocrotească. Ni se cuvine ca Dumnezeu să ne poarte de grijă, pentru a fi consec-

vent cu propriul Său cuvânt că niciun fir de păr din capul nostru nu va cădea fără voia Lui (cf. Luca 21, 18). Avem puțină credință și orice suferință tulbură universul nostru lăuntric. Suferința înseamnă imprezibilul, știi când a început, dar nu știi când și dacă se va termina. E ca un zbor cu avionul, în care te simți mic și neputincios, pentru că nu știi destinația. Și de aceea te agiți fără rost. Noi păstrăm în sufletele noastre o stare de răzvrătire, asemănătoare răzvrătirii lui Lucifer. Noi, știind că Dumnezeu e atotputernic, vrem ca atotputernicia Sa să se manifeste și prin ferirea noastră de greutate și boli. „De ce, Doamne, de ce?”, este una din întrebările pe care oamenii le-au pus cel mai des de-a lungul veacurilor. Cu cât le-au pus mai des, cu atât inimile lor s-au învârtoșat, s-au împietrit, s-au răzvrătit. Noi vrem să înțelegem cum lucrează Dumnezeu, dar vrem și ca Acesta să lucreze protejând făpturile Sale de suferință. Suntem vase în mâna Olarului ceresc și vrem ca acesta să aibă grijă să nu ne spargem. Dar uităm că vasele de lut trebuie arse la foc, pentru a fi rezistente. Când întrebăm de ce Olarul ne arde în foc, înseamnă că nu înțelegem că El o face cu un rost, înseamnă că ne îndoim de iubirea Lui, de pronia Lui, de înțelepciunea Lui. Dacă Dumnezeu ar renunța la arderea vaselor Sale în foc, aceasta ar însemna, de fapt, lipsa iubirii Sale.

Dacă Dumnezeu ar împărți oamenii în cei care întreabă: „De ce, Doamne, de ce?” și cei care în loc să se tulbure spun: „Doamne, fie voia Ta”, cei mai mulți oameni ar fi în prima categorie. Dar minunea este că Dumnezeu nu îi pierde pe aceștia, nu Se poartă ca un tată vitreg sau ca o mamă vitregă, ci ne ține de mână așa cum suntem, cu minusurile și cu traumele și cu patimile noastre. Dar, chiar dacă ne ține de mână,

îngăduie să trecem prin focul bolilor și durerilor tocmai pentru a scăpa, în veșnicie, de suferință, și a ne bucura de iubirea Sa.

Boala este un pat minunat. După felul în care dormi în el se vede ce fel de om ești. Boala este un criteriu extraordinar și infailibil. În boală se văd credința și iubirea noastră pentru Dumnezeu, răbdarea noastră, smerenia noastră și convingerea noastră că mergem spre Cer. Sau se văd necredința noastră, grosolănia sufletului nostru, neștiința faptului că mergem în Cer. (67)

Cunoașterea de sine are mare valoare. Din păcate, însă, oamenii nu se cunosc pe ei înșiși decât superficial. Caută tot felul de metode de dezvoltare personală, prin care ajung la o cunoaștere de sine îndoielnică, superficială. Dar boala e cu adevărat un „criteriu infailibil”, cum foarte precis o definea avva Emilian Simonopetritul, care ne arată cine suntem cu adevărat. Ne arată dacă noi credem sau nu în Dumnezeu, ne arată dacă smerenia noastră este autentică sau falsă... Boala este una dintre cele mai mari binefaceri, tocmai pentru că ea ne ajută să ne cunoaștem într-un mod direct, lipsit de măști.

Numai că mulți spun: „Eu sunt un om de nota 10. Dar boala e ca un blestem, când mă îmbolnăvesc, parcă aș fi alt om, mă biruie mânia, nerăbdarea, cărtirea. Nu știu ce este cu mine atunci.” Ce să fie, nu e nimic, doar că boala te ajută să te vezi așa cum ești. Boala te ajută să înțelegi că ești ca împăratul gol din poveste, care se considera îmbrăcat cu cele mai alese haine, dar credea că nu poate să le vadă așa cum le văd alții. Noi ne considerăm suflete curate, suflete râvnitoare pentru mântuire. Chiar dacă poate am păcătuit în trecut, chiar dacă păcatele au fost grozave,

ne place să ne amăgim că ne-am lepădat de ele și că acum ducem o viață creștină. Dar vine boala, ca un accident, aparent, și ne arată cine suntem. Boala ne descumpănește. Dacă înțelegem că tocmai acesta e rostul ei, de a ne ajuta să înțelegem că avem sufletele bolnave, că suntem slabi în credință, atunci nu ne-am mai supăra pe boală. Mai ales că nu avem alte „criterii infailibile” de autocunoaștere în viață decât bolile și celelalte neazuri prin care trecem. Da, nouă ne place să vedem cât de evlavioși suntem când viețile noastre trec prin perioade liniștite, în care simțim binecuvântarea lui Dumnezeu. Dar vine anotimpul bolii sau al suferinței și atunci frunzele falsei cunoașteri de sine se usucă și cad la pământ, în timp ce noi ne aflăm în fața sinelui nostru. Abia atunci putem înțelege cât de multă nevoie avem de ajutorul lui Dumnezeu, abia atunci înțelegem că fără Dumnezeu nu putem face niciun bine.

Noi nu trebuie niciodată să fim repeziți. Repezeala e din lumea aceasta și tot ce se face repezit – o lucrare, o hotărâre – este, de obicei, de la cel rău, pentru că repezeala răvășește sufletul, alungă pacea, iar atunci Dumnezeu, Care este înlăuntrul nostru, Se pierde, adică Îl îndepărtăm noi înșine, Îl acoperim. Repezeala este un zid înfricoșător, te izolează de Dumnezeu, te face să-ți ținui ești ochii undeva, așa încât gândurile și mintea ta să fie acolo, iar atunci nu te mai poți gândi la Dumnezeu. (67)

Sunt momente în viață în care suntem repeziți, agitați, în care ne purtăm hipnotizați de ceea ce vrem să facem, ca unul care e dependent de jocuri de noroc sau ca un antreprenor care crede că a găsit ideea de afaceri cu care se îmbogățește instantaneu. Ne facem idoli din proiectele și planurile noastre. Parcă ne gră-

bim să le ducem la îndeplinire, știind că, dacă am sta să ne gândim dacă e după voia lui Dumnezeu ce facem, atunci am renunța. Suntem ca niște alergători care aleargă la olimpiadă la cursa de 100 de metri și văd doar linia de final. Nu vrem să ne uităm la nimic altceva. Dar, punându-L pe Dumnezeu în paranteză, mărturisim că ceea ce facem nu e bine. Că glasul conștiinței, chiar vag, se aude. Printr-o astfel de atitudine riscăm să umbrim până și lucruri bune și binecuvântate. Făcându-le într-un mod nepotrivit, pierdem ajutorul lui Dumnezeu. Și lucrul acesta e valabil chiar și când e vorba de construirea unei biserici sau de strângerea de fonduri în scopuri filantropice. Contează în primul rând duhul în care facem ce facem, nu doar ceea ce facem. Un duh agitat, repezit, tulburat, arată de fapt lipsa prezenței Duhului Sfânt. Și atunci toate demersurile noastre rămân pecetluite de duhul lumii acesteia.

Omul repezit nu este niciodată un om al lui Dumnezeu. Și, chiar dacă ar fi fost, cel puțin în clipa aceasta s-a îndepărtat de Dumnezeu. I-a spus: „Dumnezeul meu, mergi cu bine, lasă-mă să îmi fac treaba și, apoi, Te voi chema din nou!” (67)

Omul repezit, omul agitat, nu își dă seama că merge pe un drum greșit. Se îndreptățește, narcisic, văzând cum e mai activ și mai plin de energie decât ceilalți, ba chiar Îi poate chiar mulțumi fariseic Domnului că nu e bleg, lipsit de vlagă sau inert, ca cei din jurul său. Dar nu își dă seama că nu are liniște. Liniștea e pentru el o formă de odihnă, adică de timp pierdut. Liniștea e pentru oamenii inferiori, în timp ce el are mercur în el și nu poate sta locului o clipă – și nu e vorba aici neapărat de mișcare fizică. Se implică în proiecte peste proiecte, ca o rotiță umană pusă

în mișcare de corporații, până la epuizare. Dar, nu se lasă. Ceea ce este mai greu de înțeles este cum se lasă biruiți de acest duh al tulburării până și oameni credincioși, oameni care ar trebui să aibă alt tip de repere. Dar, pentru ei, credința este doar una din cele douăzeci de valori pe care le au (dintre care cincisprezece sunt valori ale firmei sau ale corporației la care lucrează, și trebuie subliniate permanent...). Credința, nădejdea, dragostea ar trebui să fie deasupra tuturor celorlalte. Dar, nu. Ele sunt armonizate cu celelalte, pentru mai multă productivitate. Pentru eficiență. Și, astfel, idolul eficienței Îl izgonește delicat pe Dumnezeu. Chiar dacă numai câteva ceasuri, zile sau săptămâni. Doar nu Îl va izgoni pentru totdeauna...

În nicio situație boala nu trebuie să ne conducă la o stare de grabă lăuntrică pentru a ne face bine. În situația aceasta, să știm că păcătuim! Păcătuiesc când vreau să scap de boală. Păcătuiesc când, mergând la medic, cred că mă voi face bine. Pentru că, dacă vrei cu orice preț să ți se vindece boala, înseamnă că nu te interesează Dumnezeu, nu te interesează motivul pentru care Dumnezeu ți-a dat boala, nu te interesează ce vrea să-ți șoptească în inima ta prin ea. Prin urmare, când suntem bolnavi, să nu ne grăbim! Dacă în toate situațiile graba este vinovată, cu atât mai mult când suntem bolnavi, pentru că atunci primim o cercetare aparte a lui Dumnezeu și singurul lucru la care trebuie să ne gândim este Dumnezeu, Care ne cercetează. (68)

În viața omului există diferite incertitudini. Există o mulțime de situații asupra cărora omul nu se grăbește să se lămurească. Dar, atunci când trece prin boli și suferințe, prioritatea lui este să scape de ele. De fapt, consideră că modul în care scapă cât mai repede

de ele este direct proporțional cu credința pe care o are, și i se pare că, deși el și-a făcut datoria și s-a rugat, Dumnezeu întârzie să răspundă la rugăciunea respectivă. Omul și-a făcut datoria, Dumnezeu nu Și-o face. Pare că se poartă ca un elev care nu și-a făcut temele. Dacă nu, mai rău, chiar ca unul care rămâne corigent sau repetent, și așteaptă bunăvoința omului pentru a putea trece clasa. Dar, nu este așa. Nu e Dumnezeu elevul sau copilul nostru, ci noi suntem copiii Săi. Deci, dacă întârzie să ne vină în ajutor, e doar percepția noastră. De fapt, Dumnezeu ne ajută tocmai prin faptul că îngăduie să rămânem pe crucea suferinței.

Graba nu este îngăduită. Aș spune, mai curând, că în viața noastră o singură grabă este îngăduită, graba către moarte. Dar aceasta nu vi-o urez, pentru că nu o vreți. Dacă cineva nu vrea ceva, nu reușești nimic cu el, oricât ai insista. Însă singura grabă care ar putea avea valoare în viața noastră este să ne grăbim să plecăm din viața aceasta. Probabil că ar fi cea mai bună dovadă că Îl iubim pe Dumnezeu, în timp ce faptul că iubim viața aceasta este o dovadă că nu Îl iubim pe Dumnezeu. (71)

Una dintre cele mai clare încercări ale credinței soților creștini este moartea unui copil botezat. După învățătura Bisericii, pruncii care mor după botez merg în rai, ca și copiii botezați care nu au făcut păcate. Totuși, moartea unui copil este o pricină de mare tulburare, de mare supărare, de deznădejde și de cârtire. Oare cum Și-a permis Dumnezeu să ia viața acestui prunc? Oare de ce copiii altora cresc fără probleme, iar acesta a murit la o vârstă atât de fragedă?

Sunt întrebări care pe unii oameni i-au îndepărtat de Biserică și de credință. Când, de fapt, părinții

ar fi trebuit să aibă conștiința că acel copil a ajuns în bucuria raiului. Da, părinții ar fi trebuit să se bucure pentru el, nu să se mângâie. Dar ei se mângâie pentru că iubirea lor față de copil este egoistă. Iubirea adevărată înseamnă să îi dorești celuiilalt să aibă nu doar „tot binele din lume”, ci mai ales să ajungă să guste binele din lumea care nu se va sfârși, să guste binele veșnic.

Dacă cineva ar îndrăzni să le spună unor părinți al căror copil tocmai a murit că nu trebuie să îl jalească, ci trebuie să se bucure pentru el, ar părea ieșit din minți, ar părea nebun. Dar, preferând să tacă, pentru a nu fi batjocorită, persoana respectivă ratează ocazia de a le întinde părinților o mână reală de ajutor, prin schimbarea perspectivei pe care o au asupra necazului respectiv. De fapt, cei mai mulți părinți îi iubesc pe copii doar pentru că se gândesc la această iubire ca o investiție care va aduce în timp rezultate bune, că va avea cine să îi îngrijească la bătrânețe etc.

Graba spre moarte este, însă, o virtute. Nu e vorba de lipsa griii pentru viață, nu e vorba de o atitudine deznădăjduită, disperată, nu e o atitudine emo, care duce la depresie și sinucidere. Ci dimpotrivă. E o atitudine senină, poate cea mai senină. Este acceptarea faptului că la sfârșitul vieții pământești începe adevărata viață.

Există totuși o problemă – cine știe dacă după moarte se va mântui? Încrederea în mulțimea faptelor bune pe care le-ai făcut poate duce la mândrie, adică tocmai la pierderea cununii pentru binele săvârșit. Graba omului mândru spre moarte e de fapt o goană spre primirea răsplății veșnice așteptate. Dar, șocul va fi cu atât mai mare când moartea va fi întâlnirea cu osânda veșnică, nu cu bucuria așteptată.

Important este ca omul să își conștientizeze păcătoșenia, să își dea seama că nu e vrednic de rai și tocmai de aceea să se roage cu zdrobire de inimă și să își pună nădejdea în ajutorul dumnezeiesc.

Bolnavul este aproape legat de mâncare, mai ales de dezlegarea postului, iar atunci se vede cine e omul, educația lui, noblețea lui, cuviința lui, credințioșia lui față de canoanele Bisericii. Bolile implică o dezlegare (...). Există însă și unele boli care impun dezlegarea la carne sau la pește sau la ouă sau la orice altceva. Atunci se vede cine este omul, dacă ajunge la dezlegare fără voia lui sau dacă exploatează prilejul bolii ca să dezlege la mâncare. Oricum ar fi, dezlegarea este ceva care trebuie să ne coste. Într-adevăr, boala ne dă, pentru o clipă, dreptul de a mânca cele de care avem nevoie, dar să nu vrem, pentru că#, de exemplu, ne doare capul, să bem lapte și să punem untdelemn în mâncare. Voi dezlega la acestea atunci când trebuie și cât trebuie, le voi lua ca medicament. Biserica îmi îngăduie dezlegarea, care însă nu anulează canoanele Bisericii. Aș spune, în mod foarte simplu, că dezlegarea este îngăduită atunci când te doare că dezlegi, când cinstești rânduiala Bisericii și Îl rogi pe Dumnezeu să te faci bine, așa încât să nu mai săvârșești acest păcat fără de voie al dezlegării canoanelor bisericești. (71-72)

Modul în care ne raportăm la post și mai ales la dezlegarea posturilor la vreme de boală ne poate ajuta să ne cunoaștem mai bine. Ne place să credem despre noi înșine că suntem credincioși, dar la vreme de boală abia așteptăm dezlegarea de post. Asta arată că nu suntem prieteni cu postul. Unii sfinți, chiar dacă aveau boli grele, refuzau să dezlege postul, pentru că iubeau pătimirea. Preferau pătimirea.

Noi dezlegăm postul foarte ușor. În zilele noastre bătrânii dezleagă posturile foarte ușor. Dar bunicii și străbunicii noștri și înaintașii lor de ce iubeau posturile? De ce sufereau când, la sfatul medicului, trebuiau să dezlege postul? De fapt, această dezlegare era o lezare și mai mare, pentru că le producea durere sufletească. Ei sufereau că dezleagă postul și, astfel, țineau un post mai înalt. Ei nu se desfătau de bucatele de dulce, și le mâncau ca pe niște medicamente amare. Ba unii chiar le amestecau cu lacrimi. Asta arată o înțelegere diferită a postului. Acesta este postul cel adevărat, postul lăuntric, pe care nu trebuie să îl dezlegăm nici când, la sfatul medicului, pentru probleme de sănătate reale și serioase întrerupem postul.

Orice lucru, în realitate, este o chestiune duhovnicească, are o nuanță duhovnicească și o esență profundă, atinge ființa noastră cea mai lăuntrică, care Îl caută sau nu Îl caută pe Dumnezeu. (73)

Nu există nimic fără importanță în viața duhovnicească. De la modul în care îți ștergi nasul până la modul în care mănânci sau mergi pe stradă, prin fiecare gest al nostru se reflectă, de fapt, întreaga personalitate a noastră. Orice am face ne duce într-o direcție sau alta. Nu există stagnare în viața duhovnicească. Nici măcar atunci când simțim nevoia de o pauză, de odihnă, nici măcar atunci nu stagnăm, nu intrăm într-o zonă neutră. Tot timpul suntem în luptă duhovnicească, chiar și când dormim. Iar cei care au vise pătimase, în care își satisfac pofta desfrâului, în care își manifestă mânia sau alte patimi, înțeleg foarte bine acest lucru.

Percepția obișnuită e că viața aceasta trebuie să fie trăită la maxim, că oricum toți vom muri și nu vom mai putea gusta din bucuriile acestei vieți. Dar

ar trebui să analizăm cu atenție fiecare gest, fiecare gând, fiecare privire a noastră, și să ne dăm seama că ne duce cu un pas mai aproape de moarte veșnică sau de înviere. Această analiză e firesc să fie respinsă de cei care iubesc lumea aceasta și plăcerile ei. Dar e la fel de firesc să fie înșușită de cei care Îl iubesc pe Dumnezeu și caută iubirea cea adevărată, iubirea care nu trece.

În afara dificultăților personale, la un bolnav mai pot apărea și altele. Să dăm un exemplu. Sunt bolnav la pat și, dintr-o dată, aflu ceva neplăcut de acasă. Dacă omul sănătos se tulbură în aceste situații, cu atât mai mult se va tulbura cel bolnav, care este chinuit și trupește, și sufletește. Prin urmare, bolnavul trebuie să fie mult mai atent în clipele dificile, pentru că se poate să îl ducă în ispită. Poate afla ceva neplăcut pentru el, de exemplu, că a căzut la examenele pe care le-a dat. Trebuie să fie gata să audă chiar și cele mai neplăcute vești! Gătitu-m-am și nu m-am tulburat, zice Psalmistul (Ps. 118, 60). Bolnavul se află într-o stare de hiperexcitație a sistemului nervos și a lumii sufletești, chiar dacă el crede că e pe deplin liniștit. Așadar, trebuie să fie gata să primească orice, ca să nu treacă printr-o nouă criză, pe lângă cea prin care trece. (74-75)

În momentul în care trecem prin dureri, așteptăm cu nerăbdare sfârșitul lor. Toată atenția noastră este canalizată spre perioada de bucurie de la sfârșitul încercării. Dar, nu de puține ori, în loc să primim ușurare, suntem loviți din altă parte. Nu ne așteptam la așa ceva, și de aceea am lăsat garda jos. Astfel că o veste tristă, care poate cu câteva zile în urmă ar fi fost depășită foarte ușor, ar fi fost primită cu resemnare, în momente de boală sau de durere ne poate dărâma.

Pentru că este picătura care umple paharul. Brusc, omul care se credea liniștit, plin de pace lăuntrică, vede cât este de slab. Conștientizarea propriei slăbiciuni îl poate speria, îl poate dărâma. Omul își dă seama că nu poate ajunge la liman prin propriile puteri, iar deznădejdea îi dă târcoale, ca să îl sufocă. Dar acest moment este tocmai momentul în care intervine Dumnezeu.

Întotdeauna să ne amintim că boala nu este ceva întâmplător în viața noastră, ceva dureros și nefericit, ci este un prilej care ne-a fost dat de Dumnezeu. (75)

Până la urmă, refuzăm să vedem în viața noastră rostul suferințelor care ne copleșesc. Le privim ca pe accidente. Când suferințele sunt banale, sunt ușor de depășit, avem chiar o mândrie de a răbda, ca și cum am fi tari în credință. Dar, cum dăm peste o încercare grea, brusc tot eșafodajul nostru se clatină. Noi știm că Dumnezeu îi ajută pe oameni, dar vedem că pe noi nu ne ajută. Ce se întâmplă? Se întâmplă că Dumnezeu vede lucrurile foarte diferit de modul în care le vedem noi. Ceea ce nouă ni se pare o situație de coșmar este de fapt un prilej dat de Dumnezeu să ne schimbăm viețile. Noi considerăm că nu avem de ce să ne schimbăm viețile, că suntem pe un drum bun și că tot ceea ce ne trebuie este pacea. Dar durerile tulbură pacea superficială pe care o avem, doar pentru a ne forța să căutăm pacea adevărată.

Dumnezeu nu ispitește pe nimeni și nu chinuie pe nimeni. (76)

Când ne e bine, când lucrurile merg cum vrem noi, ne este ușor să spunem că Dumnezeu e bun. Când nouă ne este bine, dar alții trec prin necazuri,

ne este ușor să constatăm că Dumnezeu e bun și drept în același timp. Dar, când noi ne aflăm în focul durerilor, ni se pare că ne chinuiește. Dacă El există, de ce îngăduie că trecem prin suferințe atât de mari? Dacă e Dumnezeu bun, nu vede suferința noastră? Cea mai puternică rugăciune în aceste momente este: „Doamne, fie voia Ta...” Dar cine are putere să se roage așa? Poate că voia Sa e să mai răbdăm... Dacă nu putem să ne rugăm să se facă voia Sa, măcar să nu ne răzvrătim împotriva Lui. Măcar să nu cârtim... Sau, și dacă am cârtit puțin – pentru că fiecare își găsește îndreptățiri pentru astfel de momente de slăbiciune – totuși important este să avem puterea de a alunga de la noi deznădejdea. De a ști că El nu Se joacă cu noi, El nu chinuie pe nimeni. El nu este autorul relelor și al suferinței. El este cel care îngăduie să trecem prin suferințe tocmai pentru ca sufletele noastre rănite de păcat să se curățească.

Așa cum, dacă vezi un zdrențăros, îți dai seama că este un sărac sau un cerșetor, tot așa, dacă vezi un om care vorbește mult, înțelegi că este un zdrențăros, un cerșetor, un om foarte sărac duhovnicește. (79)

Există oameni care simt nevoia să vorbească tot timpul despre Dumnezeu, despre păcate, despre judecata sufletelor, despre apostazie, despre apocalipsă și alte subiecte asemănătoare. Își imaginează că sunt plini de Duhul Sfânt, că Dumnezeu îi insuflă să dea mărturie despre adevăr. Că lumea are nevoie de mărturia lor. În realitate, nu este deloc așa. Ei au mai multă nevoie de sfaturi decât ceilalți, numai că nu vor să recunoască acest lucru. Poate că nu fac păcatele mari pe care le fac ceilalți – deși sunt unii care le fac, dar consideră că prin propovăduirea lor îi salvează pe

alții și implicit Dumnezeu le va ierta și lor păcatele – dar fac alte păcate. Chiar și numai faptul că se consideră vrednici de propovăduire e un păcat. Ei vorbesc tot timpul, sau aproape tot timpul, dar se miră că nu îi ascultă nimeni. Sau nici nu se mai miră, ci doar constată cu amărăciune cât de plină de păcat e această lume care nu respinge doar cuvintele lor, ci Îl respinge și pe Dumnezeu pe care ei se chinuie să Îl mărturisească. Dar motivul pentru care lumea nu îi ascultă este că ei nu au pace în suflete, că mărturia lor este de fapt din această lume. Și diavolii cred în Dumnezeu și se tem de El, dar credința lor nu îi duce în rai. Așa este și cu propovăduirea acestor oameni care se consideră „aleși” de Dumnezeu. Nu dă roade și nici nu are cum să dea roade.

Nepuțințele din timpul bolii nu ne îndreptățesc, pentru că nu se datorează bolii, ci nepuținței noastre și egoismului nostru, care caută să supraviețuiască. Prin urmare, toate eventualele nepuțințe pe care le vom avea ca bolnavi, chiar dacă e numai una, au nevoie de spovedanie. Nu sunt păcate doar minciuna și furtul. Păcat este și să vorbești urât, păcat este și lipsa de noblețe, și nerăbdarea, și să ceri să ți se aducă la spital mâncare de la mănăstire. Toate acestea sunt păcate și au nevoie de o cercetare canonică și amănunțită și de spovedanie. (80-81)

În momentul în care trecem prin necazuri sau boli, devenim aproape automat mai irascibili. Ni se pare că ni se cuvine să ajungem în centrul atenției tuturor, că nimic nu este mai important decât boala noastră. Ni se pare că avem dreptul să fim îmbufnați, botoși, nemulțumiți, că avem dreptul de a pune poveri pe cei de lângă noi. Dar, nu este deloc așa. Sufărința poate genera în noi două reacții diferite – una

este cea de a înțelege că ne aflăm pe o cruce și că trebuie să ne străduim să nu pierdem plata suferințelor prin care trecem, iar a doua este de a te lupta să scapi de suferință cu orice preț. Durerea ți se pare că îți dă drepturi pe care mai înainte nu le aveai. Soțul care înainte nu ridica vocea la soția lui acum poate că o face. Soția care înainte ținea un regim alimentar, pentru că era supraponderală, ajunsă pe patul de spital mănâncă mult și dacă doctorii îi spun că este contraindicat să facă acest lucru.

Într-un fel, aceste minusuri sunt omenеști, sunt ușor de înțeles. Dar, cu toate acestea, ele trebuie să fie tăiate cu sabia spovedaniei. Altfel, chiar dacă bolnavul se vindecă trupește, poate rămâne cu boala sufletească până la sfârșitul vieții sale. Și atunci boala trupească, chiar dacă a fost doar de scurtă durată, aduce osândă, nu cunună.

Mi se pare că sunt un om cam repezit, dar mă îndreptățesc, spunând că tot așa era și tata. Lucrurile nu stau însă astfel. Ți se întâmplă asta pentru că ai în sufletul tău o patimă care se ascunde. Iar patima este umbra satanei. Satana există, patima există, păcatul în lucrare există, prin urmare, spovedesc păcatul, ca să ajung cândva să dezrădăcinez patima și, apoi, să arunc afară din sufletul meu păcatul. (80)

Mulți oameni văd în sufletele lor anumite defecte, anumite patimi, dar, atunci când știi că și părinții lor suferă de ele, se dezvinovățesc, spunând că nu e vina lor că le-au moștenit de la aceștia. Responsabilitatea nu este a lor, ci este a lui Dumnezeu sau a părinților lor, care nu au fost mai buni și mai virtuoși. Dacă tatăl tău e mândru, ce vină ai tu că ești la fel? Sau, dacă ești femeie și mama ta a iubit desfrâul, ce vină ai tu că nu îți poți înfrâna poftele trupești?

Dacă am avea o boală rară, numită boala morții, o boală care face ca organismul să îmbătrânească de două ori mai repede decât la ceilalți oameni, și am ști că boala aceasta a avut-o și unul din părinții noștri, chiar dacă nu s-a tratat de ea, deși tratament exista, oare noi ce am face? Ne-am mulțumi să constatăm că pe zi ce trece boala ni se agravează, agățându-ne de faptul că am moștenit boala de la părinți, sau am încerca să facem tot ce ne stă în putință pentru a ne vindeca? Evident că am vrea să scăpăm de boală.

Atunci, de ce nu vrem să scăpăm de patimile noastre, care sunt, de fapt, boli sufletești care ne pot aduce chinurile veșnice? Pentru simplul fapt că noi suntem prieteni cu patimile noastre. Patimile noastre nu ne deranjează. Omul mânios stârnește tulburare în jurul lui și ar fi o mare ușurare pentru ceilalți dacă el s-ar izbăvi de patima sa. Dar el nu conștientizează la fel greutatea acestei patimi.

De fapt, noi înșine cântărim cu măsuri diferite patimile noastre și patimile altora. Cu patimile noastre suntem îngăduitori, le găsim justificări, le îndreptățim, pe când ale altora ni se par grave, apăsătoare, împovărătoare. Dar această dublă măsură nu ne ajută la nimic.

Când ne însănătoșim, să ne cercetăm pe noi înșine dacă am prins puteri duhovnicești sau nu, dacă ne-am îndepărtat de Dumnezeu sau dacă am venit mai aproape de El, dacă am înaintat în viața noastră duhovnicească! Dacă se întâmplă acest din urmă lucru, să-L slăvim pe Dumnezeu! (80)

În viața duhovnicească este riscant să măsoari propria sporire. Dar, cu toate acestea, există momente de har în care observi cum un post sau spovedania sau primirea Sfintei Împărtășanii au adus în suflet o

luminare, o curățire. Așa se poate simți după o boală. Există bolnavi pe care suferința i-a adus la limita deznădejdi, bolnavi cărora suferința parcă le-a împuținat credința și nădejdea în Dumnezeu, și bolnavi care, atunci când s-au tămăduit, parcă regretă că nu au cunoscut mai bine focul durerii, care le-a luminat sufletele. Pe aceștia din urmă nu îi pot înțelege decât sufletele binecuvântate de Dumnezeu, pentru că celelalte nu pot decât să îi disprețuiască și să îi considere fanatici religioși, dacă nu chiar nebuni de-a binelea. Totuși, chiar dacă la sfârșitul bolii sau al unei încercări observăm că nu găsim în sufletele noastre roade duhovnicești, să nu deznădăjduim. Să ne cercetăm pe noi înșine și să înțelegem cum am reușit să pierdem comoara, sau mai exact cum, având o hartă atât de clară – suferința – noi nu am reușit să aflăm comoara dorită. Sau, dacă am reușit să o aflăm, să avem mare grijă ca data viitoare să găsim și mai mult aur duhovnicesc, nu să ne punem nădejdea în noi înșine. Dacă am câștigat un examen nu înseamnă că le vom câștiga și pe celelalte.

În viața zilnică a fiecărui om întâlnim medicamentele. Dar care este folosul lor? Problema nu este dacă iau sau nu iau medicamente, problema este cum să le iau și de ce să le iau, pentru că medicamentele mă ajută la restabilirea armoniei existenței mele și a legăturilor mele cu oamenii. Prin urmare, medicamentele, prin armonia pe care o conferă, mă ajută să mă înalț către Dumnezeu. De aceea Sfânta Scriptură spune că Dumnezeu a zidit medicii și medicamentele, și nimeni, dacă are cât de cât minte, nu poate disprețui nici medicul, nici medicamentele (cf. Iis. Sir. 38, 1, 4)". (81)

Ce să facem când suntem bolnavi? Să mergem

sau nu la doctor? Să luăm medicamente sau nu? Există două atitudini, la fel de greșite. Una este de respingere totală a medicilor și a medicamentelor, sub pretext că, dacă Dumnezeu vrea, poate aduce vindecarea în mod direct, fără mijlocirea doctorilor, a doua este de încredere totală doar în ajutorul medicilor și medicamentelor și punerea în paranteză a ajutorului care poate veni de la Dumnezeu.

Unii oameni refuză să meargă la doctor și, ajungând prea târziu, constată că boala lor nu se mai poate vindeca sau se va vindeca foarte greu. Atunci, credința pe care credeau că o au se clatină imediat. De ce nu i-a păzit Dumnezeu? De ce unii sfinți, având boli mai grave, au evitat să meargă la doctor, iar Dumnezeu i-a tămăduit în chip minunat, și pe ei nu? Nu este oare Același Dumnezeu? Sau există un Dumnezeu care are grijă de sfinți și unul care are grijă de toți ceilalți oameni? Evident că nu sunt doi dumnezei, e un singur Dumnezeu. Doar că judecățile Sale sunt de neînțeles pentru noi.

Și Sfânta Tradiție, prin glasul multor sfinți, și Sfânta Scriptură ne îndeamnă să mergem la doctor atunci când suntem bolnavi. Dacă nu mergem la doctor, greșim. Adică, păcătuim. Evident, nu trebuie să mergem la doctor pentru orice durere de cap sau cea mai banală constipație, trebuie să mergem pentru probleme de sănătate serioase. Dacă nu mergem, înseamnă că negăm rostul doctorilor și al medicamentelor. Înseamnă că ne alegem o credință, o religie, diferită de cea a fiilor Bisericii. Înseamnă că ne poziționăm afară din Biserică. Așa cum Biserica i-a condamnat la Sinodul de la Gangra pe ereticii care se scârbeau de unirea trupească dintre bărbat și femeie în cadrul familiei, așa i-ar fi putut condamna și pe cei

care nu vor să meargă la doctori la vreme de boală. Totuși, nu a făcut-o, poate și pentru faptul că au existat și sfinți care au preferat boala sănătății, pentru că boala le-a adus mângâiere duhovnicească. De ce sfinți făcători de minuni, care au vindecat mulțime de bolnavi, nu s-au vindecat și pe ei înșiși de bolile de care i-au vindecat pe alții? De ce au murit de cancer sfinți care la rândul lor au vindecat prin rugăciunile lor bolnavi de cancer? Nu putem înțelege lucrul acesta. Vedem cum sfinții se bucurau de necazurile și de bolile lor și îi mulțumeau lui Dumnezeu pentru ele. Noi nu suntem la această măsură. Noi trebuie să mergem la doctor atunci când suntem bolnavi. Și avem în vremurile noastre o mulțime de sfinți care au ajuns la spital și au suferit operații grele, deși ar fi putut să se încapătăneze și să evite ajutorul medical. Pe acești sfinți să îi urmăm, smerindu-ne. Pentru că, dacă ne vom mândri și ne vom pune nădejdea doar în puterea rugăciunilor noastre – sau ale duhovnicilor noștri, sau ale sfinților etc., vom culege roada amare. Chiar dacă la început mândria va fi îmbrăcată în haina credinței, a smereniei sau a răbdării...

Când merg la un medic sau iau un medicament, în realitate mă încredințez lui Dumnezeu. Dacă nu gândesc așa, atunci, chiar dacă mă fac bine, e valabilă zicala care spune că operația a reușit, dar bolnavul a murit, fiindcă, deși m-am făcut bine, am murit duhovnicește, de vreme ce nu m-am încredințat lui Dumnezeu. (81)

De multe ori facem lucrurile cu totul altfel decât ar trebui să le facem. Ne raportăm la ele superficial. Boala ar trebui să ne apropie de Dumnezeu, totuși nu se întâmplă așa. Ne punem încrederea în medici și medicamente, chiar dacă spunem și câteva rugăciuni

sau facem o cruce la repezeală, spunând un „Doamne, ajută” prin care avem impresia că ne diferențiem de marea masă de necredincioși care nu văd nicio legătură între Dumnezeu și boală.

De aceea, nu de puține ori vindecarea, care ar trebui să fie un fel de primăvară pentru suflet, e doar o primăvară pentru trup. Nu ne dăm seama că am căutat doar vindecarea noastră trupească și că am obținut-o pierzând duhovnicește. Nu ne dăm seama că, de fapt, vindecarea noastră ar trebui să fie pricină de întristare, nu de bucurie. Soluția nu este, însă, evident, neglijarea vindecării trupesti, ci este raportarea corectă la voia lui Dumnezeu și nădejdea că El va lucra prin medici și medicamente pentru folosul nostru sufletesc și trupeșc.

Înainte să ne gândim la vindecare, trebuie să ne gândim la Dumnezeu. Adică să ne gândim că slăbiciunea, hipotensiunea, hipertensiunea, hemoragia care nu poate fi oprită, durerea puternică sau orice altceva nu sunt departe de știința lui Dumnezeu și, prin urmare, să le văd pe toate acestea nu ca pe ceva rău, ci ca pe un prilej de a-L cunoaște mai mult pe Dumnezeu. (83)

Orice durere, orice suferință, orice boală ne vorbește despre credința noastră. Noi ne imaginăm că suntem credincioși și, cum dăm de durere, brusc ni se pare că Dumnezeu ne-a părăsit. Mai ales durerile care ne covârșesc, care ne topesc, mai ales cele cărora nu le vedem un sfârșit apropiat, ne descumpănesc, ne clatină în credință. Dar trebuie să privim fiecare episod de acest fel ca pe un examen pe care l-am picat, pentru că nu ne-am pregătit. Noi trebuia să învățăm teoria despre răbdarea suferințelor mai înainte, iar în timpul examenelor vieții să o aplicăm. Dar, pentru că

teoria nu ne plăcea, am evitat să o învățăm, ca și cum numai învățarea acestei teorii ar fi avut un magnet magic, prin care am fi atras asupra noastră ghinionul, necazurile, suferința. Totuși, măcar examenele picate în trecut ar putea să fie semnale de alarmă pentru noi și, aducându-ne aminte de ele, să Îl implorăm pe Dumnezeu să ne schimbe mințile și să ne dea puterea de a-L cunoaște și la vreme de necaz. Adică puterea de a ne purta crucea aducătoare de mântuire.

Nu există o deșertăciune mai mare decât faptul că cineva vrea să trăiască cu ușurință, tihnit și fără durere. Durerile ne așază în Cer, dar viața fără dureri, niciodată. (83)

Cultura în care trăim ne îndeamnă să căutăm plăceri la tot pasul. Plăcerea, patima, pofta, sunt idoli pe care suntem dresați să îi cinstim în fiecare clipă. Din păcate, până și unii creștini încearcă să amestece învățătura Evangheliei cu înțelepciunea acestei lumi. În această religie hibridă, Dumnezeu și sfinții Săi au doar rolul de a ne feri în această viață de necazuri și de a ne da tot ceea ce cerem în rugăciunile noastre.

Practic, ne dorim ca Dumnezeu să fie cu noi aici, prin belșug, prin sănătate, prin împlinirea tuturor dorințelor noastre.

Dar ce legătură există între viața pe care o căutăm și viața lui Hristos? Niciuna, suntem conștienți de acest lucru. Dar credem tocmai că El ne-a făcut favoarea de a pătimi pentru noi tocmai pentru ca noi să ne putem desfăta în liniște de bunătățile acestei lumi. Astfel, răsturnăm Evanghelia: crucea e rea, pentru că înseamnă suferință și durere, iar plăcerile și patimile sunt bune, pentru că ne oferă maximul de împlinire pe care îl putem găsi în viață.

Mai cu seamă când mergem la un medic, e nevoie să avem o cugetare feciorelnică, bunăcuviință și subțirime și, totodată, încredere, adică să lăsăm boala noastră în seama indicațiilor medicului. Este preferabil să am încredere și să nu mă tem că ceva nu merge bine și voi muri. Pentru că, dacă astăzi vei trăi, ce ai rezolvat? Ai ajuns mai sfânt? Vei muri mâine? Dacă vei trăi, ce ai rezolvat? Ai ajuns mai sfânt? Imaginații! În timp ce, dacă mori încredințat lui Dumnezeu prin medic, această moarte este mai presus decât mii de vieți și decât mii de vindecări pe care le-ai fi putut avea umblând în toată lumea să găsești un medic mai bun. (84)

Când suntem bolnavi nouă ne este frică de faptul că ni se va întâmpla ceva rău. Avem parcă o presimțire că doctorul nu va face ce trebuie sau că medicamentele nu își vor face efectul așa cum trebuie. De ce? Pentru că ne apasă conștiința faptului că am păcătuit, că suntem vrednici de pedeapsă. Și nu ne dăm seama că, de fapt, viața noastră este în mâna lui Dumnezeu. Nu ne dăm seama că Dumnezeu ne poate vorbi și chemându-ne la El, nu doar vindecându-ne. Noi ne purtăm de parcă mântuirea noastră ar fi ceva matematic, de parcă s-ar datora exclusiv faptelor noastre și, de aceea, gândul că s-ar putea să murim ne îngrozește. Tocmai pentru că ne dăm seama că nu merităm raiul. Dar tocmai conștientizarea faptului că nu merităm raiul, că nu suntem vrednici de rai, ne poate ajuta să îl dobândim. Tocmai pocăința noastră, tocmai smerenia noastră pot ține locul faptelor bune pe care nu am apucat să le facem. Important este să știm să ne raportăm la Dumnezeu ca la un Tată iubitor care știe ce ne este mai de folos și ce nu. Care știe când și dacă e mai bine să ne vindece sau dacă e mai bine să ne cheme la El.

Graba este un demon înfricoșător. E mai bine ca omul să moară o dată, decât să moară în fiecare zi din cauza grabei. E mai bine să înveți arta liniștii și a răbdării, a îndelungii-răbdări și a smeritei cugetări, decât să te grăbești. (86)

Există oameni care nu au liniște, care fac lucrurile într-un duh de agitație, pe care încearcă să îl imprime și celor din jurul lor. Când astfel de oameni sunt creștini, problema este și mai mare, pentru că ei își imaginează că se grăbesc pentru a face voia lui Dumnezeu. Pentru a avea timp să facă din ce în ce mai multe pentru Dumnezeu. Trăiesc credința rațional, și nu își dau seama de cursa în care se află. Pur și simplu nu înțeleg că duhul pe care îl au nu este de la Dumnezeu. Vor să atingă culmi duhovnicești, vor să dobândească toate virtuțile, dar răbdarea și smerenia le sunt străine. Graba înseamnă sufocarea inimii duhovnicești. Graba aduce risipirea. Graba aduce împrăștierea minții. De asta, într-un fel, omul grăbit este un om care își duce în permanență sicriul după el. El a murit deja, a murit realității, și trăiește într-o lume paralelă, în care se află într-o cursă nebună după împlinirea obiectivelor pe care și le-a pus. Atunci când atinge un astfel de obiectiv, nu se liniștește, pentru că se chinuie să găsească noi și noi obiective. Și, când își dă seama că sufletul lui e pustiu, că inima lui e rece, că de fapt din pricina alergării permanente a pierdut legătura vie cu Dumnezeu și cu oamenii, nici atunci nu vrea să se oprească. Privește această situație ca pe o ispită, ca pe o mare ispită, ca pe o provocare, dar va porni în cursă din nou. Fără să înțeleagă că, de fapt, aleargă pe loc.

Să nu vrem să fim serviți de îndată, ci noi să ne însuflețim când trebuie să îi slujim pe alții. (86)

Suntem foarte nerăbdători să fim ajutați de ceilalți, atunci când suntem bolnavi sau când trecem prin încercări. Ni se pare că timpul trece foarte încet, că am obosit așteptând să fim ajutați. Dar, când e vorba de a-i ajuta noi pe alții, care se află în situații similare cu cea prin care trecem acum, ni se pare că graba strică treaba. Nu e o prioritate pentru noi să ajutăm. Prioritatea e doar să fim ajutați, atunci când avem nevoie. Și nu ne dăm seama de faptul că, dacă toți ar folosi fix șabloanele noastre, cu toții am avea de pierdut, mai devreme sau mai târziu. Soluția este să încercăm să fim cât mai săritori atunci când aproapele nostru are nevoie de noi. Și mai ales atunci când îi este rușine sau îi este greu să recunoască faptul că are nevoie de acest ajutor.

Noi să fim serioși și demni, să nu acceptăm ca ceilalți să se preocupe de noi! Nu vreau să spun să ne ascundem de ceilalți, să nu știe ce boală avem, ci să avem demnitate. Să știm să-l ascultăm pe celălalt și să nu vrem ca ceilalți să ne asculte. Faptul că vreau să-mi istorisesc reușitele sau bolile mele este un fel de mizerie a vieții, pentru ca ceilalți să mă compătimească și să se poarte cu mine cu simpatie. Dar tu să-l ascuți pe celălalt! Deschide-ți inima ca să-i auzi durerea, varsă-ți sângele pentru el, dar să nu cauți ca și celălalt să te înțeleagă! Pe de-o parte, căutăm compătimirea, mila și înțelegerea oamenilor, iar pe de altă parte, îndreptățirea de sine. Nu! Să fim oameni superiori! (87)

Din diferite motive oamenii au în sufletele lor traume provocate de lipsa afecțiunii de care au avut nevoie. De aceea, li s-a creat ca un fel de reflex de a cere afecțiune, de a cerși înțelegere și iubire. Mai ales la vreme de boală, omul se simte îndreptățit să ceară

afecțiunea celor de lângă el. Boala îl însingurează într-un anumit fel, îl modelează să se reorienteze spre interior, dar în același timp iubirea de sine îl face să fie cât mai extrovertit, ca și cum viața lăuntrică ar fi adevărata boală și soluția ar fi risipirea neîncetată a minții prin discuții superficiale.

Când în fața ta e un om bolnav, care caută cu disperare să fie băgat în seamă, care vrea să vadă că empatizezi cu el, că împreună-pătimești cu el, este evident că nu e de niciun folos să încerci să îi ții lecții despre valoarea suferinței și a însingurării. Doar dacă observi că bolnavul devine un fel de vampir care încearcă să îți confişte propria viață, că nu îl interesează decât cum să îți fure timpul pentru a avea cu cine să bârfească sau la cine să se plângă, doar atunci poți face un pas înapoi, pentru a te gândi care este măsura potrivită de a-l ajuta și în ce măsură trebuie să îți vezi de grijile și problemele tale. În rest, arată-i bolnavului atenția și grija de care are nevoie.

Dar, dacă bolnavul ești tu, încearcă să nu pui presiune prea mare pe cei care vor să te îngrijească. Pe cât este de greșită atitudinea celor care la vreme de boală se închid în carapacea suferinței, pentru că nu vor să îi deranjeze pe cei apropiați lor, și ajung din ce în ce mai reci și mai necomunicativi, pe atât este de greșită atitudinea celor care au senzația că, din moment ce sunt bolnavi, toți ceilalți trebuie să grăvițeze în jurul patului lor de boală.

Tu primește boala ca pe o perioadă de schimbare. Nu te mai plânge pentru fiecare fleac. Profită la maxim de ocaziile pe care ți le aduce boala pentru a fi mai răbdător, mai smerit. Încearcă să fii prieten cu boala ta. Asta nu înseamnă să te resemnezi, să nu faci nimic ca să te vindec. Ci înseamnă să pui mai presus

dorința vindecării sufletești decât dorința vindecării trupești. Și, prin această atitudine, șansele reale de a primi tămăduirea trupească vor crește.

Boala este una dintre limbile lui Dumnezeu. Așa cum există limba germană, franceză, engleză, tot așa există și limba îngerilor, există și limba tuturor oamenilor, numită boală, care este una dintre cele mai iubite limbi de Dumnezeu. Iar aceasta nu pentru că Dumnezeu l-a făcut pe om ca să sufere, ci pentru că durerea îl readuce la vechea frumusețe. (87)

Există oameni care îmbracă neputințele lor în cuvinte frumoase, care maschează slăbiciunile lor invocând tot felul de argumente, unele de-a dreptul ridicole. Învățătura creștină despre boală pare în ochii necredincioșilor ca o nebunie. Cum să lauzi boala? Cum să lauzi rostul bolii? Cum să spui că boala e un mare câștig, un mare dar, și în același timp să ceri ajutorul doctorului și să iei medicamente la vreme de boală? Boala nu poate fi înțeleasă decât de creștinii care înțeleg sensul crucii. Prin răbdarea bolii omul vorbește cu Dumnezeu. Adică poate vorbi cu Dumnezeu, pentru că mulți, foarte mulți, știu din experiență că boala a însemnat pentru ei un dezastru, o vreme de chinuri, o vreme de suferință. E ca și cum doi oameni ar vorbi despre același lucru, dar unuia i se pare extraordinar, iar celuilalt groaznic. De exemplu, urcatul pe munte, cu trasee lungi, pentru unii este hobby-ul preferat. Aceleași trasee pot fi veritabile coșmaruri pentru cei care nu au o condiție fizică bună și care ar prefera să stea și să doarmă într-o cabină în timp ce prietenii lor merg pe munte. De fapt, boala poate fi privită în două feluri radical diferite, care depind tocmai de modul în care te raportezi la ea. Pentru oamenii iubitori de desfătări și plăceri tru-

pești, boala este un chin, un non-sens. Pentru oame-nii care caută raiul, boala este o cercetare a lui Dum-nezeu. Poate că această cercetare are în ea și mo-mente în care ți se pare că durerea te covârșește, mo-mente în care ți se clatină credința sau în care răb-darea ta este aproape de capăt. Dar și în asta constă lupta cu boala, și de aici vine cununa bolii.

Dacă boala ar fi ceva banal, dacă ar fi de ajuns să o înțelegi ca pe o cercetare a lui Dumnezeu pentru a o putea răbda, dacă adică ar fi suficientă o raporta-re corectă din punct de vedere rațional la suferință, atunci unde ar mai fi crucea? Omul trebuie să înțe-leagă că nu poate învăța singur lecția bolii, că boala este o limbă străină pe care o poate învăța doar de la Dumnezeu. Prin puterile noastre nu putem învăța limba bolii. Se poate pune întrebarea: atunci cum unii atei sau unii păgâni rabdă boli grave mult mai ușor decât unii creștini? Oare aceia înțeleg sensul bo-lieri? Nu. Boala poate fi înțeleasă doar dacă Dumnezeu îți descoperă taina ei. Altfel, suferi boala, dar pierzi cununa. Ateul nu poate înțelege cum te apropie boala de Dumnezeu, tocmai pentru că el nu crede în Dum-nezeu. E adevărat că, în fața încercărilor aduse de boală, unii atei și-au dat seama că doar Dumnezeu le poate da putere și răbdare și au devenit credincioși. Dar majoritatea au rămas atei. Au ratat șansa de a înțelege limba bolii și rostul ei.

Întotdeauna să aveți un semn de întrebare le-gat de omul perfect sănătos. Dimpotrivă, boala care provine din îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu și ne smerește arată că înlăuntrul nostru lucrează Dum-nezeu. Într-adevăr, boala este lucrătura lui Dumne-zeu. Așa cum iei aluatul și-l frământă, așa cum iei piatra și o cioplești ca să sculptezi statuia lui Hris-

tos, așa cum iei un lemn și îl cioplești ca să faci o icoană frumoasă a Maicii Domnului, tot așa ne ia și Hristos prin mijlocirea bolii, a medicului, a medicamentelor și a răbdării – dar mai ales prin mijlocirea durerii pe care o suferim – și lucrează asupra sufletului nostru.

Prin urmare, boala este, pe de o parte, urmare a păcatului și a egoismului omului, dar Dumnezeu, Care scoate binele din rele, o folosește ca să obțină virtute și veșnicie. (89-90)

Omul care pare perfect sănătos este invidiat de oamenii fără credință. El este oarecum omul ideal, omul care se poate desfăta în liniște de plăcerile lumesti. Pentru un creștin însă, omul perfect sănătos este un om care are un handicap foarte grav, pentru că nu știe să ducă crucea bolii și nu știe să vorbească cu Dumnezeu la vreme de boală. Creștinul nu caută sănătate perfectă în lumea aceasta trecătoare și știe că, de fapt, viața noastră este legată de boală și de moarte, că de fapt ne naștem cu boala morții și că, mai devreme sau mai târziu, vom muri. De ce nu vrem să înțelegem că prin boli și suferințe Hristos lucrează în sufletele noastre în chip dumnezeiesc? Știm noi oare să scăpăm de patimi, de mândrie, de răutate, doar prin puterile noastre? Cine Îi poate spune lui Dumnezeu: „Doamne, oprește suferințele cu care mă chinui, pentru că eu am aflat o altă metodă de mântuire, mai simplă decât cea pe care o propui Tu?” Avva Emilian Simonopetrul compara modul în care lucrează Dumnezeu în sufletele noastre cu arta unui sculptor care vrea să facă o statuie sau a unui iconar care vrea să facă o icoană. De fapt, toată credința se poate rezuma la asta: să înțelegi că Dumnezeu e Marele iconar care vrea să picteze în sufletul

tău o icoană. Numai că icoanele obișnuite se pictează fără ca lemnul sau vopselele să aibă libertatea de a accepta ceea ce va fi pictat. Pe când în cazul omului, Dumnezeu îi lasă libertatea de a se transforma într-o icoană vie sau pe cea de a rămâne un tablou pictat doar cu patimi și poftă de tot felul.

Mai ales atunci când apar simptomele unei boli legate de sistemul nervos și de universul nostru psihic, să știm că atunci avem mult mai multă răspundere, pentru că, de obicei, acestea se datorează egoismului nostru. (90)

Când un om are probleme psihice, ori nu este conștient de ele, ori este conștient, dar invocă tot timpul factori externi, tot felul de traume, de situații, de probleme care l-au adus în starea respectivă. Adică se simte sufocat de o problemă de care consideră că nu este responsabil. Se simte ca o fată care a fost violată fără ca ea să fi smintit pe cineva în vreun fel prin comportamentul, îmbrăcămintea sau privirea ei. Dar, în realitate, de foarte multe ori modul în care reacționăm la traume este legat de faptul că suntem egoiști și iubitori de sine. Abia atunci când conștientizăm că nu destinul, nu viața, nu ceilalți, nu Dumnezeu, nu ghinionul sunt de vină pentru halul în care am ajuns, ci noi înșine, abia atunci putem pune început bun.

Când obosesc ușor, când mă enervez, când sunt neliniștit, când mă întristez, când plâng, când mă plâng, când toate și toți îmi greșesc, când vreau ca ceilalți să mă iubească și să mă înțeleagă, când îl contrazic pe fratele meu, icoana lui Hristos, când îi produc întristare sau amărăciune, înseamnă că sufletul meu este bolnav. (90-91)

Toți avem sufletele bolnave. Sufletul meu este bolnav, deși nu îmi place acest lucru. Deși nu vreau să

recunosc acest lucru. Deși aș vrea să fie sănătos, să fie vindecat de patimi. Numai că ignor semnele care arată că sufletul îmi este bolnav. Când mă enervez, am întotdeauna justificare pentru asta. De vină este cel care m-a provocat, nu eu. Nu m-am enervat degeaba și, dacă aș fi fost lăsat în pace, nu m-aș fi mâniat. Când sunt neliniștit, sunt neliniștit din cauza situațiilor prin care trec, neliniștea mea mi se pare o reacție firească la stresul la care sunt supus. Când mă plâng, o fac pentru că m-am săturat de atâta durere. Când caut iubirea celorlalți, o caut pentru că eu cred în iubire, sunt unul dintre supraviețuitorii speciei de oameni care prețuiesc iubirea și mi se pare normal să cerșesc iubirea celorlalți, chiar dacă unii mă consideră ridicol. Obosesc ușor și nu pot să fac aproape niciun lucru până la capăt din o mie de motive - hrana proastă, aerul poluat, trupul bolnăvicios etc. Nu îmi dau seama că de fapt sufletul meu a devenit o legumă. Și, ceea ce e și mai trist, e faptul că nici atunci când îl supăr pe cel de lângă mine, nici atunci când îi aduc suferință, nu îmi dau seama cât sunt de bolnav. Ci văd doar minusurile și greșelile lui, care trebuie neapărat sancționate de mine, pentru că altfel ar însemna că mă fac părtaș la ele. De fapt, suntem cu toții bolnavi. Nu ne place acest lucru, îl aruncăm sub covor, în loc să măturăm casa sufletului nostru.

Dacă vezi pe cineva că dă un pumn Maicii Domnului din icoană, cum te vei simți? Îți vei aminti de adventistul care a călcat în picioare icoana lui Hristos. Tot așa și noi, nu doar călcăm, ci și lovim cu picioarele și cu pumnii în icoana lui Hristos când ne purtăm cu bădărănie și fără milă, fără inimă și cu ușurătate, cu superficialitate și cu împotrivire față de celălalt. (91)

Credința noastră este o credință superficială. Chiar și când auzim sau citim acest lucru ni se pare în-

doielnic, pentru că ne-am obișnuit să ne autopozitionăm în tabăra bună, în ceata celor care vor să se mântuiască, și nu ne dăm seama că suntem ca fariseii care își imaginau că apără Legea cea veche făcându-și un idol din ea în timp ce îl prigoneau pe Hristos, Care este plinirea Legii vechi. Dacă cineva ar scuipa sau ar lovi o icoană, atunci brusc sufletele noastre s-ar umple de o mânie sfântă și am încerca să îl oprim sau să îl și pedepsim. Dar, atunci când noi înșine prin cuvintele noastre – ce să mai spunem de loviturile fizice – lovim soția sau soțul pe care îl avem, atunci nu vedem o problemă gravă. Noi lovim pentru că ni se pare că celălalt merită cuvintele noastre urâte, merită scandal, merită să fie călcat în picioare. Brusc, celălalt nu mai e o biserică vie, doar noi am rămas biserică vie, templu al Duhului Sfânt, iar celălalt a devenit templu păgân și trebuie distrus, trebuie nimicit. Din păcate, așa se întâmplă în unele familii care se consideră creștine – în timp ce vecinii, necredincioși sau păgâni, asistă la scandaluri repetate și se întreabă cum o fi Dumnezeuul creștinilor, din moment ce oamenii care I Se închină nu au nimic sfânt în ei.

Trăim o vreme în care fiecare își justifică mânia – soții față de soțiile lor sau față de copii, monahii în vârstă față de cei mai tineri și tot așa. Chiar și în mănăstire o privire poate fi mai tăioasă decât o sabie și un cuvânt poate răni mai tare decât un topor. Atunci, unde mai este credința creștină? Doar în gurile noastre?

Când vezi pe cineva că se însingurează sau că invidiază, că mereu râde fără noimă sau că își caută îndreptățirea, toate aceste fapte ale lui sunt niște boli sufletești ale firii omenești. (91)

Există două feluri de însingurare – una este cea pentru Dumnezeu, este cea a oamenilor care s-au

apropiat atât de mult de Dumnezeu încât nu mai pot să se risipească în întâlnirile cu cunoscuții lor. Această măsură este însă atinsă de foarte puțini. Cei mai mulți oameni caută însingurarea doar pentru că sunt dezamăgiți de cei din jurul lor. Au fost dezamăgiți sistematic și s-au saturat, preferă să se refugieze în cochiliile propriei personalități. Ca niște îndrăgostiți a căror iubire a fost respinsă în mod repetat și care simt că au ajuns la capătul puterilor. Calea însingurării este uneori aleasă în mod artificial și de oameni care se mint pe ei înșiși că o fac din prea mare iubire pentru Dumnezeu. În realitate, dacă li s-ar da atenție, dacă ar fi băgați în seamă, nu le-ar mai trebui nici însingurare și poate nici Dumnezeu. Cu o astfel de dorință de însingurare trebuie să te lupți cum te-ai lupta cu patima beției sau a desfrâului. Ea te depersonalizează, te anihilează, te dezumanizează. Trebuie să Îl rogi pe Dumnezeu să îți dea putere să îi iubești în continuare pe cei de lângă tine, chiar dacă nu primești iubirea lor. Noi am primit porunca de a-i iubi pe ceilalți, nu de a căuta iubirea lor. Omul care s-a însingurat din cauza supărării sau a depresiei a ales calea sinuciderii sufletești. Are un suflet bolnav și trebuie să își dea seama de acest lucru până nu e prea târziu. Numai că, în realitate, oamenii bolnavi sufletește nu își văd propria boală. Omul invidios, omul care caută tot timpul să aibă dreptate sau omul care fuge de responsabilitățile vieții alegând să trateze totul în glumă nu vor recunoaște că sunt pe un drum greșit. Cu atât mai puțin omul care a ales singurătatea abia când a ajuns la capătul puterilor, când i se pare că aceasta rămăsese ultima opțiune, singura opțiune. Dar Dumnezeu poate întoarce răul în bine.

Când sunt bolnav, să mă întreb pe mine însumi de ce sunt bolnav. Când viața mi se prelungește, să

mă întreb de ce îmi prelungește Dumnezeu viața. Dacă aș fi fost pregătit, aș fi spus: „Doresc să mor și să fiu cu Hristos!” (cf. Flp. 1, 23), dar eu nu vreau să mor și să fiu cu Hristos. (92)

De ce ești bolnav? De ce sunt bolnav? Nu ne place să ne punem această întrebare. Ne e greu să ne punem această întrebare. Preferăm să Îl întrebăm pe Dumnezeu, dar nu pentru a afla un răspuns obiectiv, ci pentru a ne manifesta îngrâcnarea, mâhnirea, apăsarea. „De ce eu nu mă pot bucura de plăcerile acestei lumi așa cum o fac ceilalți?” Boala îmi dă șansa de a mă cerceta duhovnicește, iar eu vreau să fug de examenul bolii. Nu vreau să îmi cercetez sufletul. Dacă mi l-aș cerceta, de cele mai multe ori aș putea să recunosc șoapta bolii, care îmi spune: „Aici te-au dus păcatele tale. Aici te-a dus iubirea de plăceri. Aici te-a dus mândria ta. Aici te-a dus lenevia ta.” Și, totuși, preferăm să fugim de aceste cuvinte și să ne plângem. Nu ne place că Dumnezeu ne-a dat boala. Unde e bunătatea Lui? Vedem, totuși, că nu am murit. Și, în loc să ne dăm seama că Dumnezeu ne dă timp de pocăință, ne gândim că mai avem timp să ne bucurăm de plăcerile și desfătările lumii acesteia. Noi nu avem de fapt credință în Hristos. Dacă am avea credință, atunci nu ne-am arunca disperați în brațele nădejzii că ne vom vindeca, ci am avea puterea să ne lăsăm în brațele Domnului.

Vreau să trăiesc, vreau să mănânc. Vreau să mănânc pește, pentru că este o mâncare puternică. Vreau să mănânc și alte mâncăruri, dar ele nu-mi sunt de folos. Toate acestea sunt simptomele stricăciunii. Așa cum, după ce mâncăm, lepădăm rămășițele, tot așa toate acestea sunt rămășițele aluaturilor rele ale sufletului nostru și trebuie eliminate. Eli-

minarea lor se face prin descoperirea zilnică a păcătoșeniei noastre și prin plecarea capului nostru. Să ne spunem nouă înșine: Veniți să ne închinăm și să cădem la Domnul și să plângem înaintea Lui! (Ps. 94, 6) (92)

Există balast în sufletul fiecăruia dintre noi. Un balast care uneori devine mai greu, din pricina unor căderi grave. Alteori simțim că e greu doar pentru că Dumnezeu picură în sufletele noastre o picătură de pocăință și ne vedem murdăria lăuntrică. Noi ne-am obișnuit să trăim, să conviețuim cu murdăria din sufletele noastre. O vedem, o privim, dar ne place să ne mințim, spunând că este într-o cantitate acceptabilă. Ca și femeia care, după ce a avortat, se gândește că oricum sunt și păcate mai grele decât al ei, pentru a-și adormi conștiința. Noi, de fapt, în fiecare zi avortăm ceva, ucidem în noi sufletele fără să ne dăm seama. Ne mulțumim cu o viață superficială, în care să fim mai buni decât cei răi de lângă noi și în care să ne imaginăm că suntem mai buni decât cei care sunt mai buni decât noi. Unii își imaginează că, spovedindu-se o dată la câteva săptămâni sau luni, printr-o spovedanie formală, rece, primesc iertarea păcatelor lor. Dar nu există iertare de păcate decât acolo unde există pocăință. Iertarea de păcate în lipsa pocăinței nu rupe lanțul păcatelor. De aceea, creștinul trebuie să își cerceteze conștiința în fiecare zi. Fără pocăință zilnică, sufletele noastre se împietresc. Fără pocăință zilnică, nu putem înțelege duhul autentic creștin, nu putem înțelege fericita întristare de care vorbesc Sfinții Părinți.

Canonul cel Mare, pe care îl vom cânta mâine, conduce la simțirea propriei păcătoșenii. Eu sunt curva, zice, eu sunt furul, eu sunt fiul cel risipitor, eu

sunt Adam care a căzut, eu sunt Cain, eu sunt ucigașul, eu sunt toate. Într-adevăr, dacă am avea simț duhovnicesc, am înțelege că noi, fiecare în parte, recapitulăm păcatele întregii lumi și, totuși, ca și cum am fi singurii care au dreptate, de fiecare dată urmărim să ne îndreptăm, și, fără să ne dăm seama, stăm ca fariseii, incapabili să ne închinăm Dumnezeului celui viu. (92)

Ce este pentru tine Canonul Sfântului Andrei Criteanul? Doar o slujbă frumoasă, o slujbă care are în centru pocăința? Care sunt strofele care îți plac cel mai mult din acest canon? Despre ce e vorba în ele? „Nu îmi aduc aminte, l-am auzit de multă vreme, postul Paștilor anul trecut.” Ne place să vorbim de puterea tainei spovedaniei, cum preotul a primit de la Dumnezeu puterea de a ne ierta păcatele dacă ne spovedim. Dar măsura în care înțelegem pocăința e arătată de modul în care ne raportăm la Canonul Sfântului Andrei Criteanul. Sau, și mai simplu, la psalmul 50, care rezumă lecția de pocăință a Canonului. Sau, și mai simplu, e arătată de modul în care spunem – sau nu spunem – rugăciunea lui Iisus: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă.” Avva Emilian zice: „Eu sunt curva, eu sunt furul, eu sunt Cain...” Parcă e prea mult. Ni se pare un exces de smerenie, o falsă pocăință. Noi nu am furat, nu am ucis. Ce vrea părintele să spună? Părintele vrea să spună un lucru simplu: că, dacă luăm aminte, ne dăm seama că în sufletele noastre trăiesc și Adam, și Cain, și curva, și tâlharul. Dar noi preferăm calea îndreptățirii, preferăm să ne vedem virtuțile, să ne vedem falsa sporire duhovnicească, să constatăm cât am urcat pe culmile dezvoltării personale și ale iubirii de sine. Și, astfel, având ca modele fariseii din vechime, ratăm șansa de

a ne pocăi și de a ajunge în rai cu vameșii și cu păcătoșii care s-au pocăit.

Sfântul Teofan Zăvorâtul recomanda ca, înainte de citirea canonului de rugăciune, să citim rugăciunile respective pentru a ne familiariza cu conținutul lor. Pentru a-i fi mai ușor inimii să se deschidă în rugăciune, după ce s-a pregătit prin lecturarea cuvintelor pe care urmează să le așeze la picioarele Domnului. Canonul cel Mare ar trebui citit măcar o dată în viață cu luare aminte, acasă, pentru a înțelege că este despre tine. Că Sfântul Andrei Criteanul, care l-a scris, nu a fost un păcătos mai mare decât tine. Canonul nu este, evident, despre un sfânt care regretă căderile proprii și care poate trezi compătimirea pentru că a trecut prin mocirla păcatelor. Că, de fapt, acest canon te pune față în față cu tine însuși.

Totuși, citind acest canon poți înțelege că, de fapt, Sfântul Andrei nu l-a scris pentru tine, ci despre el însuși. Că există un duh al pocăinței pe care, cu cât un sfânt este mai aproape de Dumnezeu, cu atât îl cunoaște mai în profunzime. Adică e un paradox: oamenii, cu cât sunt mai păcătoși, cu atât sunt mai împietriți în sufletele lor. Iar sfinții, în loc să își vadă sfințenia și virtuțile, își vad tocmai păcătoșenia. Astfel că și Canonul Sfântului Andrei, ca și psalmul 50 sau ca și rostirea rugăciunii lui Iisus, reprezintă un examen pentru fiecare creștin. Cu cât ni se pare că nu sunt pentru noi, că nu avem nevoie de pocăință, cu atât suntem mai departe de calea mântuirii.

Bolile se aseamănă cu clopotul. Așa cum bate clopotul în Vinerea Mare și vestește că Hristos a murit și că va învia, tot așa și bolile seamănă cu un clopot care spune: „Ești muritor, ești păcătos, ești părtăș și tu la viața primului Adam, dar trebuie să

fii adunat în același Trup și sub același Cap, trebuie să intri în viața celui de-al doilea Adam, a lui Iisus, a Hristosului nostru”. (93)

Ce înseamnă boala pentru noi? Ceva ce ne strică viața, ne strică socotelile. E boala un clopot al învierii? Nu. Auzim noi clopotul învierii când suntem bolnavi? Nu. Auzim doar șoapta morții. De fapt, noi tocmai șoapta morții trebuie să o înțelegem ca o preînchipuire a învierii. Să înțelegem că suntem chemați la o viață mai înaltă.

Să înțelegem că meseria noastră este priveghearea și rugăciunea! Ce altă specialitate ar putea avea un monah? (94)

Noi nu ne-am călugărit. Putem sta liniștiți, se roagă alții pentru noi. Priveghează alții și pentru noi. Ce bine că există monahi, ce bine că există pustnici... Dumnezeu ține lumea pentru ei. Dumnezeu, pentru rugăciunile lor, ne ține pe noi în viață, ca să ne putem desfăta de bucuriile și desfătărilor acestei lumi. Nu-i așa?

Nu, nu este așa. Da, este mare viața monahală, și nu există o altă meserie pentru monah în afara celei de a fi rugător „cu carte de muncă”. Dar noi, creștinii, ce meserie avem? Care este lucrarea noastră duhovnicească? Care este specialitatea noastră? Oare noi avem altă chemare în afara celei de a dobândi Duhul Sfânt? Nu, aceasta este principala noastră chemare. Nu o recunoaștem ca atare? Înseamnă că nu suntem creștini decât formal. Înseamnă că am găsit surogate sufletești care să înlocuiască adevărata noastră chemare.

Un monah autentic are o legătură adevărată și ontologică cu Sfânta Scriptură. Scriptura pentru el nu înseamnă: „șed picior peste picior și o citesc...”, ci

o citesc în legătură cu mine însumi. Nu o citesc în mod științific, o citesc ca fiu și rob al lui Dumnezeu. În plus, monahul îi are pe Părinți și folosește mai cu seamă experiența Părinților ascetici ai Bisericii noastre, toate istorisirile lor duhovnicești relatate în cărți. (97)

Cum citim noi Sfânta Scriptură? Răspunsul e trist. Foarte rar. Ne mulțumim cu pericopele din Noul Testament pe care le auzim la Sfânta Liturghie (și asta dacă am ajuns la slujbă înainte de citirea lor, dar mulți vin la slujbă abia după aceea). Noi nu iubim Sfânta Scriptură. Dacă am iubi-o, am citi des din ea, pentru că am simți că ne hrănește. Așa cum un copil mănâncă bomboane ori de câte ori are prilejul. De câte ori citim din Sfânta Scriptură, viața noastră se intersectează cu duhul Scripturii, și avem șansa de a trăi o transformare, o înnoire lăuntrică.

Din păcate, uneori o citim doar ca să aflăm mai multe informații despre Hristos sau despre credința noastră și atât. Dar Sfânta Scriptură trebuie citită în alt duh.

Citirea Noului Testament ar trebui să fie o preocupare a noastră zilnică. Măcar câteva versete, dacă nu un capitol sau mai multe. Pentru că ne arată cum trebuie să ne trăim viața, ce trebuie să facem pentru a dobândi Duhul Sfânt în inimile noastre.

Și, așa cum monahii se folosesc de experiențele duhovnicești ale sfinților, așa trebuie să încercăm și noi să ne hrănim cu cărțile Sfinților Părinți și ale Cuvioșilor contemporani.

Există o mulțime de cărți religioase. Poate că am citit deja multe dintre ele și am rămas la fel de goi pe dinăuntru, așa că nu avem stare să mai citim și altele. Creștinii citesc din ce în ce mai puțin, pentru

că televizorul și calculatorul i-au obișnuit să își consume timpul în fața lor. Dar, când ajung într-o criză, fie că este provocată de o boală gravă sau de cine știe ce necaz, unii creștini înțeleg că viața lor duhovnicească a fost îndoielnică. Și atunci aleargă la armele clasice – rugăciunea, nevoința, spovedania, săvârșirea faptelor bune și citirea scrierilor duhovnicești.

Ce folos că am citit până acum nu știu câte scrieri filocalice, dacă nu simțim lucrarea Duhului Sfânt în noi? Ce ne diferențiază cu adevărat de sectanți? Dacă spunem că suntem fiii Bisericii celei adevărate, lucrul acesta trebuie să se vadă nu doar prin mărturisirea unor dogme, ci prin modul în care trăim. Iar citirea cărților duhovnicești contrabalansează puțin duhul necreștin al lumii în care trăim. Este o gură de oxigen de care avem nevoie, mai mult decât ne dăm seama.

Multe stări întrețesute cu personalitatea omului, deși par că sunt un martiriu zilnic, în realitate reprezintă o cruce dată de Dumnezeu. Această cruce urmărește mântuirea persoanei respective, desăvârșirea ei în veșnicie, și nu într-un mod de viață mizerabil, într-o anume aranjare, huzur sau satisfacere personală în această viață, datorită cărora omul să simtă, de exemplu, că realizează ceva aici, pe pământ. (98)

Pe mulți, suferințele zilnice, neînțelegerile de la locul de muncă, cu vreun șef sau cu colegii, frecuşurile cu soțul, soția, părinții, socrii sau copiii, îi duc la depresie. Paharul se umple, încet-încet, și rugăciunile par să nu ajute la nimic. Oricâte rugăciuni s-au făcut, problemele au rămas aceleași. O astfel de situație îi îndepărtează pe unii de biserică și chiar de credință. Pentru că, dacă Dumnezeu nu trimite ajutorul Său,

de ce să mai cauți voia Lui? De ce să mai trăiești după poruncile Lui?

Dar Dumnezeu vede și știe încercările prin care trecem. Numai că El știe și ce boli au sufletele noastre și că, dacă ne-ar ușura încercările, sufletele noastre ar rămâne bolnave. Noi avem tendința de a ne lega de această lume, de a ne lua case mai mari sau mașini mai bune, de a ne spori economiile și tot așa. Și nu ne dăm seama că, prin asta, elanul nostru duhovnicesc este pus în paranteză, este sufocat de aspirațiile lumești. Noi avem sufletele sufocate de planuri și scopuri care nu au nimic în comun cu mântuirea noastră. Dar ne îndreptățim, spunând că Dumnezeu nu e egoist, că nu vrea să ne țină doar pentru El, ci ne lasă să ne bucurăm de binecuvântările Sale. Numai că, de multe ori, El stă împotriva planurilor noastre tocmai pentru că noi fugim de cruce și iubim odihna și îndulcirile acestui veac.

Este o sursă de dezastre concepția de viață potrivit căreia doresc să mă pun la punct în viața aceasta, să nu am probleme, să nu am greutăți, să nu am porniri ascunse, nici patimi, nici întristări, să-L pot vedea pe Dumnezeu, să-mi pot îmbrățișa îngerul, să-mi spună îngerul ca lui Tobie: „O să mergem împreună, ca să-ți arăt cu ce femeie te vei căsători” (Tob. 6, 11). Cine gândește astfel, acela, în realitate, cade în egoism și în însingurare față de viață. (98-99)

Dorința de a ne aranja în această viață, de a scăpa de lipsuri și griji, se întâlnește pretutindeni. Chiar și la creștini, din păcate. Și asta pentru că nu ne trăim credința cum trebuie. Sau poate pentru că ceea ce trăim e tocmai oglindirea unei credințe bolnave.

Într-un fel, creștinul obișnuit se aseamănă unui

antreprenor care este sigur că va da lovitura, că afacerea lui va prospera și el va merge din slavă în slavă. Unde găsim însă așa ceva în viețile sfinților? La unii vedem scurte perioade de glorie, dar ele au fost doar etape pregătitoare pentru primirea martiriului sau a altor cruci grele.

Există creștini care cad în depresie sau chiar deznădejde pentru că observă că, deși s-au luptat luni sau chiar ani de zile cu o anumită patimă, totuși nu s-au vindecat de ea. Ca și cum ar fi vina lui Dumnezeu că nu s-au vindecat, deși s-au rugat multă vreme pentru asta. Ei observă că nu au ajuns la perfecțiune, ca și cum ar fi putut să ajungă. Au avut așteptări duhovnicești înalte, dar nerealiste.

Una dintre problemele convertiților, de fapt a celor care își cunosc doar puțin sau superficial credința, este că se lasă foarte ușor influențați de învățături care, deși par valoroase, în realitate sunt răătăcite. Da, din punctul nostru de vedere ar fi bine pentru noi să avem un înger care să ne însoțească la fiecare pas și să ne spună ce să facem, ca lui Tobie. Ar fi bine ca în toate dilemele să ne ajute îngerul, spunându-ne ce trebuie să facem. Cu cine să ne căsătorim, ce meserie să alegem, în ce casă să ne mutăm, ce mașină să ne cumpărăm și tot așa.

De fapt, omul vrea să scape de responsabilitate. Omul vrea să fugă de alegere. Într-un fel, vrea să renunțe parțial la darul libertății, pe care i l-a dat Dumnezeu. Dacă ne-ar fi fost de folos să fim călăuziți la fiecare pas de îngeri, oare Dumnezeu nu ni i-ar fi trimis? Bineînțeles că ni i-ar fi trimis. Nu îi trimite pentru că nu avem noi sufletele destul de curate pentru a fi vrednici să îi vedem și să îi auzim.

Pe de o parte, am vrea să vedem îngeri, pe de altă

parte, am vrea să ne împlinească Dumnezeu toate planurile lumești, să ne scape de lipsuri și necazuri. Tocmai diferența dintre aceste dorințe ale noastre ar trebui să ne arate că nu suntem pe drumul cel bun. Și, paradoxal, doar cei care se smeresc, văzându-și slăbiciunile și lipsurile, tocmai aceștia au parte și de binecuvântarea lui Dumnezeu și de cercetările îngerilor.

Omul însingurat este închis între zidurile pe care le înalță împrejurul său, și nici Dumnezeu nu poate să-L bucure, nici să aibă o cruce dumnezeiască, nici să aibă siguranța că se va desfăta de veșnicie. De aceea omul din lume trebuie să fie ajutat ca să se vadă pe sine însuși în legătură cu societatea, adică în legătură cu ceilalți, iar noi, monahii, să ne vedem pe noi înșine în legătură cu Biserica, cu Hristos, cu trupul cel unic al obștii de care aparținem. (99)

Trăim într-o lume plină de oameni egoiști, însingurați, care se ascund sub carapacea lor de teama de a nu mai fi răniți de ceilalți, cum li s-a întâmplat până acum. Fiecare trăiește pentru interesul său și, atunci când cineva e mare filantrop, nu e de mirare să vezi că de fapt scopul său real era ascuns în spatele unor acțiuni filantropice impresionante.

În momentul în care alegem să ne închidem în noi înșine am eșuat duhovnicește. Sunt atâtea soți și atâtea soții care, după suferințe mai scurte sau mai lungi, au preferat un fel de divorț lăuntric, prin care au sufocat orice urmă de afecțiune față de celălalt. Sunt atâtea oameni care, sătui de cât i-au dezamăgit prietenii, s-au închis în ei. Dar însingurarea nu este soluția. Soluția este să ai puterea de a merge spre ceilalți, de a te strădui să îi iubești, cu toate bubele și handicapurile și minusurile lor. Pentru că, renunțând să îi iubim, am ales noi moartea sufletească. Renun-

țând să îi iubim pe cei care ne-au dezamăgit ajungem să ne dezamăgim pe noi înșine.

Un adevărat credincios, cu o educație creștinească autentică – deoarece cărțile ascetice, Părinții și Scriptura nu sunt numai pentru monahi, ci sunt cu mult mai mult pentru oamenii din lume –, dacă vrea să fie ajutat, trebuie să facă ceea ce spune un psiholog străin, care nu cunoaște nimic din această experiență duhovnicească. (100)

Cum să fie scrierile Sfinților Părinți mai mult pentru cei din lume? Cuvântul acesta pare exagerat. Totuși nu este. Monahii trăiesc într-un mediu duhovnicesc în care mulțimea slujbelor, a citirilor de la trapeză, face ca ei să fie într-un contact permanent cu duhul tradiției. Când un soț mătură prin casă nu are aceeași lucrare duhovnicească cu a monahului care mătură chiliile pentru că a primit ascultare să facă lucrul respectiv. Viața monahilor Îl are în centru pe Hristos. Cei din lume se străduiesc să Îi dăruiască lui Dumnezeu măcar câteva minute în fiecare zi. De aceea, mai mare nevoie avem noi, mirenii, de scrierile duhovnicești decât monahii.

Există unele scrieri duhovnicești despre vederea luminii dumnezeiești sau despre alte măsuri înalte, pe care noi nu le putem înțelege, și a căror lectură nici nu este recomandată de duhovnicii iscusiți (ba chiar există scrieri filocalice pe care nu este recomandat să le citească nici monahii, dacă nu au ajuns la un anumit grad de curățire de patimi și de îndeletnicire cu rugăciunea). Totuși, majoritatea scrierilor duhovnicești reprezintă o hrană de mare preț pentru sufletele noastre.

Trebuie să citim cărțile care ne sunt de folos astăzi, nu ieri, nu mâine. Citindu-le, se vor lămuri mul-

te dintre problemele noastre sufletești. Cu ajutorul duhovnicului, vom înțelege bolile noastre sufletești și vom ști să căutăm tămăduirea în Biserică.

Cei care aleargă la psihologi, deși au duhovnici, arată că nu se spovedesc cum trebuie, că legătura cu duhovnicii lor scârțâie.

Un psiholog „străin”, adică unul care nu se bazează în practica lui pe psihoterapia ortodoxă, va oferi clienților un cadru virusat, toxic, în care patimile vor fi înțelese ca expresii ale libertății, iar postul și nevoințele ca o sufocare a acestei libertăți.

Monahul sau credinciosul adevărat nu are nimic de câștigat din psihologie, cu excepția următorului caz: când el se împotrivește Sfintei Scripturi sau când nu cunoaște Scriptura și duhul Părinților noștri ascetici și experiența monahală – adică atunci când lumina lui călăuzitoare nu este viețuirea monahală, a cărei lumină sunt îngerii -, atunci acest monah poate să fie ajutat de un psiholog, pentru că îi va spune cuvinte și lucruri care îl vor impresiona. Îi va explica ce se întâmplă înlăuntrul lui cu alți termeni și cu alte înțelesuri, care, pe de o parte, vor avea un ecou înlăuntrul lui și îl vor impresiona și le va scrie pe hârtie sau pe sufletul său, iar pe de altă parte, psihologul va încerca să-l scoată din el însuși, din dorințele lui, din voile lui. (100)

Când un creștin ajunge la un psiholog și este încântat de perspectiva pe care i-o prezintă acesta, când are senzația că în sfârșit a găsit pe cineva care să îl înțeleagă și care să îl ajute să depășească problemele și traumele pe care le are, măsura acestei încântări este tocmai măsura necunoașterii propriei credințe. Nu este artificial faptul că omul se simte mai bine, mai câștigat, mai împlinit. Dar, dacă omul ar fi dus o

viață duhovnicească autentică, și-ar fi dat seama că psihologul nu are ce ajutor să îi dea. Pentru că ajutorul adevărat vine prin Biserică, prin taina spovedaniei și prin rugăciune.

Doar la nivel intelectual există simultan două tipare antropologice – cel pe care îl prezintă scrierile sfinților și cel pe care îl prezintă psihologia. Psihologia cunoaște un tipar incomplet, și de aceea rămâne în urmă. În realitate există doar tiparul antropologic pe care îl prezintă tradiția Bisericii.

Cineva duce o viață păcătoasă, trăiește într-o mocirlă, care îi produce o stare de înăbușire, de depresie. Psihologul nu-l va smulge din păcat, în timp ce Biserica îl scoate din păcat, adică îndepărtează cauza bolii. Psihologul însă îi va spune: «S-o iubești pe prietena cu care te cunoști», iar prin aceasta îl îndrumă spre căsătorie, la lepădarea propriului sine, a rânduiei lăuntrice care s-a permanentizat, a mizeriei în care a căzut, a neputinței în care se găsește. Doar din acest punct de vedere este folositor ca cineva să meargă la psiholog. Acesta îi va spune mai multe decât toate câte i-ar spune duhovnicul sau Starețul său, Biserica, Evanghelia, Părinții și, mai ales, îi va accentua și îi va spune și alte lucruri asemănătoare. În cele din urmă, pe respectivul credincios sau monah îl va impresiona faptul că ceea ce i-a spus Biserica, aceea i-a spus și psihologul de zece ori. (100-101)

Cum să spună psihologul mai multe decât spune duhovnicul, Biserica, Evanghelia și Sfinții Părinți? La această întrebare, pot exista voci care să spună: „Dar chiar așa este, și noi am simțit același lucru...” A-i acuza de minciună pe cei care se regăsesc în afirmațiile de mai sus e ridicol. Ei așa au simțit, chiar dacă pare ab-

surd și chiar imposibil. Pentru că, din păcate, mulți dintre cei care vin la biserică o fac fără convingere. Au reflexul de a veni duminică și în sărbători la biserică, poate nu de la începutul slujbelor, dar cel puțin nu spre sfârșit. Se spovedesc și se împărtășesc poate în posturile mari, dar atât. Biserica nu le spune aproape nimic. Ei vin doar din frica de a nu fi pedepsiți de Dumnezeu. Mersul la biserică înlocuiește într-un fel întâlnirea cu Dumnezeu din timpul sfintelor slujbe. De altfel, chiar și termenul „merg la biserică” a devenit din ce în ce mai exact. Oamenii mergeau la biserică înainte pentru a-L întâlni pe Dumnezeu. Acum oamenii merg la biserică pentru a merge la biserică. Pentru a fi fizic cu trupurile în biserică în momentul sfintelor slujbe, imaginându-și că vor căpăta oarecum o binecuvântare de la Dumnezeu indiferent de modul în care își petrec timpul la biserică.

Omul care trăiește o viață duhovnicească autentică își dă seama că psihologul nu are ce să îi dea mai mult decât duhovnicul. Că Dumnezeu a lăsat ca Biserica să fie spitalul sufletesc, nu cabinetul psihologului. Oare Hristos a întemeiat o Biserică incompletă? Oare fără psihologi, vreme de atâtea secole, creștinii au rămas suspendați, au fost blestemați să se chinuiască în traume și depresii? Nu, evident nu.

Diferența principală dintre ceea ce oferă Biserica prin duhovnic și ceea ce oferă un psiholog este foarte mare. Biserica te pregătește pentru veșnicie, psihologul te ajută să depășești anumite probleme și traume, pentru a trăi o viață mai fericită în lumea aceasta. Nu poate exista comparație obiectivă între cele două tipuri de suport sufletesc. Nu poți măsura cu cât te-a făcut sfatul duhovnicului mai fericit, pentru că nu acesta este scopul duhovnicului și rostul

spovedaniei. Tot așa cum nu ai cum să măsoari cu exactitate dacă în urma ședințelor de consiliere psihologul te-a ajutat să te apropii de rai sau de iad (mai ales că un lucru poate părea bun și este rău sau invers).

Psihologia este folositoare atunci când monahul nu cunoaște Scriptura, când nu acceptă duhul Părinților și nu ia în calcul experiența vieții ascetice, ci își urmează propria cale și folosește istoria Bisericii pentru el însuși, ca să trăiască el. Pentru astfel de oameni psihologii sunt cu adevărat de folos. Este ceea ce spunem noi: „Cine nu ascultă de duhovnic va asculta de medic.” La fel spunea și un psiholog nu prea evlavios: „În trecut, oamenii mergeau la duhovnic și nu aveau nevoie de psiholog. Acum, pentru că nu mai merg la duhovnic, au nevoie de psiholog.” (100)

Este normal ca un monah să răstoarne tradiția duhovnicească și să încerce să ducă o viață cât mai comodă? Nu. Dar astfel de cazuri există. Astfel de monahi pot fi ajutați de psihologi, pentru că, după ce au lepădat ajutorul starețului, al duhovnicului și al Bisericii, sunt ca niște corăbii care încep să se scufunde. Psihologii nu pot ajuta aceste corăbii sufletești să ajungă la liman, la țarm. Dar pot să le ajute să nu ajungă pe fundul mării. Ceea ce nu este puțin.

Cu atât mai mult psihologii pot să îi ajute pe mireni cu puțină-credință. Aceștia se scufundă, încet-încet, și nu mai cred că pot primi ajutor de la Dumnezeu sau de la duhovnic. Sau își imaginează că rolul Bisericii e doar mântuirea sufletului și că ceea ce ține de viața zilnică e de domeniul psihologului.

Dar în momentul în care un creștin ajunge la un psiholog, trebuie să fie conștient că s-a raportat greșit

la Dumnezeu. Că e ceva bolnav în credința lui. Că a preferat să substituie terapia pe care o oferă gratuit Biserica cu ședințele psihologice pentru care trebuie să plătească bani mulți pentru rezultate îndoielnice.

E de înțeles când, pentru perioade scurte de timp, unii creștini merg la psiholog. E de înțeles și faptul că nu observă că li se oferă o perspectivă asupra vieții care contravine perspectivei ortodoxe. Psihologii spun: „Noi nu manipulăm, noi doar îi ajutăm pe clienții noștri să găsească soluții pentru a depăși problemele cu care se confruntă, îi ajutăm se cunoască mai bine.” Dar, de fapt, cunoașterea de sine la care se ajunge prin întâlnirile cu psihologul diferă radical de cunoașterea propriei păcătoșenii. Aceasta din urmă psihologii o tratează, eventual, ca pe o traumă, sentimentul păcătoșeniei și conștiința păcatului fiind considerate bariere ruginite pe calea cunoașterii sine-lui autentic și a dezvoltării personale.

Există și mireni care, observând că duhovnicii lor nu le-au dat leacurile potrivite pentru bolile sufletești pe care le au, ajung aproape de deznădejde sau de sinucidere. Nu vor să meargă la alți duhovnici și preferă să recurgă la ajutorul unor psihologi. Dar, practic, ar fi greșit mai puțin dacă ar fi cerut binecuvântarea preotului pentru a găsi un alt duhovnic decât dacă ar fi acceptat să meargă la psiholog. Ar trebui ca fiecare duhovnic să își ia în serios crucea și să se jertfească pentru ucenicii săi. Dacă ar fi așa, numărul creștinilor care merg la psiholog ar scădea.

În același timp, poate că ar fi bine ca unii tineri, care nu simt că au chemarea spre preotie, să se îndrepte (măcar pentru o perioadă de timp) spre studiul psihologiei. Sub îndrumarea unui duhovnic bun, un psiholog creștin ar putea face astăzi o lucrare foar-

te folositoare. Mai ales că din ce în ce mai mulți oameni dezorientați ajung la psihologi care, de cele mai multe ori, nu înțeleg decât foarte puțin din viața creștină și din tradiția Bisericii.

Psihologia – nu însă și cunoașterea ascetică a conținutului pe care îl are duhul omului – nu poate niciodată să ducă la eliberarea definitivă a omului de patimi și de păcat, cu excepția situației în care omul Îl descoperă pe Dumnezeu ca pe ceva nou în viața lui și I se predă. Altfel, se ridică la o stare bună, dar apoi cade din nou. Iarăși se ridică, iarăși cade, iar această schimbare a stărilor se tot repetă. Dar pentru cine vrea să ducă o viață duhovnicească nu încapă nicio îndoială că doctorul sufletelor și al trupurilor sunt Dumnezeu și Biserica. La fel ca pământul, Biserica are toate plantele, toate ierburile, toate fructele care conțin elementele necesare vindecării. (101-102)

Psihologii nu pretind și nici nu își propun să îi urce pe clienții lor pe culmile sfințeniei. Au alte obiective, mult mai lumești, și se țin de ele cu mai multă sau mai puțin seriozitate. Doar Biserica cunoaște cu adevărat duhul omului, slăbiciunile și patimile lui și doar ea poate arăta calea vindecării lăuntrice.

Există și cazuri fericite (nu multe, însă) când pacientul ajuns la psiholog reușește să Îl cunoască pe Dumnezeu și să pună început bun mântuirii (lucrul acesta e favorizat, evident, de situațiile în care psihologul însuși este ancorat în tradiția și viața Bisericii). Fără Dumnezeu, poate fi psihologul oricât de priceput, omul nu poate sparge lanțurile patimilor care îi sufocă sufletul. Niciun psiholog nu poate da iertare de păcate – și nici nu pretinde că ar face acest lucru. Doar Dumnezeu poate da iertare de păcate prin duhovnic. Dar iertarea nu trebuie înțeleasă ca ceva ex-

terior, ca și cum dușmanul tău te iartă că i-ai omorât fiul. Nu, iertarea este un proces de vindecare lăuntrică. De aceea, paradoxal, există mulți oameni care consideră că s-au spovedit și că păcatele li s-au iertat, deși ei nu s-au pocăit de ele cu adevărat și nici nu au luat hotărârea de a nu le mai repeta. Dar sufletele lor rămân bolnave pe mai departe. De fapt, ei s-au raportat la duhovnic formal, ca și cum s-ar fi dus la psiholog pentru a-și descărca povara sufletească și atât.

Când s-au dus la duhovnic ca la un psiholog, poate că nu au primit nici măcar ajutorul pe care l-ar fi primit de la psiholog. Tratatând spovedania cu superficialitate au ratat șansa unui început al vindecării lăuntrice.

Dacă Biserica ar fi incompletă, dacă i-ar lipsi ceva, cum ar mai fi Trupul lui Hristos? Dacă Hristos nu ar fi dat Bisericii leacurile sufletești pentru vindecarea sufletelor bolnave, care ar mai fi fost rostul ei? De izgonire a plictiselii? De socializare? Pentru unii, din păcate, așa este. Dar e trist că se raportează așa la ea. În Biserică găsim tot ce ne trebuie pentru a ne vindeca sufletele și a merge pe calea mântuirii. Problema este la noi. Noi trebuie să alegem calea cea îngustă, pentru că dacă o tot analizăm de la distanță suntem ca vulpea care spune că strugurii sunt acri doar pentru că nu a ajuns la ei. Dacă am ajunge la strugurii Bisericii și am gusta din ei, am înțelege cât de acri sunt, de fapt, strugurii psihologilor. Happy end.

Omul, ca fiu al primului Adam, are egoismul lui, patimile lui, neputințele lui, greșelile lui, dar mai ales ideile lui, care îl influențează inimaginabil de mult. (102)

Ce patimi ai? Dacă nu ai răspuns imediat la această întrebare, dacă trebuie să te gândești, înseam-

nă că nu îți e clar care sunt patimile tale. Înseamnă că nu te lupți cu ele, pentru că nu ești conștient de ele.

Poate că nici nu ți se pare că defectele tale pot fi numite patimi, pentru că sunt minore în comparație cu ale altora. Dar patimile noastre ne oferă un mediu de gândire care poartă pecetea lor. Ideile pe care le avem sunt legate de universul nostru. E o vorbă care spune: „Ce faci, te face...” Adică cu cât rămânem mai mult legați de cele pământești, cu atât șansele noastre de a cunoaște și de a face voia lui Dumnezeu sunt mai mici.

Vrem să fim liberi, dar nu ne dăm seama că noi căutăm libertatea potrivit unei imagini despre libertate care nu este completă. Pentru că noi avem ochelarii murdari, nu putem vedea libertatea așa cum este. Pe bețiv libertatea de a nu mai bea îl sperie. Are și momente în care vrea să scape de băutură, dar momentele acestea trec repede. Pe noi libertatea adevărată ne-ar speria, pentru că ar însemna tocmai renunțarea la micile plăceri cu care ne-am obișnuit, pe care le considerăm sarea și piperul vieții cotidiene.

Să fii creștin înseamnă tocmai să recunoști că de fapt sufletul tău e atras de cele pământești și nu de cele cerești. Că răul se face mult mai ușor decât binele și că doar Dumnezeu îți poate da puterea de a face binele. Să fii creștin înseamnă să ieși din cursele nevăzuților vrăjmași, la care se face atât de des referire în rugăciuni tocmai pentru că ele sunt atât de multe și de primejdioase. Să fii creștin înseamnă să ai puterea de a crede că Dumnezeu te poate ajuta să te izbăvești de patimile tale și să cunoști o altă viață.

Ideal este să ajungem la măsura la care mintea noastră, inima noastră, sufletul nostru, să trăiască în harul Sfântului Duh. Aceasta nu e o chemare utopică.

Aceasta este chemarea Evangheliei, e chemarea lui Hristos, Care bate neîncetat la ușa inimilor noastre.

Pentru omul religios care, cu toate acestea, trăiește zilnic în mijlocul patimilor sale și le respiră, pentru că nu acceptă să facă ceea ce îi pretinde tradiția, ceea ce îi este de mii de ori mai de folos decât psihologia omenească, există anumite medicamente care îl ajută la refacerea personalității. Când spun „oamenii religioși”, nu mă refer la monahi – și pentru monahi sunt valabile acestea – ci mă refer mai ales la oamenii care trăiesc în lume, care se spovedesc. Pentru că cei care nu se spovedesc nu poate fi vorba să trăiască, să ducă o viață bucuroasă. Prin urmare, există diferite medicamente care ajută voința omului. Un medicament conține cofeină și ne trezește puțin, altul conține un narcotic sau un tranchilizant sau un anxiolitic și ne liniștește, un altul conține o substanță antidepresivă și ne echilibrează. Ai pe unul care spune nebunii. Îi dai să mănânce o lingură de zahăr și, apoi, își retrage cuvintele. De ce? Pentru că în creierul lui a scăzut substanța de care avea nevoie și, îndată ce a mâncat zahărul, și-a revenit. (102)

Din păcate, foarte mulți dintre creștini refuză să se lase modelați de duhul ascetic și smerit al predaniei ortodoxe. Ei decupează din tradiția ortodoxă doar capitolele care nu le stânjenesc modul de viață. În acel moment ei se îndepărtează de acoperământul haric al Bisericii, chiar dacă, formal, participă la slujbele acesteia. Îndepărtându-se de spitalul duhovnicesc, unde ar putea afla tămăduire sufletească și trupească, rămân la două variante – ori la tratamentul medical recomandat de doctori ori la autodistrugerea care poate culmina cu sinuciderea. De aceea, în mo-

mentul în care omul refuză să primească leacurile pentru bolile sufletești pe care le oferă Biserica, poate cere ajutorul psihologului sau, dacă e nevoie, chiar al psihiatrului. (Există, totuși, unele situații în care omul ajunge la psihiatru chiar la sugestia duhovnicului său.) În unele cazuri, tratamentul medicamentos oferit de psihiatru dă rezultate. Aceasta nu înseamnă că este mai eficient tratamentul medicamentos decât ajutorul primit de la duhovnic. Mulți oameni nu ar mai ajunge la doctorii psihiatri dacă ar găsi duhovnici iscusiți și ar asculta povețele lor. Dar, dacă ajutorul așteptat de la biserică nu a venit, poate pentru că a fost căutat într-un mod greșit, pentru unii ajutorul vine tocmai de la tratament. Și tratamentul acesta, și psihiatrii sunt lăsați de Dumnezeu. Și prin ei tot Dumnezeu aduce vindecarea, nu diavolul.

Sfântul Paisie Aghioritul spunea: „Astăzi, oamenii sunt obosiți, amețiți și întunecați de păcat și de egoism. De aceea este trebuință, mai mult decât în orice vreme, de duhovnici buni și experimentați, care să se apropie de oameni în mod simplu și cu dragoste adevărată și să-i povățuiască cu discernământ, ca să se liniștească. Fără duhovnici buni bisericile se golesc și se umplu psihiatriile, închisorile și spitalele. Oamenii trebuie să conștientizeze că se chinuiesc pentru că sunt departe de Dumnezeu, să se pocăiască și să-și spovedească cu smerenie păcatele lor.”¹¹

Toate acțiunile noastre zilnice au legătură cu ipostasul nostru duhovnicesc. Dar, în același timp, au legătură și cu organismul nostru, cu creierul, cu

¹¹ Din volumul Cuviosului Paisie Aghioritul *Cuvinte III. Nevoința duhovnicească*, editat de Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, 2003, p. 291 (n. a.).

inima, cu nervii, precum și cu tot ceea ce ni se întâmplă. Te lovești la cap și ți se schimbă viața. Și, din ziua aceea, nu-ți mai iubești soția. Dar, ce se întâmplă? Până mai ieri o iubeai. Ce s-a petrecut? Pur și simplu, te-ai lovit la un nerv. (102)

Este foarte importantă interdependența dintre suflet și trup. Din păcate, unii creștini au o tendință de influență eretică, maniheistă, de a considera trupul rău și sufletul bun. Ideea antică a sufletului prins în închisoarea trupului are succes și astăzi. Dar trupul creștinului este, sau ar trebui să fie, templu al Duhului Sfânt. Trupul nu trebuie ignorat, cu atât mai mult cu cât ignorarea lui duce, practic, la efecte negative în plan sufletească și duhovnicească.

În ultimele decenii din ce în ce mai mulți oameni au ales meserii în care lucrează la birou, în fața unui calculator sau a unui laptop. Din cauza programului încărcat nu mai au aproape deloc timp să facă efort fizic sau sport. Ba au ajuns ca până și plimbările în parc, care presupuneau efortul deplasării, să se facă cu trotinete electrice sau cu alte dispozitive, pe una sau mai multe roți, în care singurele mișcări sunt făcute cu mâinile, pe ghidon, sau nici măcar atât. Din cauza lipsei de activitate fizică, activitate care ar fi avut ca efecte secundare relaxarea și alungarea stresului, omul de astăzi este mult mai agitat, mai obosit, mai mânios.

Conștientizarea interdependenței dintre suflet și trup trebuie să ne facă să dăm mai multă importanță trupului, dar nu în sensul de a-i face poftele și de a-l idolatriza, ci în sensul de a-l aduce într-o formă de funcționare optimă din punctul de vedere al influenței pe care o are asupra minții și sufletului. Negarea valorii trupului sub pretextul valorizării exclusive

a sufletului nu este o idee eretică banală, a cărei respingere este necesară. Negarea valorii trupului duce la o viață duhovnicească îndoielnică. La învierea morților, trupurile oamenilor vor învia. De aceea, raportarea la trup trebuie să se facă în primul rând din această perspectivă eshatologică, a învierii.

Omul plin de activități, de interese, exteriorizat, omul care cere iubire, un astfel de om nu știe cum să dobândească harul. (104)

Marea majoritate a oamenilor duc o viață care se intersectează foarte puțin cu lucrarea Duhului Sfânt. Lucrul acesta se vede din modul în care merg, vorbesc, respiră sau chiar tac. Există o goană după împlinirea dorințelor, fie că este vorba de virusul dezvoltării personale, fie că este vorba de goana după bani, funcții, succes sau atenție din partea celorlalți. Omul care trăiește doar în exterior sau mai ales în exterior cunoaște drama pustiului lăuntric. Oamenii care caută cu disperare afecțiunea celorlalți, justificându-se prin faptul că au cine știe ce traume sufletești din trecut, de fapt mărturisesc cât se poate de clar că nu au înțeles că adevărata împlinire vine din cunoașterea lui Dumnezeu, din sălășluirea lui Dumnezeu în altarul inimii lor. Lucrurile acestea par exagerări, par simple figuri de stil pentru un procent mare al oamenilor care vin la biserică. De fapt, ceea ce ar fi trebuit să îi apropie de Dumnezeu, tocmai mersul la biserică, reușește să îi îngroape într-o credință pietistă, căldică, superficială, și să contribuie masiv la întemnițarea lor într-o formă de religiozitate care sufocă, pur și simplu, lucrarea Duhului Sfânt. Soluția nu este, evident, întreruperea mersului la slujbele bisericii. Pentru că nu mersul la biserică este piedica, ci modul în care se face, rutina cu care se face. Soluția

este cea pe care o tot amintește Biserica, cea de a pune, cu adevărat, început bun mântuirii.

Cel căsătorit trebuie să-i părăsească pe mama sa și pe tatăl său odată ce s-a căsătorit. (105)

Prin căsătorie, începe o nouă viață. Trebuie asumat un alt mod de raportare la celălalt, la familie, la prieteni. Rolul părinților devine, automat, secundar. Când unul dintre soți rămâne legat de unul dintre părinții săi, și prin asta comportamentul față de partenerul de căsnicie poartă pecetea influenței respective, lucrurile nu merg bine. De multe ori părinții sau socrii vor să între prea mult în viața soțului sau a soției, părăndu-li-se că experiența lor de viață le dă dreptul de a dirija traseul noului cuplu, începând cu mobila pe care să o cumpere și terminând cu posibilitatea de a avea copii (sau de a amâna să îi facă). Dacă nu conștientizează faptul că trebuie să existe anumite limite în fața pretențiilor pe care le pot avea unul sau mai mulți dintre părinți și socri, relația lor se va degrada treptat. Nu e nimic specific ortodox într-o astfel de raportare la situație. Dar asta nu înseamnă că, din această pricină, trebuie să o ignorăm. Nu e vorba de a nu-i respecta sau a nu-i cinsti pe părinți așa cum se cuvine. Ci dimpotrivă. Abia atunci vor fi respectați părinții, când își vor vedea de rolul lor de părinți și nu își vor depăși atribuțiile. Altfel, ori se va ajunge la tensiuni între soți, ori la tensiuni între soți și părinți sau socri, ori și la una și la alta. Ceea ce nu este de dorit.

Harul lui Dumnezeu are nevoie de isihie. Marile harisme le avem în isihie, nu când ne mișcăm spre propriul ego, ci într-o mișcare orientată spre duh. Desigur, noi nu urmărim harismele, ci iubirea

lui Dumnezeu, care vrea să trăim potrivit legii dumnezeiești. Maria, sora Martei, stătea la picioarele lui Iisus și Îl asculta, spune Evanghelia. Aceasta, pentru noi, înseamnă isihie, iar atunci avem harul. Și, în timp ce Maria stătea așa de frumos, Marta se plânge lui Hristos: Spune-i Mariei să mă ajute! (Luca 10, 39-40). (105)

Viața monahală este, prin excelență, o viață pe urmele acestei Marii, nu pe urmele Martei, sora sa. Sau mai bine-zis ar trebui să fie. În timp ce viața de familie pare a fi o viață pe urmele Martei. Dar aceasta ar presupune că familia este o cale care nu duce la împlinire. De fapt, și mirenii trebuie să caute liniștea, să caute isihia, să Îl caute pe Dumnezeu. Mireanul care cunoaște duhul liniștii este mai monah decât monahul care, trăind în mănăstire, pierde plata ascultării pe care o face, prin cârtire și răzvrătire launtrică.

Cum să găsim liniștea în lume? Aceasta este o întrebare pe care și-o pun mulți mireni, dar rămân cu întrebarea. Puțini mireni înțeleg că, de fapt, calea liniștii este o cale la care sunt chemați și ei. Iar greutățile creșterii copiilor, greutățile de la locul de muncă, ostenele casnice nu sunt decât prilejuri de manifestare a credinței și a virtuților.

Cu Marta seamănă și cel care are diferite preocupări, îl interesează multe, este exteriorizat, cel care se plânge, cârtitorul, abătutul: „De ce asta, de ce cealaltă, de ce nu mă iubește nimeni, de ce cutare nu mă ajută, de ce eu să lucrez șapte ore, iar acela să lucreze numai trei, celălalt ce treabă face...” Istoria Martei este istoria monahilor. Orice monah care se plânge de ceva înseamnă că are o preocupare, o dorință, o părere. Înseamnă că are o femeie, că seamă-

nă cu Marta și că nu e cu putință să scape de soarta ei: se va plânge toată viața. Desigur, Marta nu era străină de Hristos. Tot așa și monahul, când se pocăiește, nu este străin de Hristos. Se va înstrăina doar dacă va deveni schismatic sau eretic, acestea îl scot din trupul Bisericii. Păcătosul nu este înlăturat, cu nădejdea că într-o bună zi se va pocăi. (105)

Dacă monahismul este plin de Marte, ce am putea spune de viața de familie? Spre deosebire de monahi, care trăiesc într-un mediu plin de sfințenie, mireni trăiesc într-un mediu în care raportarea la Dumnezeu o are ca reper pe Marta, nu pe Maria. Cei care iubesc liniștea și viața de rugăciune sunt disprețuiți, soții sau soțiile le reproșează că s-au căsătorit, în loc să plece la mănăstire și să își satisfacă *ciudățeniile* spirituale etc. S-au scris lucruri foarte frumoase din punct de vedere teologic despre valoarea familiei, dar, din păcate, modelele vii de oameni căsătoriți se apropie prea puțin de ceea ce scrie în cărți. Mai precis, manualele de sfințenie monahală au fost scrise de sfinți care teologhiseau prin viața lor, sfinți a căror viață era plină de Duhul Sfânt. Din păcate, multe dintre cărțile despre familia creștină sunt scrise de intelectuali (clerici sau mireni) care încearcă să pună în valoare familia în mod forțat, utopic, ignorând oarecum realitatea. Există chiar predici sau scrieri în care partea Marte este promovată (implicit, nu explicit, ce-i drept) ca un mod firesc de raportare la lume din perspectiva vieții de familie. De aceea, mireni, având astfel de repere, se îndreptătesc să rămână urmași ai Marte, tocmai pentru că văd acest lucru ca pe o consecință a faptului că au ales să se căsătorească și să facă copii. Pe unii, asumarea acestui adevăr îi duce la depresie sau chiar la deznădejde, și surpă bazele

vieții familiale. Dacă nu ajung la divorț, este pentru că au ales un divorț lăuntric, pe care ceilalți nu îl pot judeca la fel de dur. Dar nu înseamnă că nu este ucigător de suflet.

Șansa mirenilor (ca și a monahilor care trăiesc în mănăstire în duhul Martei – fie că așa au intrat în monahism, fie că au ajuns așa din pricina împuținării credinței) este de a înțelege că în fața lor nu au un idol. Ci Îl au pe Dumnezeu cel viu. Chiar dacă mulți creștini trăiesc credința creștină ca pe o formă de idolatrie, pentru că transformă relația vie cu Hristos în ceva artificial, exterior, pietist, secularizat, totuși Dumnezeu a lăsat Bisericii marea taină a pocăinței. Practic, în momentul în care cineva are curajul de a-și privi sub lupă viața duhovnicească și când înțelege că el merge pe calea Martei, tocmai atunci are șansa învierii lăuntrice.

Noi nu suntem sfinți tocmai pentru că mergem pe calea Martei. Ne este ușor să îi judecăm pe alții, care ni se par mai *Marte* decât noi, și nu vedem bârnela din ochii noștri. Abia când cineva alege să meargă pe calea Mariei, abia atunci Dumnezeu îl va lumina să înțeleagă care sunt lucrurile în care trebuie să o urmeze pe Marta. Viața de familie nu este o viață doar a Mariei, ci este o viață a îmbinării dintre Maria și Marta. Nu este o viață a negării trupului, ci este o viață în care și trupul și sufletul sunt interdependente. În viața de familie este greșită idolatrizarea căii Martei, dar este greșită și idolatrizarea exclusivă a căii Mariei. Cum ar fi ca soțul, în loc să meargă la muncă, să se roage ca Dumnezeu să le trimită de mâncare? Cum ar fi ca, în loc să facă curățenie împreună cu soția lui, să se roage să se facă curățenie în mod minunat? Cum ar fi ca, în loc să îi învețe pe copii

să meargă sau să vorbească, să se roage pentru ei, așteptând ca îngerii să facă cele necesare? Evident, ar fi aberant.

La fel de aberant este ca unul din soți sau amândoi soții să se ocupe exclusiv de cele ale Martei, limitându-se la o viață creștină formală. Soluția este, sau pare, simplă. Nu este însă simplă. Dar cheia este că omul nu este singur pe calea pocăinței, care este calea învierii lăuntrice. Este cu Dumnezeu, care Îl cheamă la El și Îl așteaptă cu brațele deschise.

Potrivit cu duhul Bisericii Ortodoxe, și mai ales al monahismului, unui monah – dar și oricărui credincios – îi este de folos ceea ce îi strâmtorează spațiul și timpul. Lucrul acesta este necesar. De aceea și înconjurăm mănăstirile cu gard și le construim într-un spațiu strâmt, sus pe stânci, cu chiliile una lângă alta. Aceasta creează o stare psihologică specială. Într-un spațiu strâmt, duhul omului este limitat, la fel și interesele lui, preocupările lui, și atunci duhul lui este înălțat, este ajutat și se ridică la Dumnezeu. (107)

Două subiecte diferite – a fi strâmtorat de spațiu și a fi strâmtorat de timp. Omul contemporan se află într-o permanentă criză de timp. Unii, chiar în timpul slujbelor din biserică, se uită la telefoane, așteptând să se termine slujba mai repede pentru a reveni la frământările și preocupările lor. Este lipsa timpului un element valoros pentru viața duhovnicească? Pentru cei sporiți duhovnicește, da. Pentru că sunt conștienți că nu pot face totul la timp prin puterile lor. Pe majoritatea oamenilor însă, criza de timp în care se află permanent îi ține într-o stare de stres, care are efecte negative și pentru trup, dar mai ales pentru suflet. Cât privește strâmtorarea în spa-

țiu, atunci când este vorba de un mirean care trăiește singur, și este sporit duhovnicește, ar putea să caute să trăiască minimalist, să ducă o viață cât mai simplă, într-o locuință cât mai mică. Atunci când este însă vorba de oameni căsătoriți, de oameni care au copii, lipsa spațiului în casă poate fi o sursă permanentă de tensiune, de ceartă, care poate culmina cu dorința de a evada din spațiul respectiv. Nu se poate compara viața agitată din orașele secolului XXI, în care omul muncește într-un spațiu închis, de multe ori în fața unui calculator, cu viața omului care trăia la țară acum un secol sau mai multe. De aceea, chiar dacă strâmtorarea în timp și în spațiu este de folos oamenilor sporți duhovnicește, pentru ceilalți această strâmtorare poate fi o pacoste, un blestem. Da, Dumnezeu vine la fiecare, chiar dacă este rob, chiar dacă este un om liber. Numai că puțini oameni ar alege robia, chiar dacă ar putea fi mântuitoare. Până la urmă, fiecare om este chemat să se lupte cu neputințele și slăbiciunile lui, nu să se îndreptățească prin faptul că nu poate duce o viață creștină din pricina condițiilor de viață. Dar, în același timp, există și oameni care înțeleg că Dumnezeu le-a dat șansa să modifice aceste condiții – prin mutarea într-un apartament sau o casă mai mare – tocmai pentru a avea condiții mai bune și pentru viața duhovnicească. Principiul patristic că mântuirea ține de modul de viață, nu de loc, nu înseamnă că la fel de ușor te mântuiești într-un loc sau în altul.##

E cu adevărat o nedreptate ca omul să fie pe deplin sănătos, să aibă tot ce vrea, tot ce gândește, să nu-i lipsească nimic, pentru că atunci este foarte dificil să-și mântuie sufletul. (108)

Afirmația aceasta pare forțată, pentru că modul

în care vedem noi viața este virusat de iubire de sine și de poftă lumești. Noi vrem să fim pe deplin sănătoși și să nu ne lipsească nimic. Abia atunci poate ne imaginăm că am avea timp să ne ocupăm de mântuirea sufletelor noastre. Dar omul duhovnicesc știe că ar fi un semn de lipsă a iubirii lui Dumnezeu ca omului căzut, omului pătimas, să îi lipsească leacul pe care îl aduce suferința. Nouă ni se pare nedrept să suferim. Dar ar fi o nedreptate să nu suferim, pentru că am rămâne în păcatele noastre, departe de mântuire. Numai că noi nu vrem să înțelegem că acum, în acest moment al vieții noastre, suntem departe de mântuire. Ni se pare că Îl iubim pe Dumnezeu, chiar dacă avem căderile noastre în păcat. Ni se pare că nu ne lipsește nimic să ne mântuim acum, că totul ține de cât de boier este Dumnezeu, de cât de milostiv este El, nu ține de așezarea noastră sufletească.

Noi, de fapt, avem o credință puțină, bazată tocmai pe faptul că, dacă noi credem în El, Dumnezeu va avea grijă să ne trimită tot ceea ce noi considerăm că ne-ar fi de trebuință. În realitate, oamenii pot trăi cu mult mai puțin decât își imaginează. Atunci când cârtim pentru că Dumnezeu nu ne-a ajutat să ne plătim datoriile sau pentru că nu am reușit să facem ceea ce ne-am propus, arătăm că, de fapt, noi nu vrem să trăim după voia Lui, credem că dacă suntem în necazuri înseamnă că El ne-a uitat sau ne-a ignorat. Dar cum ar putea El să ne ignore atunci când avem cea mai mare nevoie de El? Răspunsul la această întrebare îi bântuie pe unii toată viața, până la sfârșitul ei. Mulți se întreabă, la vreme de necaz: „De ce, Doamne, de ce?”. Dar ar trebui să ne întrebăm: „Ce vrei Tu, Doamne, să înțelegem din această încercare?” Și, schimbându-ne perspectiva, vom avea parte și de aju-

torul Său. Care poate consta, paradoxal, exact în primirea lucrurilor pe care nu le-am primit când nu știam să ne raportăm cum trebuie la lipsa lor...

Când Hristos a spus: Cât de greu va intra un bogat în Împărăția cerurilor!, ucenicii L-au întrebat: Cine poate să se mântuiască? Atunci Domnul a răspuns: Cele cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu. Da! Cele cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu (Matei 19, 23, 25-26). Dar oamenii sunt neputincioși și, de aceea, nu pot nici să își tragă sufletul în această viață, dar nici să vadă veșnicia. Când ești bogat, trebuie să ai o putere lăuntrică și exterioară înfricoșătoare ca să poți supraviețui. De ceea Dumnezeu îngăduie bolile și durerile. (108)

Pe cât de simplă pare învățătura creștină despre boală, pe atât de mare este numărul creștinilor care vor să aibă mai mult și mai multe. Toți credem că L-am iubi pe Dumnezeu mai mult dacă am avea un loc de muncă mai bun, un salariu mai mare și o casă pe măsură... Nu-i așa? Nu, nu este așa. Vrem sau nu, Dumnezeu ne poartă de grijă tocmai netrimîțându-ne multe din lucrurile pe care I le cerem. Noi avem tendința de a ne lipi sufletul de lucruri. Chiar și oamenii săraci sunt foarte legați sufletește de puținul pe care îl au. Ba chiar cu cât au mai puține lucruri parcă e lesne de înțeles că sunt și mai atașați de ele. În realitate, toți ne considerăm săraci. Chiar și bogații se consideră săraci, vrînd să agonisească tot mai mult și mai mult. Totuși, măsura în care suntem creștini este strict măsura în care iubim încercările, boala, nevoințele, crucea. Dacă nu le iubim, măcar să avem puterea de a înțelege că ducem o viață creștină superficială. Și să îi cerem lui Dumnezeu din toată inima să vină El în viețile și în inimile noastre.

Adeseori, deși credem că ne ostenim pentru Dumnezeu, ne avem pe noi înșine ca pe un idol în fața ochilor și, în loc să ne închinăm lui Dumnezeu, ne închinăm la sinele nostru. Lucrul acesta este foarte grav și e valabil pentru fiecare om care nu poate să accepte orice situație. (109)

Cine se închină la propriul sine? Noi, nu. Poate alții. Noi spunem că suntem creștini și că ne închinăm Dumnezeului celui adevărat. Totuși, încercările ne arată adevărata credință. De fapt, necazurile sunt cea mai bună ocazie de a ne arăta credința. Este ușor să spui că ești creștin când ai burta plină, nu? Dar cât de creștini suntem în necazuri? Ar trebui să înțelegem că adevărata cunoaștere de sine o avem tocmai când ne aflăm în cuptorul ispitelor și al necazurilor. Atunci se vede limpede care este credința noastră și dacă suntem sau nu lipiți de idolii planurilor noastre și ai binelui nostru lumesc.

Tot ceea ce ne dă Dumnezeu sau întâlnim fără să-l fi determinat noi este o mantie foarte frumoasă pe care a croit-o Dumnezeu pentru noi. Biserica a pregătit-o pentru noi, așa cum Fecioara Maria a pregătit cămașa necusută pentru Domnul, dar noi refuzăm această mantie. Sărăcia în care cad, boala pe care mi-o dă Dumnezeu, durerea pe care o găsesc în drumul meu, nereușita mea, nenorocirea mea, sunt, toate, o mantie foarte frumoasă. (110)

Ce sunt pentru noi necazurile? Accidente care ne strică liniștea vieții, care alungă de la noi bucuria vieții. Dacă Dumnezeu e bun și are grijă de noi, de ce ni s-a întâmplat asta sau asta? Ni se pare că este firesc să ne tulburăm când dăm de necazuri, să ne închidem în noi sau să explodăm. Totuși, există și oa-

meni care trăiesc altfel. Oameni care știu să înfrunte necazurile. Ne place curajul lor, ne place puterea lor de a rezista, ne place dârzenia lor de a nu se lăsa în-genuncheați de deznădejde. Dar noi alegem să trăim altfel. Exact situația în care ne aflăm, exact boala sau necazul pe care îl avem, asta ne este de folos pentru mântuire. Da, observăm că liniștea pe care o aveam la rugăciune s-a risipit și că acum suntem cuprinși de neliniște. Dar oare Dumnezeu nu știa că noi nu putem rezista în aceste încercări? De ce a îngăduit să trecem prin ele? Tocmai că știa că ele ne sunt de folos. Pentru că ele curăță sufletul, vindecă răni mai vechi, dărâmă idoli. Da, Dumnezeu știa și faptul că nu vom lua nota 10 la aceste examene. Poate că tocmai acesta este și rostul lor, de a ne ajuta să ne vedem propriile slăbiciuni și neputințe. Numai că acesta este un dar pe care nu ni-l dorim. Sau pe care l-am dori dacă ar veni la pachet cu cine știe ce desfătări, vacanțe și bucurii trecătoare. Însă un astfel de pachet nu ne-ar ajuta la mântuire. Durerea trebuie înfruntată așa cum este, așa cum vine la noi, chiar dacă nu ne place.

Când încercăm să depășim cele pe care le întâlnim, când încercăm să ne schimbăm și să fim mai buni, ca să începem o viață duhovnicească, când vrem să schimbăm mediul, să se schimbe natura înconjurătoare, să se schimbe oamenii din preajma noastră – cei răi să devină buni, mincinoșii să spună adevărul, nedreptii să ajungă drepti, imoralii să devină morali, mănăstirea noastră să ajungă mai duhovnicească –, atunci cădem în cele mai mari ispite și ajungem la capătul vieții noastre fără să fi realizat nimic concret și fără să fi cunoscut nicio taină a vieții cerești. Trăind astfel, în realitate nu-L slujim pe Dumnezeu, ci pe noi înșine, chiar dacă cre-

dem că-L slujim pe Dumnezeu. (110)

Unii oameni sunt preocupați permanent ca cei din jurul lor să se schimbe – soțul sau soția, copiii, părinții și socrii, prietenii, șeful, colegii de muncă, vecinii, conducătorii politici etc. Poți trăi o viață doar observând minusurile celorlalți. Da, poate că minusurile respective sunt obiective. Sau poate că sunt chiar mult mai grave decât ți-ai dat seama. Numai că observându-le nu schimbi cu nimic situația.

Noi fixăm anumite etaloane spirituale și observăm că ceilalți nu se ridică la înălțimea lor. Dar am fixat etaloanele cu grijă, astfel încât noi să fim deasupra lor. Sau cel puțin ne imaginăm că suntem deasupra lor. Evanghelia nu ne spune niciodată cum să îi schimbăm pe ceilalți prin cuvintele noastre. Hristos ne cheamă să ne schimbăm pe noi, nu pe ceilalți. Dacă noi ne lăsăm modelați de Duhul Sfânt, atunci Dumnezeu poate lucra prin noi spre binele celorlalți. Până atunci, rămânem ca niște predicatori sectanți obositori care, chiar dacă spun și unele lucruri adevărate, nu pot și nu au cum să călăuzească pe nimeni pe calea mântuirii.

Dacă trebuie ca omul să îmbrace mantia lui Dumnezeu în fiecare clipă, pentru că este una foarte frumoasă, și dacă trebuie să accepte orice situație, spuneți-mi cum este cu putință să nu-și accepte boala? Boala este unul dintre bunurile rare și dintre binefacerile rare pe care ni le poate dăruia Dumnezeu! (110)

Avva Emilian nu înțelege cum poate un om să nu-și accepte boala. Noi nu înțelegem cum să ne acceptăm boala, atunci când suferința este mare. Sau acceptăm teoretic că boala este un bun rar, atunci când suntem sănătoși și nu vedem niciun pericol de a ne îmbolnăvi. Dar, dacă ar trebui ca toți cei care spun

că boala este o binefacere să se îmbolnăvească grav în câteva zile, cine ar mai putea spune acest lucru?

Este simplu să privești boala ca pe un blestem și nu ca pe o binecuvântare. Întrebarea pe care și-o pune retoric Avva Emilian: „Cum este cu puțință ca cineva să nu își accepte boala?” are un răspuns simplu. Boala nu e de un singur fel, ci e de două feluri, în funcție de modul în care o primim și o suportăm. Atunci când înțelegem că boala este o încercare îngăduită de Dumnezeu, când înțelegem că Dumnezeu ne vorbește prin suferințele și focul bolii, atunci când ne ajută să ne vedem slăbiciunile și puținătatea credinței și este un prilej de început bun mântuirii, da, atunci boala este binecuvântare. Dar, când boala este sursă de deznădejde, de frici, de panică, de cârteli, de mânie, de gânduri de necredință, atunci evident că boala este un blestem. Dar nu este vina bolii. Este a modului în care am primit acest musafir, care a venit la noi cu știința și cu îngăduința lui Dumnezeu. Iar dacă a venit ca plată pentru păcatele noastre, pe care nu vrem să le recunoaștem ca atare, sau pe care ne încăpățânăm să le considerăm acceptabile, iar noi îi spunem că a nimerit la o adresă greșită, ne facem singuri rău...

Acceptarea, „da”-ul pe care îl spunem bolii, este „da”-ul pe care îl spunem poruncii lui Dumnezeu. Nu se poate ca cineva să vrea să meargă împotriva firii lucrurilor. (110)

Când în fața noastră apare boala sau alt necaz, este foarte importantă atitudinea noastră. Există oameni care cred în horoscop, în destin sau în ghinion, sau în toate trei, și care privesc lucrurile fatalist: „Eram sigur că va veni necazul peste mine...” Și necazul vine.

Când vine, atunci noi mărturisim în ce Dumnezeu

credem și de cine ne lepădăm. Adică nu putem crede simultan în Dumnezeu cel viu, Care poartă de grijă făpturilor Sale, și în existența ghinionului sau a destinului implacabil. Ar trebui să înțelegem prezența necazului ca un act bisericesc, ca un act liturgic în care sufletele noastre împietrite se prefac în flori binemirositoare – și asta doar dacă avem puterea de a spune „da” încercării prin care trecem. Aceasta nu presupune lipsa curajului de a înfrunta încercările vieții, nu presupune o resemnare oarbă de tip: „Dacă Dumnezeu vrea să mă calce în picioare, să o facă, nu mă pot lupta cu El”. Nu. Ci dimpotrivă. Așa cum la vreme de boală cauți un doctor bun care să te trateze, tot așa la orice necaz trebuie să cauți ieșirea din el. Adică un om care ajunge în mari datorii nu trebuie să se lase cuprins de deznădejde și să considere că Dumnezeu l-a adus la sapă de lemn, ci trebuie să facă tot efortul de care e în stare pentru a-și plăti datoriile respective. Mai devreme sau mai târziu, Dumnezeu Își va arăta ajutorul.

Avva Emilian considera că cel care respinge leacul suferinței „merge împotriva firii lucrurilor”. Cei mai mulți dintre noi facem același lucru. Măcar să înțelegem că suntem pe un drum greșit.

Există situații în care omul își caută tratamentul, dar nu putem trăi cu coșmarul că vom muri sau cu gândul că trebuie să ne facem bine, pentru că atunci suntem mai răi chiar și decât idolatrii. (110)

De ce este mai rău decât idolatrul creștinul care nu acceptă moartea? De ce este mai rău creștinul care nu acceptă moartea decât idolatrul care acceptă moartea? Pentru că ar fi trebuit ca, întrucât Îl cunoaște pe Dumnezeu cel viu, creștinul să nu fie obsedat de supraviețuirea cu orice preț în lumea aceasta. Iar idolatrul, care cere ajutorul idolilor, ar fi trebuit să fie mult

mai fricos decât creștinul în fața morții. Când nu se întâmplă așa, înseamnă că, de fapt, credința creștinului respectiv este aproape moartă.

Gândul obsesiv de a ne vindeca, atunci când suntem bolnavi, este de fapt o schimbare a rugăciunii din „Doamne, fie voia Ta...”, în „Doamne, voia Ta este să mă vindec. Deci, fie voia Ta...” Că, dacă nu mă vindec, înseamnă că nu mă iubești, nu mă ocrotești... Și atunci mă voi îndepărta de Tine...

Multe boli sufletești se datorează unor patologii psihice, ceea ce înseamnă fie că există ceva rău în sufletul meu – vreun păcat, vreun egoism, fie că Dumnezeu mă pedepsește pentru cele nearătate și cele ascunse ale mele. Adică există un motiv sufletesc sau duhovnicesc pentru care Dumnezeu îngăduie boala, ca să nu pierd Împărăția Cerurilor. (111)

Dacă am putea să ne cunoaștem cu adevărat, am vedea că suntem altfel decât ne imaginăm. Am vedea puroiul și mizeria, egoismul, invidia și patimile din sufletele noastre. Numai că noi ne cunoaștem superficial. Cărțile și cursurile de dezvoltare personală ne manipulează că suntem minunați, că suntem mai buni decât ne dăm seama, că avem un potențial uriaș, care așteaptă să fie pus în valoare. Dar toate aceste refrene sunt frunze care se ofilesc repede.

În realitate, sufletele noastre sunt bolnave și avem nevoie de vindecare. Dacă ne-am vedea așa cum suntem, ne-am dori poate încercări și necazuri cât mai mari, înțelegând că ele curățesc și tămăduiesc cu adevărat sufletul.

Dumnezeu nu vrea ca fapăturile mâinilor Sale să sufere. Dar fără suferință noi nu ne putem mântui.

Toți au dureri, iar eu vreau să nu am. Toți se luptă să scape de durere și, în cele din urmă, nu reu-

șesc, iar eu vreau să reușesc. Adică, gândește-te: toată lumea din jurul meu, toți colegii mei de facultate, toți colegii tăi să fie copii săraci, îmbrăcați cu haine neîngrijite, să nu aibă un palton sau ghete pentru iarnă, iar tu să le ai pe toate sau să vrei să le ai pe toate. Tot așa simte și cine vrea să depășească durerea. Vine în conflict cu ceea ce se află în societate, este cu totul antisocial. (111)

Viața este cum a lăsat-o Dumnezeu, nu cum am vrea noi. Realitatea suferinței în lumea înconjurătoare este evidentă. Atunci ce mă face pe mine să mă agăț cu disperare de posibilitatea de a trăi fără suferință? Sau să trăiesc doar cu suferințe mai mici, pe care le consider acceptabile? Omul zilelor noastre este un om slab, și de aceea confruntarea cu realitatea îl duce la depresie. Doar cei care au curajul de a lua viața în piept, de a se lupta cu toate încercările prin care trec, punându-și nădejdea în Dumnezeu, doar aceia sunt pe drumul cel bun.

Să acceptăm durerile și să fim răbdători când le avem! Lasă să fim loviți, să ne doară! Dumnezeu ne vede! (112)

Cel mai greu lucru în ceasul durerii este să înțelegi că Dumnezeu este alături de tine. Nu doar te vede de la distanță, ci este lângă tine, ținându-te de mână, ca să nu clachezi. Acest gând poate fi mai prețios decât o mulțime de rugăciuni.

Durerea le completează pe toate cele pe care nu le putem face noi. De exemplu, nu pot să mă rog din cauza durerii. Dar, de ce să te rogi? Nu pot să postesc. Dar, de ce să postești? Nu pot să merg la slujbă. Dar, de ce să mergi la slujbă? Ai durerea, care este mai presus de toate! (112)

Pentru noi, viața noastră religioasă se manifestă prin anumite acțiuni – rugăciunea făcută acasă, mersul la biserică, postul, faptele bune. În oricare dintre acestea vedem ceva precis, care ne leagă de Dumnezeu. Cum ne leagă suferința de Dumnezeu? Ni se pare că suferința ne desparte de Dumnezeu. Ea alungă de la noi liniștea și pacea și lasă loc fricii sau chiar deznădejzii. Ar trebui să înțelegem însă că boala este un post mult mai valoros decât postul. Postul obișnuit este o nevoie mult mai convenabilă decât boala. Tocmai asta și face ca boala să aibă roade duhovnicești mai mari decât postul – atunci când este vorba, evident, de o boală gravă, care aduce suferință, nu de orice răceală sau durere de cap. Mai mult, boala este – atunci când este răbdată creștinește – o înaltă formă de rugăciune. Cum poate fi boala o formă de rugăciune atunci când simți că mintea nu te mai ascultă, că nu mai ai putere să te rogi? Boala este o răstignire a voii proprii, este o recunoaștere deplină a propriei neputințe. Cuțitul bolii te face să te îndoiești poate chiar de lucrurile de care erai cel mai sigur. Uneori, boala aduce chiar ispita necredinței. Dacă Dumnezeu ar exista, cum ar putea să îngăduie ca făptura Lui să sufere atât? În focul acestor ispite, chiar și numai puterea de a nu cărti e o formă de mărturisire a credinței. În starea aceea de suferință amestecată cu amețală, în starea de sfârșeală pe care o aduce boala, Dumnezeu curățește sufletul într-un mod pe care mintea nu îl poate înțelege.

Cine se ceartă cu durerea lui este propriul lui ucigaș. (112)

Noi avem tendința de a fi înțelegători cu cei care cârtesc atunci când ajung la capătul puterilor lor. De ce să considerăm că cel care cârtește își este sieși ucigaș? Acest cuvânt este greu de acceptat de oamenii bolnavi.

Parcă nu ar fi destul de greu de suportat suferința, ba mai și vine cineva să te mustre că nu suferi conform recomandărilor din *Manualul de răbdare*. Dar acest cuvânt este adevărat. Prin faptul că ne certăm cu suferințele noastre noi ratăm ocazia pe care ne-a adus-o suferința. Atunci când vedem un fotbalist că trece de apărători, că trece și de portar și că rămâne în fața porții, ne așteptăm să dea gol. Ni s-ar părea absurd să își continue cursa în direcție inversă, alergând spre propria poartă ca să dea autogol. Din păcate, așa facem de fiecare dată când ne certăm cu Dumnezeu pentru suferințele prin care trecem. Suferințele nu se micșorează. Doar că noi pierdem plata pe care am fi primit-o dacă nu căteam.

Biserica noastră se roagă ca Dumnezeu să ne dăruiască vreme de pocăință. Nu cere ani, ci cere timp, atât cât ne e de ajuns ca să ne pocăim. Uneori sunt de ajuns doar cinci minute. Chiar și un singur minut e suficient ca să te pocăiești, ajunge să spui: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă!” cu o conștiință adâncă a pocăinței. Dimpotrivă, anii mulți se poate să fie în dauna vieții duhovnicești. (115)

Există unii oameni care spun că vor să își trăiască viața, iar la bătrânețe se vor pocăi. Spun asta ca să amâne pocăința, ca să se desfăteze cât mai mult de poftele acestei lumi Și, când ajung la bătrânețe, constată că nici atunci nu au stare să se pocăiască, pentru că vor și atunci să profite la maxim de timpul care le-a rămas pentru a mai face păcatele pe care și le permit la starea de sănătate pe care o au. Atunci nu se mai mint că se vor pocăi la bătrânețe, pentru că sunt deja bătrâni. Doar constată că nu vor să se pocăiască, și atunci ori pun placa despre Dumnezeu care îi mântuiește pe toți oamenii care nu fac păcate mari,

ori cad în necredință, ori pur și simplu ignoră viața duhovnicească fără niciun fel de justificări.

Cât îi privește pe cei care se gândesc, sincer, că la bătrânețe se vor pocăi, aceștia ar trebui să știe că Hristos nu a venit în lume ca să mântuiască doar moșii și babele care s-au plictisit să păcătuiască. Hristos a venit să ne ducă în rai. Cu cât stăruim mai mult în unele păcate, cu atât ne va fi mai greu să ne rupem de ele, să ne lepădăm de ele și să ne pocăim pentru ele. Pentru că, cu trecerea timpului, viața de păcat devine a doua noastră natură. Ne sperie gândul că am putea trăi lipsiți de păcatele cu care ne-am obișnuit. Lucrul acesta se vede simplu când întrebi un tânăr dacă ar vrea să se căsătorească cu o fată care duce viața de sfințenie. Sau o tânără dacă ar vrea să se mărite cu un tânăr care este sfânt. Răspunsul, de cele mai multe ori, este negativ. A trăi ani de zile lângă o persoană care a ajuns la sfințenie presupune a fi în măsură să te bucuri de bucuriile ei și să te întristezi de întristările ei. Numai că există posibilitatea ca păcatele noastre mici să nu fie acceptate, să ni se ceară o schimbare profundă, lucru de care ne temem și pe care îl respingem.

Pocăința adevărată, chiar dacă durează puțin timp, curățește sufletul de păcate. Nu avem nevoie de ani de zile ca să ne pocăim de păcatele noastre. Dumnezeu ne poate lua chiar astăzi, dacă vrea... Ne-am pocăit noi cu adevărat? Ce este în sufletul nostru mai puternică, dorința de a păcătui sau dorința de a ne pocăi pentru păcatele noastre? Pocăința adevărată presupune dorința de schimbare completă a vieții. De fapt, cel care se pocăiește cu adevărat moare chiar în clipa în care se roagă, pentru a trăi o viață diferită de cea pe care o trăia înainte.

Pe vremuri, unora le plăceau călătoriile pe mare, pentru că aveau vreme, în timpul călătoriei, să citească, să scrie, să se roage în largul mării. Un lucru asemănător este și boala, ai timp să te rogi, să studiezi duhovnicește. Iar dacă ești ceva mai deștept, nu declanșezi compătimirea și mila celorlalți, așa încât să te viziteze neîncetat. În felul acesta, te vor lăsa liniștit, iar tu stai și vorbești cu Dumnezeu.
(117)

Cercetarea bolnavilor este un lucru de bază pentru un creștin. Cel puțin teoretic. Evanghelia ne învață că Hristos Se ascunde în chipul bolnavilor, că cercetându-i pe bolnavi Îl cercetăm pe Hristos. Dar, dacă lucrurile stau așa, înseamnă că atunci când suntem bolnavi trebuie să cerem permanent ajutorul celorlalți, pentru a le da șansa să facă fapte bune? Există riscul ca, din cauza suferințelor, bolnavul să aibă tendința de a se închide în sine și de a respinge ajutorul celorlalți. Bolnavul se simte blestemat, se simte călcat în picioare, se simte deznădăjduit și de aceea nu are nevoie de prezența altor oameni care să îi sporească și mai mult amărăciunea prin sfaturile și prezența lor. Într-o astfel de situație, bolnavul ar trebui să își dea seama că singurătatea lui îl rupe nu doar de semenii săi, ci și de Dumnezeu. Această singurătate este o sinucidere spirituală. El trebuie să facă efortul de a-și deschide sufletul și de a comunica cu toți cei care îl vizitează.

Dar atunci când omul simte nevoia de a fi doar el cu Dumnezeu, de a-și analiza viața și de a-și cerceta conștiința, atunci trebuie evitată tocmai împrăștierea pe care o aduc vizitele și întâlnirile. Într-un mod delicat, într-un mod care să nu îi rănească pe cei care vor să îl înconjure pe bolnav cu afecțiunea lor.

Boala este o excursie, este o minivacanță într-un loc exotic, într-un hotel cu multe stele? Nu, evident nu. Boala ni se pare ceva respingător. Și asta pentru că înțelegem că Dumnezeu nu putea să creeze boala, că boala este chip al morții, iar Dumnezeu este Doctorul sufletelor și al trupurilor. Boala nu este de la Dumnezeu, ci este rezultat al căderii. Dar Dumnezeu vrea ca noi să înțelegem că acum, după cădere, boala este leac. Că nu putem fugi de ea, dacă vrem să ajungem la mântuire.

Chiar dacă mintea noastră nu pricepe repede sensul întâmplărilor, totuși, dacă medităm puțin, vom vedea că, pentru fiecare dintre noi, fiecare boală este un timp prețios. A plecat boala? A plecat timpul prețios! # Să pierdem un astfel de timp prețios? De ce? (117)

Ce se întâmplă? Cugetăm la boală și ni se pare că e fără rost. Boala e un blestem... Ne-a îmbătrânit sufletele, ne-a făcut mai răi, mai cârtitori, mai slabi în credință. Oare Dumnezeu nu știa că boala ne va face rău? De ce e numită leac, când noi avem nevoie de alt leac ca să ne revenim după vătămarea sufletească pe care ne-a adus-o boala? Tocmai că Dumnezeu știe că de noi depinde să transformăm această boală în ceva valoros, în ceva important. Dumnezeu nu Își bate joc de noi. Nu vrea ca prin fiecare necaz noi să mărim de fapt mormanul de păcate care ne țin departe de viața veșnică. Am ratat de multe ori lecția bolilor și a suferințelor? Măcar acum să schimbăm lucrurile. Măcar acum să avem curajul de a ne raporta altfel la încercările prin care trecem.

Dacă știi că mergi bine, că muncești, că ești sănătos, atunci trăiești această viață, adică adevărata

moarte. Dacă însă știi că vei muri pe neașteptate, că inima ta s-ar putea să pățească ceva și să ți se sfârșească viața, atunci îți pregătești inima și nu te temi. Mulți, în loc să se pregătească, se tem, îi apucă groaza, ajung la nevroze. Noi le îndreptățim pe toate ca fiind omenești, dar, când viața noastră este între viață și moarte, atunci are noimă. Atunci simțim că suntem aici, unde ne-a pus Dumnezeu, și că El ne conduce spre destinația noastră finală. (118)

Cât din viața pe care o trăim zilnic ne apropiem de veșnicie? Ce se întâmplă cu noi în fiecare zi, mergem spre rai sau spre iad? Poate că nu mergem spre iad sau nu ne dăm seama că o facem, dar cel puțin avem sinceritatea de a ne da seama că nu mergem spre rai. Că azi nu suntem mai buni decât ieri, că azi cunoaștem pocăința la fel de puțin cum o cunoșteam ieri. Ni se pare normal când frica și nevrozele ne cuprind, pentru că cei de lângă noi sunt și mai bolnavi. Și față de ei ne considerăm sănătoși. Ne justificăm toate căderile și neputințele, dar, cu ce rămânem? Cine ne va alunga din sufletele noastre amorțeala? Cine ne va învăța să Îl iubim pe Dumnezeu, să ne rugăm fără să ni se împrăștie mintea? Sau cine ne va învăța să ne iubim aproapele? Abia în clipa în care înțelegem că suntem pe drumul care duce spre moarte, că nu există nicio intersecție care să ne arate un drum care să nu ducă la groapă, abia atunci putem începe să vorbim cu Dumnezeu cu adevărat. Ca să Îl implorăm să se facă cu noi după voia Sa...

Partea a doua: Despre moarte

Biserica suferă influențe străine și criteriile ei se schimbă atunci când poporul se moleșește duhovnicește. De aceea, să privim la Cer și nu la pământ! (122)

Trăim în secolul XXI. Câți dintre păstori învață turma să meargă pe calea nevoinței și a rugăciunii neîncetate? Puțini, din ce în ce mai puțini. Care este mărturia pe care o dă Biserica Ortodoxă în vremurile noastre? Ce înțeleg ceilalți din mărturia ortodoxă? Trăim o ortodoxie caldică și parcă nici nu ne mai miră faptul că nu putem convinge pe nimeni să vină la biserică. Am transformat viața duhovnicească într-o viață artificială, din care lipsește tocmai întâlnirea cu Dumnezeu. Tocmai de aceea este important să căutăm răspunsurile esențiale pentru viața noastră la oamenii care L-au cunoscut pe Dumnezeu și s-au făcut biserici vii ale Sale.

Cuvintele Cuviosului stareț Emilian despre moarte sunt, de fapt, cuvinte despre viață. Despre viața adevărată. Să le citim cu luare-aminte... Și chiar dacă tâlcuirile aferente nu se vor ridica la înălțimea cuvenită, poate că până și așa își vor împlini rolul. E ca și cum după ce ai mâncat o prăjitură bună mănânci și o prăjitură expirată, stricată la gust. La care renunți după prima linguriță. Totuși rămâi în minte cu gustul primei prăjituri pe care ai mâncat-o...

Uneori semănăm puțin cu milenariștii, fără să fim milenariști din punct de vedere dogmatic. Avem scrisă înlăuntrul nostru o morală milenaristă, iar aceasta îi influențează până și pe monahi. (122)

Milenariștii erau niște eretici care credeau că, înainte de sfârșitul lumii, pe pământ se va instaura

împărăția de o mie de ani a lui Dumnezeu. (Învățătura lor a fost adoptată de alte grupări eretice – esențială fiind credința că, dacă va veni această împărăție de o mie de ani, discipolii vor fi fericiții care se vor bucura de toate binecuvântările trimise de Dumnezeu pe pământ.)

Din păcate, mulți creștini ortodocși se lasă seduși de învățătura milenaristă, pe care încearcă să o bage în tipare ortodoxe și să o prezinte ca pe învățătura adevărată. În măsura în care căutăm confortul în lumea aceasta, în măsura în care suntem obsedați să avem mai multe, să ducem o viață mai comodă, suntem virusați de o formă de milenarism. Noi nu vrem să trăim pentru veșnicie, ci vrem să trăim pentru a ne bucura de tot ce se poate pe lumea aceasta. Avem datoria de a ne lupta pentru binele nostru și credem că, cu cât ne vom strădui mai mult să ne fie bine în această lume, cu atât binecuvântarea Domnului va sta asupra noastră.

Monahii de astăzi sunt frații și rudele noastre. Au ajuns monahi după ce pe sufletele lor s-a pus, vreme mai lungă sau mai scurtă, pecetea creștinismului căldicel, definitoriu pentru vremurile pe care le trăim. Atunci nu trebuie să ne mire că există și monahi care trăiesc pentru lumea aceasta, care își neagă permanent chemarea printr-un mod de viață care nu se deosebește de cel al mirenilor decât prin faptul că nu au soție și copii.

De ce la cele mai multe din rugăciunile noastre, în care cerem lumina, pacea, bucuria, dezlegarea problemelor, Dumnezeu nu ne răspunde? Pentru că nu suntem pregătiți. Cerem fără să ne fi pregătit. Înăuntrul nostru avem mândrie, îl avem pe celălalt Dumnezeu, avem egoul nostru, iar Dumnezeu știe că, dacă

ne va da un dar, acesta ne va conduce la rău. Și, pentru că El nu Se preface că ne iubește, ci ne iubește cu adevărat, de aceea nu ni-l dă. Ascultă adevărata noastră trebuință și adevăratul strigăt al sufletului nostru, dar nu și gura noastră nebună sau inima noastră nebună, căreia ar trebui să-i spună: „Nebună, inimă nebună, dacă-ți dau ceea ce ceri, vei muri în această noapte! Încă n-am adus asupra ta noaptea morții și a mutării tale în cealaltă viață, iar tu vrei s-o aduci în această clipă?” (127)

Lipsa răspunsului la rugăciunile noastre este unul dintre cele mai importante motive pentru care oamenii se îndepărtează de credință. Dacă Dumnezeu ne-ar răspunde la toate rugăciunile pe care le facem, ar fi o nebunie să renunți la credință. Dar, dacă Dumnezeu ne-ar răspunde la toate rugăciunile, înseamnă că ar neglija mântuirea noastră.

Dumnezeu nu vede că unii renunță la credință pentru că nu le-a împlinit rugăciunile? Ba da, evident că vede. Numai că El știe că ei nu au crezut niciodată cu adevărat în El, ci L-au confundat cu un idol. Paradoxal, dar Dumnezeul cel adevărat pare că răspunde la cererile noastre mult mai târziu și mai rar decât o face diavolul. Vrei să faci binele? Ai tot felul de piedici. Vrei să faci răul? Ți se deschid toate porțile, înlesnindu-ți demersul.

În clipa în care nu primim ceea ce Îi cerem lui Dumnezeu trebuie să știm că primim altceva, mai bun. La limită, putem primi chiar în dar o boală sau un necaz. Lucrul acesta pare absurd, pare o nebunie. Dacă Dumnezeu există, de ce să răspundă la rugăciunile noastre cu suferință? Răspunsul este simplu: pentru că suferința respectivă ne apropie de mântuire, iar lucrurile pe care le-am cerut noi, nu.

A fi creștin nu înseamnă doar a crede că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om pentru mântuirea noastră, că a murit pe cruce și a înviat ca să ne deschidă porțile raiului. Înseamnă a crede că viața ta e în mâinile Domnului și atunci când ești sănătos, și atunci când suferi. Și atunci când ai bani și poți face milostenie, dar și atunci când nu ai cu ce să îți plătești ratele la bancă sau datoriile. A fi creștin înseamnă a înțelege că în fiecare zi a vieții Dumnezeu ne vorbește prin toate întâmplările prin care ne trecem. Că nu ne vorbește doar prin cadouri, ci și prin pierderi. Că nu ne binecuvântează doar prin sănătate, ci și prin boală, pentru a ne izbăvi de boala morții veșnice.

Problema nu este dacă suntem bolnavi sau nu, ci ce concepție avem asupra vieții sau asupra misiunii noastre. (129)

Putem fi sănătoși, dar să trăim o viață de nevoie prin care Îl cunoaștem pe Dumnezeu. Putem fi bolnavi, dar prin cârtelile și deznădejdea noastră să pierdem cununa bolii. Boala nu este un scop în sine, așa cum nici sănătatea nu este, sau nu ar trebui să fie, un scop în sine. Scopul este să cunoaștem și să facem voia lui Dumnezeu. Abia atunci când renunțăm la toate cele ale noastre, abia atunci și sănătatea și boala ne sunt prilejuri de mântuire.

Așa cum spunem noi: „Să mă uit să văd cu cine mă logodesc, cu cine mă căsătoresc!”, tot așa spune și Dumnezeu: „Pe cine să iau? Cine Mi se potrivește? Inima cui este gata (cf. Ps. 56, 10)? Cine Mă iubește mai mult? Cine este gata pentru slava din Ceruri? Pe acesta îl voi lua!” Iată ce este moartea, dacă avem o minte adevărată, mintea Domnului (1 Cor. 2, 16) și putem să înțelegem! (133-134)

Noi nu putem înțelege de ce un om moare într-o zi și nu în ziua următoare sau în ceasul următor. Ni se pare că totul este întâmplător. Da, era bolnav și normal că a murit. Da, a făcut accident și normal că a murit. Cum ar fi putut să supraviețuiască? Șansele erau minime.

Dar noi pierdem din vedere exact ce este esențial. Că moartea e în mâinile lui Dumnezeu. Că, așa cum alții s-au vindecat în chip minunat, așa se putea vindeca și acest bolnav. Ne este greu să înțelegem moartea ca pe o întâlnire cu Dumnezeu. Și asta pentru că nu privim propria moarte ca pe o întâlnire cu Dumnezeu, ci ca pe ceva care trebuie amânat cât mai mult. Cu orice preț...

Nu rare sunt situațiile în care ochii duhovnicești ai oamenilor sfinți văd puterile cerești, arhanghelii, cetele sfinților mergând înaintea morților și aud cântările arhanghelilor și văd slava lui Dumnezeu scaldând morții, pe care rudele pline de naivitate îi plâng. (134)

Cum ar fi să ți se mărească salariul, brusc, și la aflarea veștii pe soție să o bufnească plânsul? Cum ar fi să primești o moștenire mare și prietenii tăi să încerce să te consoleze, ca și cum ai fi rămas fără acoperiș? De fapt, e mai normal să te compătimească cineva că ai primit o moștenire mare, pe care nu te pricepi să o chivernisești cum trebuie, decât să plângi un om care prin moartea lui s-a unit cu Hristos pentru vecie.

Da, au fost oameni pe care îngerii i-au întâmpinat în ceasul morții, pentru a-i duce la tronul dumnezeirii, iar la slujba lor de înmormântare rudele i-au jelit ca și cum moartea ar fi fost un mare ghinion. Și asta pentru că oamenii își simt pustiul lăuntric, sunt

conștienți că nu au în ei viață adevărată și că, dacă moartea i-ar prinde în acel ceas, i-ar aștepta iadul. Și de asta plâng pentru că prietenul lor a fost lipsit de desfătărilor pe care i le putea oferi această viață. De fapt, la moartea apropiaților noștri de multe ori plângem propriul nostru suflet. Atunci se arată cât ne este de frică de moarte, se arată cât de puțin suntem pregătiți să ne întâlnim cu Dumnezeu.

Iată ce este moartea unui creștin: este darul, marele dar pe care Dumnezeu l-a făcut omului! (134)

Dacă nu înțelegem că moartea este un mare dar, prin care suntem izbăviți de moarte, nu suntem creștini. Se poate însă să credem că moartea este un dar pentru cei care trăiesc după voia lui Dumnezeu și, cercetându-ne sufletele, să ne dăm seama că pentru noi moartea ar fi un blestem. În această situație, unii, din lașitate, renunță să se mai gândească la moarte. Ca oamenii care trăiesc în păcat și nu vor să se spovedească, gândindu-se că duhovnicii le-ar cere să renunțe la păcatele în care trăiesc. Dar este preferabil să înțelegi că moartea ar veni ca un blestem peste tine din pricina păcatelor tale și să Îl rogi pe Dumnezeu să te schimbe. Totuși, nu este suficientă această rugăciune. Mulți se roagă ca Dumnezeu să îi izbăvească de patimi, totuși, acest lucru nu se întâmplă. Pentru că tu trebuie să duci lupta, nu o duce Dumnezeu în locul tău. Dumnezeu doar te întărește.

Cine lucrează dacă nu este plătit? Dacă, de exemplu, avem dreptul la niște bani în plus la salariu și nu vrem să ni-i „înghită” patronul, facem greve și mitinguri. Oare câte mitinguri și greve ar trebui să facem dacă Dumnezeu nu ne-ar da moartea, care ne introduce în dreptatea dumnezeiască, și așa

ne desfătăm de toate roadele, de toate darurile și de toate simbrile care ni se cuvin? (135)

„Avva Emilian este nebun.” Aceasta este concluzia logică la care ar ajunge orice om care nu primește învățătura Bisericii despre cruce. Cum poți să spui că ar trebui să faci grevă, dacă Dumnezeu te-ar lipsi de moarte? Totuși, avva Emilian nu numai că nu este nebun, ci el chiar este un mare sfânt, care a înțeles valoarea morții. Noi vrem să scăpăm de moarte, vrem să amânăm moartea, dar nu înțelegem că, de fapt, viața în această lume este o formă de moarte, o formă de blestem, pe când viața în împărăția cerurilor este viața cea adevărată.

Proorocul Isaia spune în numele lui Dumnezeu: Aleșii Mei nu vor osteni în zadar (Is. 65, 23). Există unii patroni care urmăresc „să înghită” sudoarea angajatului, să-l despoaie. Dumnezeu însă spune: „Niciun muncitor de-al Meu nu se va osteni în zadar. Eu îl voi plăti”. Iar acest lucru îl spune despre moarte, pentru că moartea este cea mai înaltă îndreptățire a omului, cea mai mare plată a lui, veșnicia lui, măreția lui. Du-te să lucrezi la cineva și îți va da câțiva bani, pe care îi vei cheltui în cinci zile! Lucrează pentru Dumnezeu și îți va da un tron împărătesc! (135)

Pe cât pare de simplu, pe atât de greu ne este să înțelegem că pentru suferințele noastre Dumnezeu ne va da plată veșnică. Orice cruce ducem, ne va purta spre înviere. Când crucea ne apasă, nu mai vedem învierea. În clipa în care nu mai vedem învierea, suntem aproape morți. Trebuie să avem în permanență gândul că Dumnezeu vede tot, că El este Cel care ne poartă de grijă, indiferent de greutatea prin care trecem.

Cel mai bun lucru pe care îl avem de făcut este, mai întâi, să iubim acea ultimă clipă a vieții noastre, pentru că va fi clipa în care vom întâlni lucrul după care am tânjit întreaga noastră viață, adică iubirea. Cine nu trăiește pentru iubire? Dumnezeu este iubire (cf. 1 In. 4, 8), iubire este inima, iubire este legea lui Dumnezeu, iubire este Evanghelia. Această iubire se materializează doar în acea clipă. În acea clipă ne vor îmbrățișa Cerurile, ne va îmbrățișa Dumnezeu, ne va îmbrățișa Împărăția cerurilor, ne va îmbrățișa acoperământul Împărătesei noastre, Născătoarea de Dumnezeu. Atunci vom dezbrăca tot ceea ce a fost vremelnic, care va deveni viermi, și vom împărăți împreună cu Împăratul împăraților, îmbrăcați în porfiră și vizon și purtând diademă pe cap. (161)

Ce este moartea pentru noi? Dacă ar trebui să definim moartea în câteva propoziții, ce am spune? Nu repetând cuvintele altora, ale sfinților sau ale preoților. Ce înseamnă moartea pentru tine? Pentru mulți, moartea este o mare incertitudine. Pentru creștini, este momentul în care începe viața cea adevărată. Moartea este, paradoxal, tocmai izbăvirea de moarte. Să ne uităm la modul în care definim moartea și să ne dăm seama dacă suntem pe calea mântuirii sau mergem pe alături. Nu e vorba aici de a avea certitudinea mântuirii, pentru că ai dus o viață evlavioasă. O astfel de certitudine este bolnavă. Ci de a avea conștiința propriilor neputințe, a faptului că, deși nu meriți să te mântuiești, totuși Dumnezeu cel viu te cheamă la El, pentru că te iubește. Văzându-ți propriile neputințe, vezi și rânduiala lui Dumnezeu, Care nu are pe nimeni de pierdut. Și, astfel, moartea se metamorfozează din cel mai mare dușman în cel mai bun prieten.

Să ne gândim cum am vrea să fim în acea ultimă clipă când ne vor îmbrățișa Hristos, Maica Domnului, sfinții și ne vor muta la cele cerești. Ceea ce vrem să avem atunci, să ne luptăm să dobândim acum, nu mâine. Tot ce nu am început astăzi, vom pierde cu siguranță. Tot ce amânăm nu poate fi vorba să găsim în Cer. Tot ceea ce înseamnă acum, nu pe plăci de tablă sau de hârtie, ci pe plăcile inimii noastre, acolo unde este Duhul Sfânt (cf. 2 Cor. 3, 3), lucrul acela – adică felul în care dorim să fim în acea clipă de pe urmă – să-l dorim de acum. Plugarul analizează ce sămânță să semene în ogorul său. Să semăn grâu, sau nutreț? Trifoi pentru animalele mele, sau zarzavaturi? Și, ceea ce hotărăște, aceea va avea toată vara sau toată iarna. (162)

Ce legătură există între viața noastră cotidiană și viața noastră de după moarte? Ni se pare că singurul element comun este întâlnirea cu Dumnezeu prin rugăciune. Așa că ne gândim că prin participarea la slujbele Bisericii ne-am făcut datoria, așa că Dumnezeu trebuie să și-o facă și El pe a Lui și să ne mântuiască. Dar ca să mergem în rai trebuie să ne pregătim de pe acum pentru el. Cel care duce o viață de păcat și moarte, având inima împietrită, nu poate fi mântuit. Pentru că mântuirea nu este un act exterior, care depinde de capriciile lui Dumnezeu. Nu, mântuirea este o alegere pe care omul o face – sau nu o face – în fiecare zi a vieții lui.

(...) Să ne gândim de acum ce vom vrea să fi lăsat atunci (în ceasul morții – n.n.) jos, pe pământ, care vor fi lucrurile care vor aminti de slava noastră, de cinstea pe care am dat-o noi lui Dumnezeu, așa încât numele nostru să nu se stingă. Oare nu spune Psalmistul că pomenirea dreptului este veșni-

că (cf. Ps. 111, 6)? Ce pomenire vrem noi să lăsăm în urma noastră? Atunci nu vom putea să scriem nimic, nici să lăsăm nimic. Nu vom arunca niciun cojoc din văzduh, pentru că pe Prorocul Ilie, care și-a aruncat cojocul, Dumnezeu l-a luat înainte de moartea lui (cf. 4 Împ. 2, 11-13). Pe noi însă ne va lua la moarte, adică în momentul înveșnicirii noastre, și de aceea ne înștiințează dinainte și ne spune: „Pre-gătește de acum moștenirea pe care vrei să o lași!” (162)

Cum își vor aminti ceilalți de noi? Lucrul acesta nu ne interesează. Sau ne interesează foarte puțin. Sau ne interesează doar prin prisma moștenirii pe care le-o lăsăm. Ce primește un copil, ce primesc alte rude... Dacă am trăi creștinește, am fi preocupați să facem cât mai multe fapte bune, am fi preocupați să trăim cât mai aproape de Dumnezeu, să dobândim Duhul Sfânt. Dar, pentru că noi nu trăim creștinește, ne este frică de moarte. Moartea este, pentru noi, marele eșec. Pierdere absolută. Am putea să nu rămânem pe această baricadă cenușie. Am putea să înțelegem că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a venit să ne vindece de moarte. Și să primim leacul, să primim tratamentul care, din dușmani ai morții, ne face prieteni ai morții. Pentru că am înțeles că moartea e doar ușa care duce la înviere.

Să ne gândim de acum că ne vom găsi în fața acelei clipe când ne va chema Dumnezeu, zicând: „Vino, copilul meu!” Atunci Hristosul nostru ne va arăta toată Împărăția Lui, ni le va tâlcui pe toate și ne va spune: „Iată-L pe Tatăl Meu, iat-o pe Mama Mea, iată-l pe sfântul pe care îl iubeai...!” (163)

Nimic nu va putea să ne ducă în rai sau să ne rupă de rai într-un mod forțat. Dacă am trăit pentru

mântuire, atunci am pregustat mântuirea în inimile noastre. Atunci moartea e pur și simplu o vedere clară a ceea ce am privit ca în umbră atâta vreme. Dar L-am iubit pe Hristos, am iubit-o pe Maica Domnului, i-am iubit și i-am cinstit pe sfinți. Dacă nu avem decât o raportare rațională la ei, o raportare rece, dacă doar am știut că există Dumnezeu și sfinți – așa cum știu, de altfel, și dracii, lucrul acesta nu ne ajută la nimic. Ar trebui să fim atrași de cer, de Dumnezeu, de sfinți, cum pilitura de fier e atrasă de magnet. Altfel, suntem așchii de lemn pe care magnetul nu le atrage și care nu au cum să se apropie de magnet.

Când mergem undeva pentru o treabă de-a noastră, pregătim ceea ce vom spune. Dacă merge cineva la un ministru, de exemplu, sau la directorul unei societăți, se va gândi ce să spună, cum să spună, ca să-și atingă scopul. Vom ajunge și noi la Dumnezeu. Comuniunea noastră cu El se face, acum, prin Sfintele Taine și prin rugăciunea neîncetată. Atunci, această comuniune se va săvârși întru lumina lui Hristos. Prin urmare, când se vor desființa pentru mine moartea, stricăciunea și lucrurile exterioare și mă voi înfățișa înaintea lui Dumnezeu, oare ce Îi voi spune lui Hristos, Ce îi voi spune Maicii Domnului? Ce Îi voi spune Tatălui ceresc? Ce Îi voi spune Sfântului Duh, Care m-a botezat, Care m-a tuns monah, Care mi-a dat tot ceea ce a cerut sufletul meu, Care a dus de îndată cererile inimii mele sus, în Ceruri, sus, la sfinți? Ce le voi spune sfinților pe care i-am iubit și ale căror moaște le-am avut aici și ne-am închinat la ele? Ce le voi cere? Cum le voi fi recunoscător? Să ne gândim de acum la toate acestea... (163)

Pentru creștini, cugetarea la rai face parte din preocupările cele mai importante. Dacă nu cugetăm

la rai, înseamnă că mințile noastre sunt legate de dorințe lumești și de patimi. Există o mare diferență între modul în care, de exemplu, într-un pelerinaj oamenii cinstesc moaștele unui sfânt făcător de minuni. Unii vin, își fac mecanic semnul sfintei cruci și sărută racla respectivă, dorindu-și să fie ajutați să își împlinească cine știe ce problemă. Există alții care se uită, cu reținere, întrebându-se dacă sfântul i-ar putea ajuta cu ceva. Există unii care, având mari probleme – de sănătate, financiare etc., se roagă fierbinte sfântului să îi ajute, așa cum i-a ajutat și pe alții. Și mai există unii care se bucură din tot sufletul că s-au întâlnit cu acel mare sfânt. Care știu că această întâlnire le poate schimba viețile. Care înțeleg că sfinții sunt icoane ale Dumnezeuului celui Viu. Cinstindu-i pe sfinți, parcă s-ar împărtăși dintr-un potir nevăzut. Îi iubesc pe sfinți ca pe rudele lor cerești, pentru că asta și sunt. Sfinții sunt frații noștri mai mari. Întâlnirea cu ei le provoacă o bucurie și o emoție greu de deschis în cuvinte.

Aceste diferite categorii de oameni vor reacționa, evident, diferit și în fața raiului. Pe unii, moartea fizică îi va speria, pentru că nu s-au pregătit aproape deloc pentru viața veșnică. Pe alții, moartea trupeișcă îi va bucura, tocmai pentru că s-au pregătit vreme îndelungată pentru ea. Îi va bucura moartea fizică și pe cei care au înțeles marea taină a pocăinței. Chiar dacă poate nu a trecut niciun an sau nicio lună de când s-au lepădat de păcatele lor, pocăința adevărată i-a ajutat să se pregătească de moarte poate mai bine decât alții s-au pregătit în ani de zile.

Un proverb spune: „Dacă mori înainte să mori, nu o să mori când o să mori” – dacă, desigur, murim cu adevărat pentru Hristos și suntem îngropați

împreună cu El prin botez, prin tundere, prin spovedaniile noastre, și nu mai avem nici nădejdi, nici deznădejdi, nici întristări. (173)

Cine alege să moară înainte de a muri a ales Viața cea adevărată. Monahismul este calea morții de dinainte de moarte. Ce este viața în lume, viața de familie? Este o fugă de moarte, în numele iubirii. Ne iubim, sau credem că ne iubim, soția sau soțul, copiii, rudele, prietenii... Cum să acceptăm moartea? Moartea este dușman, pentru că ne rupe de cei iubiți. Cum să murim înainte de a muri? Cine va mai avea grijă de cei pe care îi iubim? A muri înainte de a muri pare o utopie pentru cel căsătorit. Și, totuși, nu este așa. Hristos nu îi cheamă la mântuire doar pe călugări. Hristos nu îi cheamă la sfințenie doar pe călugări. Atunci cum să murim înainte de a muri? Asta e o taină.

Știm că cele cu neputință la oameni sunt cu puțință la Dumnezeu. Știm că Dumnezeu ne vrea ai Lui. De aceea, El se uită la inimile noastre. În fiecare moment în care ne lepădăm de voia noastră, pentru a face ceva pentru Dumnezeu sau pentru aproapele, murim puțin câte puțin. Practic, mama care se sacrifică zi și noapte pentru familie, a cărei singură bucurie e să se sacrifice pentru binele soțului și al copiilor, moare. Ea moare, puțin câte puțin, din iubire pentru ei. Așa moare și tatăl care muncește de dimineață până seara pentru a aduce cele necesare familiei.

Nu înseamnă că lucrarea Martei se suprapune cu lucrarea Mariei, nici că viața de familie e o viață de urmare a Martei și că nu se aseamănă deloc cu calea Mariei. Esențial e duhul în care facem ceea ce facem. Așa cum monahul care culege măslina sau mătură curtea mănăstirii, pentru că așa a primit ascultare, nu

are plată de muncitor cu ziua, ci are plata ascultării, care este mult mai mare, și îl mută în ceata Mariei dacă își păzește mintea de gânduri rele și dacă se roagă așa cum poate, la fel mireanul își poate îndeplini responsabilitățile în trei moduri. Primul și cel mai des întâlnit este modul Martei, fiind ocupat de cele exterioare. Aici, diferența dintre mireanul care trăiește – conștient sau nu – după tiparul Martei și un eretic sau un păgân o face doar apartenența la Biserica Ortodoxă. Dar, în rest, viața proprie unui mădular al Bisericii este substituită de griji, preocupări, lucrări lumești, din care Dumnezeu nu face parte sau face parte doar într-un mod secundar. Al doilea mod este cel în care omul oscilează permanent între lucrarea Mariei și a Martei, nereușind să găsească un echilibru între ele. Aici se află mare parte dintre mirenii râvnitori, care au duhovnic, au canon de rugăciune, care iubesc privegherea și rugăciunea, dar care sunt loviți permanent de grijile specifice vieții de familie. Pentru cei care s-au obișnuit să trăiască după tiparul Martei, această măsură pare greu sau chiar imposibil de atins. Totuși, există o măsură mai înaltă, cea în care primează partea Mariei, și în funcție de ea se stabilește partea Martei. Este nevoie de dreaptă socoteală și de înțelepciune aici, și de povățuirile unui duhovnic înțelept.

Există și suflete curate, sau însetate de curăție, care vor să trăiască în viața de familie ținându-se doar de partea Mariei și neglijând partea Martei. O astfel de atitudine este eretică sau cel puțin de influență eretică. Așa cum Biserica i-a osândit la Sinodul de la Gangra pe cei care se scârbeau de relațiile conjugale, tot așa cei care refuză să își asume responsabilitățile vieții de familie – muncă, creșterea copiilor,

curătenie etc. – se află într-o stare de osândă, chiar dacă nu este conștientizată ca atare. Astfel de oameni pot să își părăsească familiile, pentru a pleca la mănăstire. Pot apoi să fie nemulțumiți și de ascultările din mănăstire și să vrea să plece la pustie. Dar, nevând smerenia și experiența duhovnicească pentru a rezista în viața pustnicească, cad pradă înșelării și atacurilor diavolești.

Mai pe scurt, și mirenii, nu doar monahii sunt chemați să moară înainte de a muri. Și tocmai echilibrul dintre lucrarea Mariei și a Martei îi va ajuta să moară propriei voi și să trăiască după voia lui Dumnezeu.

Mai ales la Sfântul Munte, unde trupurile monahilor morți nu înțepenesc, ci își păstrează culoarea și elasticitatea pe care le-au avut în timpul vieții, este o priveștițe plină de bucurie să mori când te afli în biserică sau așezat pe scăunel la rugăciune, în chilie, sau în genunchi, ca Sfântul Serafim de Sarov și ca toți ceilalți sfinți care au murit în momente asemănătoare. (174-175)

Este ciudat și de neînțeles pentru pelerinii puțin-credincioși care asistă la o înmormântare la Sfântul Munte Athos să vadă cum trupul mortului nu a rămas înțepenit. După moarte, trupul unui om obișnuit capătă așa-numitul rigor mortis. Trupul se răcește și înțepenește, pentru că nu mai are viață. Dar trupurile monahilor care părăsesc această viață în Grădina Maicii Domnului, în care s-au ostenit și nevoite și rugăciuni, nu se supun legilor firii. Unii călugări morți nu numai că își păstrează căldura corpului, ci, mai mult, chipurile lor mărturisesc că L-au întâlnit pe Dumnezeu. Cazul Cuviosului Iosif Vatopedinul, unul dintre ucenicii Sfântului Iosif Isihastul, care

după moarte a început să zâmbească (schimbările de pe chipul său au fost fotografiate) este cunoscut în toată lumea ortodoxă.

Practic, trupurile călugărilor aghioriți arată că trupul este chemat la înviere. Tocmai cei care au iubit ostenelile și nevoințele, tocmai ei mărturisesc despre valoarea trupului. Ei nu și-au omorât trupurile, ci patimile, și de aceea Dumnezeu le-a dat har peste har. La Sfântul Munte Athos este plin de sfinți, cunoscuți sau necunoscuți decât de Dumnezeu, care au dat mărturie prin trupurile lor că viața pământească nu este totul. Că ne așteaptă veșnicia.

Este foarte frumos să plecăm în cealaltă viață în clipa în care lucrăm și suntem obosiți și asudați din cauza slujirii sau în clipa în care ne întoarcem de la o discuție în care i-am spus fratelui nostru: „Da!” și am arătat astfel cinstirea noastră față de chipul plăsmuit de Dumnezeu, al marelui Dumnezeu. Bine ar fi să ne ia Dumnezeu în asemenea momente! (175)

Noi nu ne gândim cum va fi când murim. Ne rugăm la Dumnezeu să ne ferească de moartea năprasnică, să dăruiască sfârșit creștinesc vieții noastre și atât. Nu ne dăm seama că noi astăzi stabilim cum vrem să murim. Practic, azi e ziua de care îți va depinde moartea și veșnicia. Noi nu dăm importanța cuvenită zilei de astăzi. Cei care trăiesc în patimi de tot felul și care spun: „Trăiește clipa”, trăind-o la maxim în păcate, știu să folosească timpul mai eficient decât mulți dintre creștini. Chiar dacă îl folosesc în mod greșit, ei înțeleg că nu se vor mai întâlni cu clipa de azi, cu minutul acesta, cu ziua de azi. Pe de o parte, e de înțeles că un ateu, care nu crede în Dumnezeu și în viața de după moarte, își va canaliza atenția

asupra anilor sau zecilor de ani pe care îi mai are de trăit în această lume. Nu vrea să piardă nimic. Timpul e scurt, clepsidra se scurge și nu se va mai ridica din nou. Dar oare noi, creștinii, putem să trăim indiferenți? Se poate ca tocmai faptul că știm că suntem nemuritori să ni se facă din sprijin obstacol? Ar trebui să înțelegem că azi e ziua în care se stabilește veșnicia noastră, nu mâine. Poate că mâine nu vom mai trăi, poate că mâine nu ne vom mai pocăi. Azi e ziua întâlnirii noastre cu Dumnezeu. Din păcate, prin viața noastră arătăm că nu credem acest lucru. Prin viața noastră arătăm că trăim un azi banal, lipsit de harul Duhului Sfânt, deși ne imaginăm că vrem să trăim duhovnicește. Dacă vom învăța să prețuim prezentul, clipa, ziua, ora, minutul, atunci în orice moment vom muri Dumnezeu ne va lua la El. Tocmai pentru că, prin viețuirea noastră, noi L-am chemat în fiecare zi în inimile noastre.

Știm că nimeni nu poate muri atunci când vrea, adică să se îngroape și să învieze în Hristos, pentru că nu se poate pocăi când vrea, ci până când îi dă Dumnezeu vreme de pocăință. De exemplu, când rămân nespovedit o dată, de două sau de trei ori, sau când spun că ceea ce fac e corect, deși e păcat, Dumnezeu adeverește că eu nu Îl vreau pe El, ci pe mine însumi. (175)

Cât de simplu ar fi să murim când vrem noi... Ne-am spovedi, ne-am împărtăși și... gata. I-am cere lui Hristos să ne mântuiască. Numai că Hristos vrea să vadă lupta noastră, pentru a ne încununa. Mântuirea nu e un cadou dat în mod aleatoriu de Dumnezeu unor oameni și refuzat altora. Noi trebuie să arătăm prin viața noastră dacă vrem să ne mântuim sau nu. De foarte multe ori, noi arătăm că nu vrem să ne

mântuim. Atunci când întârziem la biserică, pentru că am lenevit în pat. Atunci când nu ne facem rugăciunile de dimineață și seară, din cauza grabei sau a oboselii. Când nu ne cerem iertare de la cei față de care am greșit. Când... și aici fiecare om care își cercetează conștiința cu sinceritate știe unde greșește. Unii cu unele, alții cu altele. Prin aceste greșeli arătăm că, de fapt, nu vrem să ne mântuim. Suntem ca bețivul care se roagă la Dumnezeu să îl izbăvească de păcatul băuturii și apoi pleacă la cârciumă. Ca tânăra care, după ce Îl roagă pe Dumnezeu să o izbăvească de patima desfrâului, merge acasă la iubitul ei, știind ce urmează. Pe cât este de ușor să vedem greșelile acestor doi oameni, pe atât de greu este să vedem propriile greșeli. Prin care poate suntem mai departe de Dumnezeu decât bețivul acesta sau decât tânăra care poate că, la un moment dat, se va pocăi cu lacrimi pentru căderile ei.

Această atitudine a mea (de cârtire – n.n.) este ca și cum I-aș spune lui Dumnezeu: „Dumnezeul meu, nu am nicio poftă să Te ascult! Lasă-mă!” În general, când protestăm – „De ce aceasta? De ce aceea?” – Îl punem pe Dumnezeu în boxa acuzațiilor. (176)

Noi nu înțelegem cât de mult pierdem prin cârtire. Ni se pare că suntem îndreptățiți să cârtim. Oare cârtim fără motiv? Oare ne-am plictisit și nu aveam ce face? Nu. Evident, nu. Cârtim atunci când nu înțelegem de ce avem parte de atâtea și atâtea necazuri, dureri, lacrimi, eşecuri. Sunt ele reale sau nu? Sunt reale. Așa că noi cârtim. Cu dexteritatea cu care muncitorul înjură atunci când și-a dat cu ciocanul peste deget, cu năduful cu care înjură șoferul care a fost lovit de o mașină venită din unghiul mort. Cârtirea și înjurătura sunt, de altfel, rude. Noi cârtim atunci

când constatăm că suntem în groapă. Unde a fost Dumnezeu? Cum de a îngăduit să ni se întâmple o astfel de nenorocire?

Cârtirea e într-un fel, un fel de pocăință răsturnată. Adică, atunci când ne pocăim, înțelegem că am greșit și Îl rugăm pe Dumnezeu să ne schimbe viețile. Când cârtim, nu înțelegem că am greșit și schimbarea vine tocmai din faptul că ne vom îndepărta de Dumnezeu. Ne-am supărat pe El, așa că ne luăm jucăriile și vrem să plecăm. Dar unde să fugim de El? Știe cineva vreun loc unde am putea evada prima dată când vrem să cârtim?

În loc de a trăi o Ortodoxie jertfelnică, noi trăim o Ortodoxie cârtitoare. Care, formal, poate semăna mult cu Ortodoxia adevărată. Dar, practic, este o altă formă de credință. Asta nu înseamnă că cei care cârtesc sunt în afara Bisericii. Că Biserica e comunitatea oamenilor de fier, a celor tari în credință, care nu au nici îndoieli, nici slăbiciuni, nici neputințe. Dar în momentul în care cârtim respingem suferința ca dar al lui Dumnezeu și, implicit, Îl respingem pe Dumnezeu. Îl arătăm cu degetul că ne-a dezamăgit, iară și iară. Oare de ce marii sfinți, în boli de tot felul, în necazuri de tot felul, nu au cârtit? Unde ești, Pavele, ca să ne înveți să iubim suferința? Unde ești, Andrei Apostole, care ai spus că dacă ți-ar fi fost frică de cruce nu ai fi propovăduit-o? Veniți, sfinților, și învățați-ne să trăim cu credință, ca să scăpăm din păcatul cârtelii...

Cât de greu este să găsești un om care Îl iubește cu adevărat pe Dumnezeu! Dacă este vreunul, atunci bucurie se face în Ceruri (Luca 15, 7). (177)

Oare cunoaștem oameni care Îl iubesc cu adevărat pe Dumnezeu? Da, cum să nu... Cutare, cutare, părintele cutare, monahul cutare, stareța cutare etc.

Noi ne imaginăm că cei care sunt mai aproape de Dumnezeu decât noi Îl iubesc cu adevărat pe Dumnezeu. Pentru că noi credem că noi Îl iubim pe Dumnezeu și, automat, cei care sunt mai sporiți duhovnicește decât noi Îl iubesc și ei. Problema este că noi nu Îl iubim pe Dumnezeu decât atunci când ne bucurăm de binecuvântările Sale. Pe Dumnezeu Îl iubesc doar cei care păzesc poruncile Lui, Îl iubesc doar cei care, atunci când trec prin necazuri, nu cârtesc, ci rabdă, când sângerează nu se plâng, ci Îi mulțumesc că i-a ținut tari în încercări. Pe soție dacă o iubești doar atunci când îți arată dragostea ei înseamnă că nu o iubești. Dacă pe copii îi iubești doar atunci când nu te dezamăgesc, înseamnă că nu îi iubești. Numai că în zilele noastre iubirea a dispărut, a rămas doar un cuvânt frumos, cu care ne mândrim, o înșignă pe care o purtăm la piept ostentativ. Ar trebui să înțelegem că Dumnezeu ne iubește și să începem să răspundem acestei iubiri. Iar primul pas este să înțelegem că până acum nu am răspuns...

La paremiile sfinților citim că moartea este mai bună decât o viață îndelungată (Iis. Sir. 30, 17), ceea ce înseamnă că este mai bine să mori, să te lovească o mașină și să te zdrobească decât să ajungi la starea de amărăciune, adică să arăți de două, de trei, de cinci ori lipsa ta de pocăință, întoarcerea ta la aceleași căderi, voini și pofte, la patima ta și la mânia ta, la încăpățânarea ta și la înfruntarea ușuratică a vieții tale. (178)

Pentru noi viața îndelungată este un semn al binecuvântării lui Dumnezeu, iar moartea năprasnică un semn al pedepsei Sale. Întrebarea e simplă: dacă ne uităm la viața noastră, putem spune că am trăit ziua de azi, săptămâna asta, luna aceasta, anul acesta sau

ultimii ani ca pe o binecuvântare a lui Dumnezeu? Ne-am apropiat de Dumnezeu în ultimul an? Este sau nu Hristos bucuria adevărată a inimii noastre? Ce preferăm să facem seara, să ne uităm la un film, la un meci de fotbal, la o emisiune de divertisment sau să citim cărți duhovnicești și să ne rugăm? Suntem prea ocupați ca să citim seara sau să ne rugăm mai mult de cinci-zece minute... Dacă e așa, înseamnă că în ziua de azi nu ne-am apropiat de Dumnezeu. Atunci, poate că prelungirea vieții noastre ar putea să ne îndepărteze de Dumnezeu. Și poate că, dacă ne îmbolnăvim grav, e tocmai chemarea lui Dumnezeu. E tocmai darul lui Dumnezeu, care vrea să ne țină departe de păcatele de care ni s-a lipit inima.

Lumea nu este vrednică să aibă oameni sfinți și desăvârșiți (cf. Evrei 11, 38). Prin urmare, pe cei care umblă drept, Dumnezeu îi răpește, pentru ca oamenii să nu-i schimbe, răutatea societății să nu-i schimbe, iar pe drepti îi ia, pentru că întreaga lume nu este vrednică de un astfel de om care a ajuns la desăvârșire, iar înlăuntrul lui nu se mișcă ceva omenesc și lumesc, nu îl preocupă nimic, doar se desfătează de Cer. (179)

Nu rareori ne mirăm că Dumnezeu ia la El pe un om sau pe altul. Cum, dacă omul ducea o viață atât de curată, atât de binecuvântată, de ce Dumnezeu nu l-a lăsat să mai trăiască? Să mai trăiască ca să ce? Cum să ce? Să meargă tot înainte pe calea desăvârșirii. Înseamnă că, dacă Dumnezeu l-a luat la El, înseamnă că i-a făcut un rău, că l-a lipsit de posibilitatea de a mai crește duhovnicește. Numai că lucrurile nu stau așa. Dacă Dumnezeu știa că îi era mai de folos să rămână în viață, l-ar fi ținut în viață. Altfel e ca și cum am crede într-un Dumnezeu care retează

robilor Săi șansa de a fi mai aproape de El. Așa cum unii părinți fără suflet acceptă avortul unui prunc, refuzându-i șansa la viață. Nimeni nu ne iubește mai mult decât Dumnezeu. Domnul ne ia la El atunci când suntem cel mai pregătiți pentru întâlnirea cu veșnicia. Și, pentru că nu ne-a luat până acum, e tocmai pentru că mai avem de învățat, mai trebuie să ne mai ostenim în arena mântuirii.

Dacă ne aflăm în fața vreunui mort, vom simți o nevoie fundamentală, aceea de a fi liberi de orice legătură și obligație. Cine are, de exemplu, datorii este legat. Cine are o afacere sau orice fel de răspundere nu poate fi lipsit de griji când moare. Un motiv pentru care cei cu datorii nu pot deveni monahi este și acesta. Datornicul trăiește întotdeauna în așteptarea lichidării datoriilor lui, trăiește într-o stare de nesiguranță. (180-181)

Întâlnirea cu un mort este, de cele mai multe ori, tulburătoare. Pentru că, văzându-l pe el mort, simțim suflarea morții în propria ceafă, ne dăm seama că și noi stăm la coadă la moarte, că mai devreme sau mai târziu ne va veni și nouă rândul. Oare cu o zi înainte de moartea respectivei persoane noi nu eram la fel de muritori? Ba da, numai că vârtejul vieții ne împiedica să vedem realitatea crudă – că ne îndreptăm, cu pași repezi, spre moarte. Dar moartea celuilalt, faptul de a-l vedea într-un sicriu, faptul de a participa la slujba de înmormântare, e un lucru care ne pune pe gânduri. Unii plâng cu șiroaie de lacrimi, alții își rețin durerea și întristarea, dar cu toți aud șoaptele morții. Există oameni care nu vor să meargă la înmormântări, tocmai pentru că nu pot suporta să vadă morți, sicrie, co-roane de flori. Ei fug, sau mai degrabă, vor să fugă de propria moarte și de tot ceea ce le aduce aminte de ea.

În ceasul morții, mulți dintre oamenii care au datorii sunt cuprinși de o frică teribilă. Provocată de faptul că nu s-au străduit să își plătească datoriile respective, că părăsesc această lume datori. Rudele lor apropiate se vor strădui să acopere datoriile respective, dar aceasta nu îl liniștește pe muribund. El este conștient că lasă pe umerii lor o grea povară, lucru care îl tulbură și îl neliniștește. Ar da orice ca Dumnezeu să îi prelungească viața măcar atât cât să își plătească datoriile. Dar lucrul acesta nu se întâmplă. Și moartea devine din binecuvântare blestem. Omul nu este preocupat să se întâlnească cu Dumnezeu, ci este obsedat că nu a reușit să își plătească datoriile. Evident, modele nu sunt cei care, indiferenți și cu sufletele de piatră, se bucură că au scăpat de datorii, indiferent cine le va plăti în locul lor. Modele sunt cei care înțeleg că, atunci când se apropie îngerul morții, cel mai important lucru este pocăința. Altfel, ai pierdut nu doar în meciul jucat cu lumea, ci ai pierdut și cursa mântuirii.

Numai că oamenii nu înțeleg cât de grele sunt lanțurile care îi leagă de această lume. Oamenii de afaceri creștini își imaginează că este de ajuns să facă anumite milostenii și danii la biserică și să se ferească de păcatele mari pentru a se mântui. Mulți dintre ei, în ceasul morții, se gândesc doar ce se va alege de afacerile lor, de banii lor, de familia lor.

E ceva greșit să te gândești la soție sau la copii în ceasul morții? Nu, evident nu. Dar ratezi tocmai clipele în care Îl poți implora pe Dumnezeu să îți ierte păcatele și să te primească în împărăția Lui. Când moartea se apropie de noi, atunci se vădește ce e cu adevărat în inima noastră. Atunci lucrurile se lămuresc. Nu avem nevoie să ne acuze alții, ne acuzăm singuri.

Bine, dar, dacă e așa, înseamnă că toți oamenii de afaceri sunt predestinați la iad? Înseamnă că toți oamenii care lucrează la proiecte importante, pe care le lasă neterminate, își vor pierde mântuirea, pentru că moartea i-a prins nepregătiți?

Este ușor să vorbim despre oamenii de afaceri dacă nu suntem oameni de afaceri. Ne este ușor să îi arătăm pe ei cu degetul, imaginându-ne că nouă ne va fi mai ușor la judecată. Problema este că fiecare dintre noi are mintea ocupată de cele lumești. Că fiecare dintre noi suntem oameni de afaceri, mai mici sau mai mari, cu firme sau fără. Că toți ne raportăm la Dumnezeu doar ca la o anexă a vieții noastre, ca la Cel care ne poartă de grijă și atât.

Noi azi alegem să trăim departe de Dumnezeu. Noi azi suntem prinși cu afacerile noastre, chiar dacă nu avem decât un apartament ca toate celelalte și o mașină veche sau la mâna a doua. Chiar dacă avem venituri medii sau modeste și nu ne comparăm cu oamenii de afaceri. Practic, am investit greșit în cea mai mare afacere: viața. Am avut de investit timp și l-am folosit greșit. Chiar modul în care am încercat să trăim pentru Dumnezeu a fost greșit.

Suntem ca niște monahi care au intrat în mănăstire fără să își fi plătit datoriile și, în loc să ne vedem de nevoințele monahale, ne tot străduim să facem rost de bani pentru datornici. Evident, nu suntem monahi, dar în loc să ne vedem de mântuirea sufletului, punem pe primul plan cele lumești. Trăind în lume, e normal că avem griji și probleme materiale. Dar, atunci când ele devin prioritatea noastră, ne-am trădat chemarea de creștini.

Experiența celor mai mulți muribunzi este înfricoșătoare. Le e groază în fața morții și nu vor ca

sufletul să iasă din trup. Fac orice numai să-l mai țină în trup măcar cinci minute. Ochii lor, mâinile lor, glasul și rugămințile lor, semnele pe care le fac exprimă cererea ca sufletul să le mai rămână încă puțin în trup. De ce am fi și noi așa? Noi trebuie să fim cu desăvârșire liberi! (182)

Morțile unor oameni păcătoși sau necredincioși sunt cumplite. Se agată cu disperare de ultimele minute de viață, nevrând să moară. Moartea e dușmanul care îi învinge, dându-le lovitura de grație. S-au luptat ani de zile pentru a-și împlini patimile, pentru a face tot ce au vrut, dar, brusc, soarta le pune o frână neașteptată. Sau cel puțin nedorită. Oamenii aceștia predică prin moartea lor și, dacă avem urechi, înțelegem această predică cât se poate de directă: „Am tras lozul necâștigător, am ales moartea și acum ne întâlnim cu ea.” Nu e vorba de niciun loz și de niciun ghinion aici. Pur și simplu au ales moartea, prin faptul că au respins voia lui Dumnezeu.

Dacă ne uităm la fețele cuvioșilor care au trecut la Domnul, sau chiar ale creștinilor care au dus viață de rugăciune, putem vedea icoane vii. Câtă diferență este între modul în care au murit ei, împăcați cu Dumnezeu, și modul în care au murit ceilalți...

Cuvântul că cea mai mare filosofie este cugetarea la moarte este adevărat de modul în care mor oamenii. Tu cum vrei să mori? Ține minte: pregătirea pentru moarte începe acum.

Ești mire și te pregătești de nuntă? Degeaba te pregătești de nuntă dacă nu te pregătești de Marea nuntă, care e moartea. Ești mamă și aduci pe lume un prunc, pe care vrei să îl înconjurî cu toată iubirea ta? Dacă nu te pregătești de moarte, nu vei putea să îi arăți copilului iubirea cuvenită.

Pentru creștini, pregătirea de moarte este tocmai secretul care îi face mai frumoși, mai luminoși, mai plini de liniște și iubire. Tocmai pregătirea pentru moarte îi face liberi.

Ca să plecăm din această viață, trebuie ca în orizontul nostru să nu existe ceva pe care nu l-am împlinit sau pe care nu putem să-l împlinim. Altfel, vom suferi mult. Ne vom teme ca nu cumva sufletul nostru să iasă și nu vom fi pregătiți să mergem în Cer. (184)

Dacă ai ști că mori mâine, care ar fi primul tău gând? Îți e teamă că fiica ta va rămâne fără principalul punct de sprijin în viață? Ți se pare că soția nu va ști ce să facă cu banii pe care i-ai economisit pentru a vă cumpăra o casă la țară? Ai lăsat neterminat proiectul la care lucrai, cel mai important proiect din cariera ta? Chiar dacă aceste lucruri sunt importante, merită oare să pierzi raiul pentru ele? Nu te poți agăța de viață cu orice preț.

Oare Dumnezeu nu vede că nu ți-ai terminat temele la care lucrai? Ba vede, dar, dacă El vrea să te ia acum din această viață, înseamnă că celelalte lucruri nu erau atât de importante cum ți se păreau. E o diferență însă între a avea puterea de a accepta moartea, înțelegând că protestele nu ajută la nimic, și altceva este să ai remușcări pentru binele pe care nu l-ai făcut, deși ai fi putut să îl faci. Toate amânările apasă ca niște bolovani pe pieptul nostru. Am tot amânat și acum vedem că nu mai putem face lucrurile pe care le-am amânat.

Întreabă-ți conștiința care sunt lucrurile pe care le-ai regreta dacă ai muri în câteva zile sau câteva luni. Poate că marea lor majoritate mai pot fi făcute. Dar trebuie făcute cu conștiința că, și dacă nu apuci

să le termini, măcar ai făcut tot ce ți-a stat în putință pentru a le termina. Și, chiar dacă am face tot ce considerăm că ne-ar sta în putință pentru a ne împlini planurile, în realitate tot am fi putut face mai mult. Să nu fim ca niște alergători care se bucură că și-au depășit propriul record, ci să ne dăm seama că am fi putut alerga și mai repede. Practic, oricât de mult bine am face, tot am fi putut face încă mai mult. Ceea ce trebuie să ne smerească, trebuie să ne ajute să înțelegem că nu suntem campionii binelui și ai faptelor bune. Ci că Dumnezeu ne-a dat puterea să facem tot binele pe care l-am făcut. Și să Îl rugăm să ne ierte pentru tot binele pe care nu l-am făcut, deși l-am fi putut face.

Să avem simțământul că timpul nostru aparține lui Dumnezeu! Lucrul acesta îl vom izbuti când vom învăța să priveghem, să ne stăpânim pe noi înșine și să ne folosim corect timpul. Adică să dormim când vrem, să ne trezim când vrem, să priveghem cât vrem și cât trebuie. Altfel, sufletul nostru nu va ieși în ceasul morții noastre. Vom vrea ca tot ce nu am făcut până atunci să facem în acea ultimă zi. Vom zice: „Lasă-mă, Dumnezeul meu, să învăț să priveghez, să mă rog!” Dar, când va sosi ceasul acela, când ne vom fi pierdut puterile, nu vom mai putea învăța aceste lucruri. Trebuia să le fi învățat deja. (185)

Noi nu cunoaștem valoarea timpului pe care îl trăim. Oamenii dau bani mulți pentru a-și cumpăra haine de calitate, mașini bune sau case spațioase. Dar cine ar putea cumpăra timp? De fapt, noi la biserică exact asta învățăm, cum să cumpărăm timp. Asta nu înseamnă că vom trăi mai mult timp decât necredincioșii. Ci înseamnă că noi vom trăi așa cum trebuie, că vom ști să prețuim timpul.

Mulți oameni suferă de plictiseală. Nu știu cu ce să își ocupe timpul. Unii chiar s-au săturat de patimile în care au trăit ani de zile și simt că au sufletele pustii. Câtă băutură poți să bagi în tine? Cât poți să desfrânezi? La un moment dat, îți dai seama că ți-ai furat singur viața.

Ar fi bine să Îl rugăm pe Dumnezeu să ne învețe să trăim după voia Lui. Să prețuim fiecare zi, fiecare oră. Această luptă e grea, e foarte grea. Dar e bine să o începem. „Doamne, ajută-mă ca astăzi să trăiesc măcar o oră după voia Ta...” Și apoi o să simțim că nu ne ajunge o oră, că vrem mai mult, și mai mult. Apoi o să ne dăm seama cât de mult timp am risipit în fiecare zi. Cu cât vom trăi mai mult pentru Dumnezeu, cu atât o să ne apese timpul pe care l-am risipit.

Sfinții nu erau ipocriți când îi apăsa mulțimea păcatelor lor. Noi vedem doar tonele de lucruri bune pe care le făceau. Dar nu vedem oscilările lor, nu vedem neputințele lor. Chiar dacă neputințele lor sunt virtuți în comparație cu virtuțile noastre, totuși ei știau să prețuiască timpul. Erau tot timpul preocupați să trăiască după voia Domnului și orice minut risipit le apăsa conștiința. La fel de puternic cum ne bucură pe noi orice minut pe care îl trăim pentru Dumnezeu.

(...) Un alt lucru de care avem nevoie în ceasul morții este conștiința pe deplin curată și fără de rușine, care poate să stea cu îndrăzneală înaintea Tatălui și Judecătorului ceresc. Judecata lui Dumnezeu nu trebuie să găsească niciun cusur în noi, cel puțin din cele cu voia, nici măcar un gând pe care noi l-am zămislit sau în care am greșit, nici măcar o linie, nici măcar un bold, absolut nimic. (185)

Dacă suntem sinceri cu noi înșine, trebuie să recunoaștem că în sufletele noastre există mult balast.

Balast, puroi... Dacă am muri în clipa aceasta, nu știm dacă ne va mântui Dumnezeu. Cine poate spune că are conștiința curată? E la modă să faci tot felul de terapii, care să îți vindece sau mai bine-zis să îți cicatrizeze cine știe ce traume din trecut, în loc să dobândești adevărata tămăduire sufletească prin pocăință. Toate păcatele pe care le-am făcut vor atârna la judecată, dacă nu ne-am pocăit pentru ele.

Judecata nu pare dreaptă. Mari păcătoși, care s-au pocăit cu zdrobire de inimă, vor avea parte în ceruri cu sufletele curate și cu cei feciorelnici, iar alții, care nu au făcut păcate foarte grave, dar care au stat departe de pocăință, își vor pierde mântuirea.

Dar judecata este foarte dreaptă. Toți știm că prin pocăință ni se iartă păcatele, însă trăim ca și cum nu am ști. Credem sau nu în valoarea pocăinței? Dacă spunem da, atunci de ce nu ne pocăim? De ce credem că pocăința ne fură libertatea, în loc să ne dăm seama că pocăința este cu adevărat baia care spală sufletele?

Sunt unii care și-au făcut reflexul de a se spovedi în posturile mari, dar care rezumă pocăința doar la actul formal de a spovedi marile păcate pe care le conștientizează. Dar spovedania este doar o parte a pocăinței. Spovedania nu înseamnă sfârșitul pocăinței, ci este tocmai poarta pe care intrăm pentru ca Dumnezeu să ne primească pocăința.

De ce mă fac monah? Pentru că nu pot să devin martir, adică nu pot să mor. Mă fac monah pentru că încă am neșansa să mai trăiesc. Dacă am putea să punem un adevărat capăt vieții noastre printr-un martiriu sau printr-o moarte în pace, în felul în care vrea Dumnezeu, nu ne-am face monahi. Ne-ar ajunge martiriul sângelui pe care l-am vărsa în fața

călăului sau în mormânt. Dar, neputând să facem așa ceva – pentru că viața noastră este în mâinile lui Dumnezeu și numai Domnul poate să o lege și să o dezlege –, facem ce putem și înlocuim moartea, adică săvârșim tunderea noastră. De aceea omul tuns în monahism înseamnă un om mort. (185)

Monahii aleg să trăiască pentru Hristos, mai precis să moară pentru Hristos, de când au intrat în viața monahală. Călugăria este pentru ei un botez pe calea virtuților, pe calea nevoinței, pe calea rugăciunii, pe calea răstignirii neîncetate. Ce bine pentru noi, mireni, că nu am depus voturile monahale. Că nu trebuie să trăim nici în sărăcie, nici în feciorie, nici în ascultare... Nu? Evident, nu. Viața creștină este o viață de nevoie. Mireni trebuie să trăiască și ei o viață cumpătată, ceea ce este o formă de sărăcie liber asumată. Mireni trebuie să trăiască o viață de familie astfel încât patul lor să fie nespurcat, ceea ce presupune o formă de înfrânare similară fecioriei. Cât despre ascultare, nu există viață creștină fără ascultarea de Dumnezeu și de Biserică. E adevărat, ascultarea nu este prezentă ca în viața monahală, deși există o mulțime de ascultări – de duhovnic, de soț sau soție, de socri, de șef, o ascultare față de responsabilitățile cotidiene, care răpesc practic libertatea. De fapt, este o jertfire neconținută a libertății, ca în viața monahală.

Monahismul este o mucenicie nesângeroasă, după cum spun Sfinții Părinți. Dar oare viața de familie creștină este o viață de desfătări? Nu. Chiar dacă are multe momente frumoase, chiar dacă există și vacanțe și multe momente de bucurie, viața în familia creștină este tot o viață de cruce. Chiar dacă ne e uneori greu să avem puterea să ne ducem crucea, preferând tihna și lenevia. Da, nu am ales viața de familie

pentru a ne răstigni patimile și poftele, așa cum fac monahii când aleg calea monahală. Dar, alegând să mergem spre rai alături de persoana iubită, am ales automat și suferințele, și necazurile, și defăimările, și dezamăgirile care metamorfozează familia într-o viață a răstignirii care duce la înviere.

Acum, cât mai putem zice „astăzi” (cf. Evrei 3, 13), cât mai este vreme bine-primită (cf. 2 Cor. 6, 2), cât timp rugăciunea și pocăința noastră sunt primite, să stăm înaintea morții. Nu contează ce fel de viață am dus până acum! Se poate să fi avut o viață mai curată, se poate să fi avut una mai întinată. Dumnezeu ne primește pe toți. Mila Lui este atât de mare, încât pe omul păcătos îl înalță mai sus decât pe omul drept. Primește oaia cea pierdută și o așază mai presus decât pe celelalte nouăzeci și nouă de oi. Le lasă pe toate celelalte și o îmbrățișează pe cea pierdută (cf. Mt. 18, 12-13). Trebuie însă să ne pocăim acum, și nu doar să ne pocăim de fiecare dată când vedem un mort sau când ne îngrijorăm ca nu cumva să pățim ceva. (186)

Este firesc ca moartea unui om apropiat să ne apropie de pocăință. Dar această pocăință expiră repede, este superficială. Nu rezistă la bătaia de vânt a patimilor. Ce ne face să ne pocăim? Când am avut pocăință adevărată în sufletele noastre? Demult, poate nici nu ne aducem aminte când. Dacă noi am porni pe calea pocăinței, toată viața noastră ar fi altfel. În primul rând, nu am mai face aceleași păcate. În al doilea rând, pocăința ar atrage harul lui Dumnezeu peste noi. Am învăța fericita întristare, de care vorbeau Sfinții Părinți. Am trăi cu un picior în rai. Ce ne oprește să ne pocăim? Oferta de lucruri care ne fură viața, la propriu. Grijile lumești. Fricile. Dorința de a

ne aranja cât mai bine în această lume. Cum ar fi un om de afaceri care ar cunoaște adevărata pocăință? Ar renunța instantaneu la visele sale, la afacerile sale, și ar căuta să ducă o viață cât mai modestă, în care să aibă cât mai mult timp să se ocupe de Dumnezeu.

Numai că nimeni nu iubește pocăința adevărată. Iubim doar pocăința parțială, pocăința superficială, cea prin care ne imaginăm că îi dăm lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu, păstrând cu mare atenție pentru Cezar partea Cezarului. Și pentru noi partea noastră. Făcând așa, Dumnezeu nu va ieși în întâmpinarea noastră. Ne va respecta libertatea. Când Anania și Safira s-au înțeles să păstreze cu viclenie o parte din banii pe care îi primiseră pentru țarină își imaginau că fac un gest de milostenie dând restul Bisericii. Dar Biserica nu avea nevoie de milostenie făcută cu cuget viclean. Tot așa Dumnezeu nu are nevoie de pocăința noastră ipocrită. Ba chiar tocmai această pocăință ne împiedică să cunoaștem pocăința adevărată, prin care L-am chema pe Dumnezeu să ne curățească sufletele de păcate prin harul Său.

Pocăința înseamnă schimbarea vieții. Trăiesc acum așa cum vreau să fiu atunci când voi muri. (186-187)

Ce înseamnă pentru noi pocăința? Înseamnă că încercăm să renunțăm la păcatele mari pe care le facem. Adevărata pocăință este o înviere lăuntrică. Nu este ceva negativ, ci este ceva pozitiv. Trăiești astfel încât să ajungi la starea în care ai vrea să te ia Dumnezeu. Vrem să murim în păcate? Nu, evident, nu. Atunci trebuie să înțelegem că starea de pocăință este un dar, este o hrană pe care trebuie să o mâncăm zilnic.

Când voi muri? „Când voi îmbătrâni!”, zicem noi – așa simțim noi moartea. Cine crede că nu va îmbătrâni?

Toți sau aproape toți oamenii care au murit tineri credeau că vor ajunge la bătrânețe. Excepții sunt cei care aveau boli grave de la naștere sau din copilărie. Toți tinerii care au murit brusc, poate chiar de moarte năprasnică, au avut planurile lor de viitor, visele lor. Dar de toate acestea s-a ales praful. Ce ne deosebește pe noi de ei? Faptul că Îl rugăm pe Dumnezeu să ne ferească de moarte năprasnică? Dar au fost și părinți cu viață sfântă care au murit de moarte năprasnică. Sfântul Atanasie Aghioritul, ctitorul Mănăstirii Marea Lavră din Sfântul Munte Athos, a murit după ce căzut de pe biserică, unde se suise împreună cu câțiva lucrători pentru a stabili cum se va mări biserica. Necredincioșii ar putea vedea în moartea Sfântului Atanasie un ghinion și o dovadă că nimeni nu poartă de grijă oamenilor, că Dumnezeu nu există. Dar Dumnezeu îi descoperise Sfântului Atanasie în chip minunat că nu va putea ajunge la Constantinopol, ca să vorbească cu împăratul de nevoile mănăstirii, și sfântul îi spusese ucenicului său Antonie să se pregătească să meargă singur în călătoria respectivă. Deci moartea Sfântului Atanasie nu a fost întâmplătoare...

Spune-mi cum vei îmbătrâni! Credeți că bătrânețea este departe? Nici nu vă dați seama când vă cuprinde. Acolo, în grădină, pe unde umblați, veți constata dintr-odată că ați început să îmbătrâniți. Iar când vă încredințați că ați început să îmbătrâniți, atunci veți vedea că a început să îmbătrânească bătrânețea voastră. Atât de repede se scurge viața... (187)

Ce garanție avem noi că nu vom muri mâine? Sau ce garanție avem că nu vom muri chiar astăzi? Ne gândim că nu avem cum să murim, că suntem sănătoși și în putere... Dar nu știm cum poate veni moartea peste noi. Nu știm dacă avem sau nu o boală gravă, care încă nu se manifestă ca atare. Nu știm dacă nu va fi mâine un cutremur. Nu știm dacă un șofer neatenț nu ne va curma viața. Nu e vorba să ne temem de drobul de sare care va pica peste noi, nu e vorba de a trăi cu frica în sân. E cu totul altceva. E conștientizarea faptului că moartea poate veni peste noi oricând. Dar lucrul acesta nu trebuie să ne prindă cu garda jos. Dacă suntem creștini, trebuie să ne pregătim pentru moarte. De la botez, când am murit lumii și patimilor pentru a învia în Hristos, ne pregătim pentru moarte. Viața creștină nu este viața fericită și senină, în care te acoperă neîncetat binecuvântările și mângâierile lui Dumnezeu. Nu. Viața creștină este acceptarea faptului că viața noastră este o semi-viață, este ceva intermediar între viața intrauterină și viața veșnică. Noi începem să îmbătrânim de la naștere. Tineretea este de fapt prima parte a bătrâneții. Iar când ajungem să ne îmbătrânească bătrânețea, atunci nu trebuie să ne biruie întristarea. Ci trebuie să înțelegem că limanul morții este aproape și să ne bucurăm.

Îmi veți spune: „De ce vedem atunci sfinți ai Bisericii noastre care sufereau și se temeau gândindu-se că merg în iad? Cum vine asta?” Să nu ne înșelăm, crezând că semănăm și noi cu sfinții care au înfruntat moartea în acest fel! Acești sfinți fie au avut un astfel de caracter, încât nu puteau să înfrunte altfel moartea – deși în spatele frământării lor se ascundea o conștiință adevărată sinceră –, fie frica lor era expresia frământării lor pentru natura

omenească pătimitoare. Acești sfinți au avut simțirea deplină a păcatului firii omenești și sufereau ca păcătoși. Ei sunt marii sfinți, sunt oamenii foarte drepecți care, cu cât se sfințesc, cu atât mai mult își simt păcătoșenia. Ei ridică crucea păcatului tuturor oamenilor și mor ca păcătoși, dar se află înaintea Mirelui ceresc, Care este gata să le încununeze sufletele. O astfel de moarte au numai marii sfinți! Noi, cei mici, putem pleca din această viață numai cu conștiința împăcată și cu îndrăzneală. Altfel, devenim pricină să fie hulit Sfântul Duh prin viața noastră nepregătită. (187-188)

Avva Emilian arată cât se poate de limpede că conștiința faptului că din pricina păcătoșeniei noastre suntem vrednici de iad este proprie marilor sfinți. Creștinul obișnuit trebuie să trăiască cu nădejdea că Dumnezeu îl va mântui, că va exista o răsplată cerească pentru faptele bune pe care le-a făcut. Dar nu faptele ne mântuiesc, ci harul lui Dumnezeu. Nu vorbim acum de creștinii care trăiesc în mari păcate și care sunt conștienți că, în mod logic, dacă mor nepocăiți îi așteaptă iadul. Vorbim de creștinii care duc o viață de rugăciune și de nevoință.

Da, nu putem fi siguri că ne vom mântui, dar trebuie să avem nădejde de mântuire. Dacă ne uităm la epistolele Sfântului Apostol Pavel, vom afla limpede învățătura că prin moarte ne unim cu Hristos. Unii sfinți, urcând pe culmile smereniei, văzându-și micile neputințe, s-au considerat nevrednici de rai. Această smerenie i-a ferit de căderea în păcatul mândriei. Pentru că, dacă s-ar fi mândrit, ar fi pierdut plata marilor lor nevoințe. Dar acest cuget, această măsură a smereniei, este o nevoință foarte riscantă pentru cei care trăiesc în lume. Chiar dacă există și

robi ai lui Dumnezeu care, prin smerenia lor, deși trăiesc în familie și sunt asaltați de grijile vieții, urcă pe calea sfințeniei ca marii pustnici din vechime.

Învățătura primită în chip minunat de la Mântuitorul Hristos de Sfântul Siluan Athonitul: „Țineți mintea în iad și nu deznădăjdui!” a fost atunci o învățătură adresată exclusiv sfântului, sau a fost un cuvânt profetic pentru omenire, ca un leac, ca un tratament duhovnicesc pentru fiii Bisericii care trăiesc în vremuri de cădere și de apostazie? La o privire superficială, am putea spune că acest cuvânt i-a fost adresat exclusiv Sfântului Siluan – și marilor cuvioși care puteau trăi într-o astfel de tensiune duhovnicească. În realitate, însă, tocmai pentru că mândria ne apasă pe umerii sufletelor, toți avem nevoie de smerenie. Și, în perioadele în care simțim că duhul mândriei ne face să ne credem mai buni și mai dreapți decât păcătoșii pe care îi vedem lângă noi, atunci ne este de folos să ne dăm seama că mândria ne este cale spre iad. Simțindu-ne mândria, conștientizându-ne mândria și împietrirea inimii, putem înțelege că mergem spre iad ca și cei care fac alte păcate grele. Dar important este să nu deznădăjduim. Pe unii, deznădejdea i-a dus la sinucidere.

Dacă murim fără nădejde de mântuire înseamnă că viața noastră creștină a fost mincinoasă. Trebuie să ne luptăm cu patimile și cu poftele noastre, având conștiința faptului că mântuirea nu este rezervată doar marilor sfinți. Hristos a venit în lume pentru mântuirea noastră. Și, dacă ne străduim să ducem lupta cea bună, chiar dacă avem poticniri și ezitări, să avem nădejde de mântuire.

Putem acum să izbutim ceea ce am dori să avem în ultimele noastre clipe: să fim sufletele afie-

rosite lui Dumnezeu. Iar un suflet afierosit simte că nu îi lipsește nimic, că nu are nevoie de nimic, ci numai ia parte la plinătatea lui Dumnezeu și la însușirea Sa de a fi fără nicio nevoie, adică nu are absolut nicio nevoie. Trăind astfel, chiar și de ne-am găsi dintr-odată în păcat, avem atâta pace și siguranță, încât ne pocăim, petrecând în viața noastră. (189-190)

Ce ne împiedică să ne dăruim sufletele lui Dumnezeu, trăind în viața de familie? Oare Dumnezeu ne cere să fim indiferenți față de soția sau soțul sau copiii pe care îi avem? Oare Dumnezeu vrea să avem sufletele de piatră, să nu ne bucurăm de prezența celorlalți? Nu, evident nu, pentru că altfel nu ar fi binecuvântat nunta, ci ne-ar fi spus să fugim cât putem de căsătorie, de iubire, de a avea copii. Problema apare doar atunci când modul în care ne raportăm la ceilalți ascunde o patimă sau alta. Când iubirea de ceilalți devine o mască pentru împlinirea propriilor dorințe egoiste. Când preotul spune la Sfânta Liturghie: „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să I-o dăm...”, nu vorbește doar cu monahii din biserică. Nu spune acest îndemn doar când sunt monahi în biserică, o spune și când nu e niciun monah în biserică. Adică vorbește cu noi. Cum să îi dăm viața noastră lui Dumnezeu? Cum să ne dăruim unii pe alții lui Dumnezeu? Pare imposibil. Dar nu e. Dumnezeu nu ne cere imposibilul, ne cere doar lucruri pe care le putem face. Ceea ce pare imposibil devine posibil prin harul Său. Și învățându-ne să trăim după voia Lui, chiar dacă vom cădea în alte păcate, ne vom ridica repede. Pentru că am înțeles că păcatul nu ne poate împlini sufletul, pentru că am înțeles că pocăința ne va curăța sufletele. Și căderea, în

loc să fie aducătoare de deznădejde, ne duce la pocăință. E doar un accident nedorit, îngăduit de Dumnezeu pentru mândria noastră sau din pricina dorințelor noastre pătimăse. Dar trebuie să căutăm vindecare, alergând la Dumnezeu, pe care sufletele noastre Îl cunosc că este cu adevărat Doctor al sufletelor și al trupurilor.

Oare dacă nu intrăm din această viață în Împărăția cerurilor, putem spera că vom intra vreodată? Această înșelare și acest vis măreț ne însoțește până la bătrânețe! (190)

Vrem ca Dumnezeu să fie atât de bun încât să ierte toate păcatele noastre, nu doar cele trecute, ci și cele în care ne complăcem să trăim. Vrem ca Dumnezeu să fie un împărat bun cu slugile sale și să fie orb la păcatele noastre. Dar noi nu înțelegem că mântuirea nu este ceva exterior. Nu e o pomană pe care ți-o face Dumnezeu, chiar dacă tu L-ai ignorat prin păcatele tale. Ce simțim noi când ne împărtășim cu Sfințele Taine? Unii o fac mecanic, știu că după ce s-au spovedit se împărtășesc, pentru că duhovnicul le-a dat binecuvântare să se împărtășească, pentru că Sfânta Împărtășanie este Trupul și Sângele Domnului. Ne împărtășim așa cum am mânca o prăjitură. Nu ne pregătim sufletele prin rugăciune, iar după ce ne-am împărtășit revenim în câteva minute la viața de dinainte. Se termină Sfânta Liturghie și vorbim despre toate nimicurile cu prietenii și cunoscuții noștri. Cum a fost întâlnirea noastră cu Hristos? Ce întâlnire? Gata, L-am primit, am făcut o faptă bună că ne-am împărtășit, de parcă Dumnezeu ar trebui să ne mulțumească că L-am primit. Am stat toată slujba cu mintea împrăștiată, gândindu-ne la problemele noastre, dar am primit Sfânta Împărtășanie. Și asta e tot?

Atât de ieftină e credința noastră, atât de superficială?

Nu trebuie să fie așa. Noi trebuie să pregustăm din această viață Împărăția Cerurilor. Dacă nu înseptăm după rai, dacă nu Îl iubim pe Dumnezeu și nu vrem să fim ai Lui și să trăim după voia Lui, cum ne vom mântui? Greu de zis.

Ce fel de interese avem acum, cât trăim, tot pe acelea le vom avea și atunci. Nu se va produce nicio schimbare prin moarte. Dacă am mers de aici în împărăția cerurilor, vom continua să fim acolo și în cealaltă viață. Dacă vii să mă vezi și mi te plângi – „Unde este Hristos? Unde este Hristos? Nu-L văd!” -, tot așa vei face și în cealaltă viață, ceea ce înseamnă că vei trăi și acolo iadul. Dacă aici spui: „Slavă Ție, Dumnezeule!”, și acolo vei spune: „Slavă Ție, Dumnezeule!” (191)

Vrem sau nu să fie continuitate între lumea aceasta și lumea cealaltă? Noi am prefera să nu fie. Am prefera să ducem aici o viață caldică, o viață din care să lipsească nevoința și cuvântul priveghere să ne fie străin. Și Dumnezeu să ne mântuiască la grămadă, dacă suntem făcuți de El. Nu ne-a întrebat dacă vrem sau nu să venim pe lume. Așa că ni se pare că e dator să ne mântuiască.

Numai că Dumnezeu ne-a făcut un mare dar că am venit pe lume. Noi trebuie să Îi mulțumim pentru darul vieții. Trebuie să mergem spre rai încă de aici. Practic, noi arătăm în fiecare zi dacă vrem sau nu raiul. Prin fiecare faptă bună pe care o facem, arătăm că vrem raiul. Prin fiecare lucru rău, arătăm că nu îl vrem. Noi spunem că vrem să ne mântuim, dar nu putem să îi iertăm pe cei care au greșit față de noi. Ni se pare că au greșit prea mult și că Dumnezeu nu

poate fi absurd ca să ne ceară să îi iertăm. Dar, ne place sau nu, măsura în care vrem să îi iertăm este măsura în care noi înșine vom fi iertați de Dumnezeu. Dacă îi iertăm, ne facem nouă, în primul rând, un mare bine. Și abia apoi lor.

Aici trebuie să ne suflecăm mânecile și să lucrăm și să izbutim tot ce putem. Mai ales, are importanță fiecare osteneală și fiecare priveghere, ca să dobândim veselia duhovnicească, dulceața duhovnicească. Nu doar să dobândim o conștiință împăcată, ci gustul lui Dumnezeu! E preferabil să murim în această trudă, decât să nu o fi întreprins. Să murim, pentru că ceva ce ceri este al tău, ceva pe care îl iubești, îl guști, ceva pe care îl dorești îl simți înlăuntrul tău. (191)

Cuvintele acestea ni se par străine. Așa gândesc cuvioșii, așa gândesc sfinții. Cum să murim în războiul duhovnicesc? Cum să murim într-o luptă în care ne luptăm cu săbii de lemn și cu scuturi de carton? Cum să murim jucându-ne? Evident, nu ne cere Dumnezeu nevoințe fără măsură, care ne pot periclita sănătatea și ne pot aduce moartea, nu despre asta este vorba.

Trebuie să înțelegem că, dacă nu cunoaștem „gustul lui Dumnezeu”, dacă nu înțelegem din experiență lucrarea lăuntrică, atunci suntem departe de Dumnezeu. Dar nu putem să ne consolăm, invocând faptul că noi nu suntem aleși de Dumnezeu pentru măsuri înalte de sfințenie. Toți creștinii sunt aleși de Dumnezeu, nu doar unii. Cuvântul că *mulți sunt chemați, dar puțini sunt aleși* (Matei 22, 14) se referă la faptul că pe toți îi cheamă Dumnezeu la sfințenie, dar puțini răspund acestei chemări, devenind aleși. Noi respingem alegerea, noi respingem șansa de a fi aleși,

nu ne retează Dumnezeu această şansă. Noi ne mulțumim să spunem că, la viața agitată pe care o ducem, nu avem mai mult timp pentru Dumnezeu. Ducem o viață caldică și încă ne este greu să o ducem și pe aceasta, că am putea să nu mai venim nici la biserică sau să renunțăm la puțină noastră rugăciune de dimineață sau de seară. Nu-i așa?

Ar trebui să privim caldiceala noastră ca pe un mare blestem, ca pe un mare ghinion, de care ne stă în putere să scăpăm. Dumnezeu nu vrea să ne asemănăm fariseilor, ci vrea să Îl iubim sincer și să primim iubirea Lui. Sfinții nu au nevoie de acatistele sau de rugăciunile pe care le facem, noi avem nevoie de ocrotirea lor.

Trebuie să... Prea multe trebuie în viața duhovnicească, nu-i așa? Ne-am obișnuit să facem doar ce ne convine nouă, ce ne place nouă, și să fugim de responsabilități. Nu trebuie să facem decât ce ne relaxează și ne place, nu? Dar, atunci, să fim consecvenți. Să știm că, dacă facem doar ce ne place, fugind de cruce, vom pierde cu siguranță raiul. Iar dacă vrem raiul să înțelegem că trebuie să ducem lupta cea grea pentru mântuire. Și că, la fiecare pas, Dumnezeu ne va fi aproape și ne va călăuzi, umbrindu-ne cu harul Său.

Să murim cerând și dorind cu adevărat aceste trăiri cerești, și atunci le vom avea! Iar dacă aici căldura va fi puțină, aceasta ține de iubirea lui Dumnezeu, știe Dumnezeu. Tu s-ar putea să ceri bucurie, însă Dumnezeu să-ți dea boală. Această boală este mijlocul prin care vei câștiga veselia pe care o cauți, ea este răspunsul lui Dumnezeu. Vei avea veselie cu siguranță când te vei afla în cealaltă viață, ceea ce înseamnă că acest „acum” este arvuna vieții viitoare. (191-192)

E nevoie de osteneală pentru a cunoaște lucrarea Duhului Sfânt, pentru a primi ceea ce Sfântul Paisie Aghioritul numea „prăjituri duhovnicești”. Nu trebuie să cerem extaze sau stări duhovnicești înalte, dar este normal să vrem să Îl iubim pe Dumnezeu, să avem căldură duhovnicească. Este normal să căutăm veselia care alungă tristețea și depresia, numai că este anormal și să deznădăjduim dacă veselia întârzie să apară. Uneori, cu cât ne rugăm mai mult, cu atât primim mai multă suferință. Dar prin ea ne vorbește Dumnezeu. Dacă noi nu ne-am fi rugat, Dumnezeu nu ne-ar fi pus pe umeri o suferință atât de frumoasă, atât de grea, pentru că nu am fi putut să o ducem. Noi, pregătindu-ne să primim în suflete liniște și pace, de fapt ne-am antrenat tocmai ca să purtăm greutatea necazurilor care ne vor duce la veselia veșnică.

Dumnezeu este atât de bun încât nu ne lasă să ne chinuim cu îndoiala și neliniștea: „Ce vom face? Unde vom merge?” Nu seamănă cu cineva care spune: „Vino să lucrezi la mine și vom vedea ce plată vei lua!”, ci de la început îți făgăduiește că îți va da plata în fiecare săptămână, și astfel știi ce pensie vei primi. Aceasta înseamnă arvună, aceasta înseamnă asigurare, aceasta înseamnă certitudine! Dacă noi vom avea această dorință a veseliei lui Dumnezeu, ne vom afla încă de aici în veselia raiului Său. (192)

Nu există doi Hristoși, unul pentru cei care trăiesc și altul pentru cei care au murit. Este unul și Același Hristos, care îi face vii pe cei morți și care îi face morți lumii acesteia pe cei vii. Viața creștină începe atunci când cunoști lucrarea harului, când inima ta începe să simtă adierea Duhului Sfânt. Creștinii simt cu putere că Dumnezeu e viu în sufletele lor, că Dumnezeu înviază sufletele lor. Mântuirea e un proces în

desfășurare. Sfântul Serafim de Sarov spunea chiar că trebuie să ne cercetăm să vedem cât Duh Sfânt am agonisit. Aici nu e vorba de ceva subiectiv, ci e vorba de ceva obiectiv, numai că oamenii nu merg pe acest drum. Practic, darurile pe care ți le face Hristos pe calea mântuirii sunt mult mai mari decât bucuriile pe care ni le poate aduce această lume. De aceea, trebuie să începem ostenelile duhovnicești, iar Dumnezeu nu va întârzia să ne trimită prăjiturile Sale.

Veselia de acolo va fi ceva definitiv și desăvârșit, în timp ce aici continuarea ei depinde de consecvența noastră, adică de statornicia cugetului și a voinței noastre. (192)

E de neînțeles cum, după ce un creștin gustă din bucuriile duhovnicești, poate să mai cadă în cursele diavolilor și în patimi de tot felul. Dar alegerea mântuirii nu e o alegere de moment, de tip „alegi o dată și gata”. Așa cum nici alegerea iadului nu e o alegere de moment. După orice cădere ne putem pocăi. Și tot așa după fiecare pas pe care l-am făcut spre cer putem cădea. Cu cât urcăm mai sus, cu atât ispitele vor fi mai mari, tocmai pentru a ni se încerca credința. E nevoie de statornicie în luptă. E nevoie să rezistăm până la sfârșit. Și tocmai de aceea valoarea pocăinței este atât de mare – pentru că, atunci când păcatul ne-a biruit, pocăința ne va ridica și ne vom continua lupta.

Este adevărat că „după” (moarte – n.n.) este același lucru cu „astăzi”. Uitați-vă înlăuntrul vostru să vedeți ce doriți! Ceea ce doriți, aceea și aveți; acolo, înlăuntru, sunteți. Unde caută duhul vostru (cf. Ps. 76, 6)? Cu ce se îndeletnicește? Ce are în fiecare zi? Veselie? Durere? Agonie? Tot aceea va con-

tinua să aibă. Vedeți cum Dumnezeu l-a împletit, l-a unit pe „după” cu „astăzi”, așa încât să nu ne lase ne-satisfăcuți, să nu ne lase cu ezitări ale inimii și îndoieli ale duhului? Vrea să avem limpezime și siguranță, să pășim cu pași siguri pe pământ. (192-193)

Dacă am înțelege continuitatea dintre viața pe care o trăim azi și viața noastră după moarte am trăi altfel. Noi credem că există viață după moarte, dar nu vrem să înțelegem că noi astăzi ne pregătim raiul sau iadul. Toți vor raiul, dar foarte puțini trăiesc raiul, foarte puțini pregustă raiul. Atunci de ce îi cheamă la El Hristos pe cei osteniți și împovărați, pentru a-i odihni? Ce legătură există între osteneala de aici și odihna veșnică? Sau cei care suferă aici vor suferi și în veșnicie?

Hristos îi odihnește pe robii Săi osteniți și împovărați. El le dă încă din viața aceasta o pace și o liniște în suflete pe care bogații nu o pot înțelege. A fi creștin înseamnă ca, în focul greutăților, când încercările aproape te doboară, să simți că Dumnezeu te întărește să rezisti.

În măsura în care noi căutăm zilnic veselia duhovnicească, chiar dacă avem parte numai de greutăți, ne îndreptăm spre veselia cerească. Sau, chiar dacă avem parte de tot ce ne dorim, dar sufletele noastre rămân pustii, pustii vor rămâne sufletele noastre și după ce plecăm din această viață.

Dumnezeu te-a pus în Biserica Lui, în Împărăția cerurilor. Dacă nu vrei, poți să ieși; dacă vrei, stai! (193)

Ni se pare un lucru banal că suntem membri ai Bisericii. E un dat, e un lucru stabilit. Dar trebuie să ne dăm seama că, dacă trăim în Biserică, trebuie să mergem spre Împărăția cerurilor. Dacă nu vrem, pu-

tem ieși din Biserică. Evident, nimeni nu vrea să iasă din Biserică. Dar, dacă stăm, atunci să stăm cum trebuie. Pentru că dacă stăm pasivi, indiferenți, nu vom ajunge la destinația dorită.

Așa cum este o minune moartea sau înălțarea la cer a lui Hristos, tot așa este o minune și această împletire dintre „acum” și „poimâine”, dintre materie și duh. (193)

Noi credem în învierea lui Hristos. E o minune. Dar nu înțelegem că minune este și modul în care astăzi ne pregătim raiul. Noi, în timp ce credem în învierea lui Hristos, nu suntem conștienți de faptul că noi astăzi pregătim învierea noastră. Este mai greu să credem că noi astăzi ne pregătim veșnicia decât să credem că Hristos a înviat. Pentru că acceptarea învierii lui Hristos nu presupune implicit faptul că noi vom renunța la păcate. Sunt femei care avortează, dar spun că sunt creștine, sunt soți care își înșală soțiile, dar spun că sunt creștini. De fapt, în învierea lui Hristos cred doar cei care sunt preocupați de propria înviere, pentru că Hristos a fost *începătura învierii celor adormiți* (I Cor. 15-20).

Oare trăiesc părinții înlăuntrul nostru? Curge în noi sângele părinților noștri? Sigur că avem sângele tatălui și al mamei noastre după trup, al fraților noștri, iar sângele apă nu se face. Dar oare curge și sângele Părinților, care apă nu se face? Adică rămânem fii credincioși ai Părinților? Dacă noi, mai ales monahii, „sămânța lor”, nu suntem iubiții lui Dumnezeu și cei care Îl iubesc pe Dumnezeu, ce să mai spună poporul care trăiește în lume, acolo unde răutatea împărățește pretutindeni? (196)

Noi suntem fii ai părinților noștri trupești, care

ne-au dat viață. Dar în ce măsură suntem fiii sfinților? Care este legătura dintre noi și sfinți? Este, de multe ori, o legătură emoțională, șubredă. Îi cinștim și ne rugăm lor, sperând că ne vor vindeca la vreme de boală sau că ne vor face bine atunci când vom avea nevoie. Dar pierdem din vedere faptul că sfinții vor să ne ducă de mână spre rai. Că ei vor să ne ajute să dobândim Duhul Sfânt. Evident, sfinții nu vor să le copiem nevoințele, pentru că nu au nevoie de clone. Nu se plictisesc și nu caută oameni care să îi imite mecanic. Dar sfinții vor să ne facă marele dar de a fi copiii lor. Aici e taina legăturii cu sfinții. Mai mult decât orice vindecare trupească contează tămăduirea sufletească.

Noi putem să ne uităm la exemple de monahi contemporani care trădează chemarea monahală și să ne vedem mai buni decât ei. Dar lucrul acesta nu ne ajută la nimic. Noi trebuie să înțelegem că suntem chemați la sfințenie, că sfinții se roagă pentru noi ca să ajungem, alături de ei, în rai.

Oare sângele înrudit al sfinților, al martirilor, al cuvioșilor, al părinților, al strămoșilor ne atrage spre cele de Sus? Sau ne atrag alte lucruri, aflate aici, jos? Ne atrag strămoșii noștri către viața lor și, dacă vreți, către viața de acolo? Ei ne-au lăsat viața lor, duhul lor, cugetul lor, experiența lor. (200-201)

Dacă ne uităm în viețile noastre, vom vedea oare pecetea pe care au pus-o sfinții? Cât am râvnit noi să mergem pe urmele sfinților?

Sunt oameni de alte confesiuni, rupți de Biserica cea adevărată, care și-au dorit mai mult să fie urmași ai sfinților decât ne dorim noi. O maică pe care Biserica Catolică o consideră sfântă (deși nu există sfinți în afara Bisericii Ortodoxe) scria în jurnalul ei:

„Aș voi, mai presus de toate, o, Preaiubitul meu Mântuitor, aș voi să-mi vărs sângele pentru Tine până la ultima picătură... Martiriul, iată visul tinereții mele, acest vis a crescut odată cu mine în claustrul Carmelului... Dar și în privința aceasta simt că visul meu este o nebunie, căci nu aș putea să mă limitez a dori un anume tip de martiriu... Pentru a mă mulțumi mi-ar trebui *toate*... Ca și Tine, Mirele meu Adorat, aș vrea să fiu biciuită și răstignită... Aș vrea să mor despuiată ca Sfântul Bartolomeu... Precum Sfântul Ioan, aș vrea să fiu aruncată în ulei încins, aș vrea să îndur toate chinurile aduse martirilor... (...) Gândindu-mă la chinurile care vor fi partea creștinilor în timpul lui Antihrist, simt că inima-mi tresaltă și aș vrea ca aceste chinuri să fie partea mea.”

Am reprodus cuvintele maicii respective despre mucenieie nu pentru a o da ca exemplu (Biserica Ortodoxă nu recomandă asumarea riscului gratuit de mărturisire, decât la vremea la care ți se cere acest lucru – cu toate că găsim în viețile sfinților, mai ales ale mucenicilor greci uciși de turci, pilde care arată contrariul. Sau găsim chiar și în viața Sfântului Antonie cel Mare situația în care și-a riscat viața, vrând să pătimească pentru Adevăr, dar Dumnezeu l-a păzit.) Ci le-am reprodus tocmai pentru a ne ajuta să înțelegem cât de departe suntem de legătura cu sfinții. Dacă această maică, nefăcând parte din Biserica cea Adevărată, suspina după mucenieie, noi de ce nu suspinăm să mergem pe urmele sfinților? Noi suntem fiii sfinților. De ce nu lăsăm duhul lor, cugetul lor să ne modeleze? De ce nu înțelegem că noi suntem chemați să ducem mai departe viața lor prin viața noastră?

Ați reținut înțelesul autentic al textelor din Sfânta Scriptură? Oamenii citesc psalmul: Însetat-a

sufletul meu de Dumnezeu... (Ps. 41, 2), îi înțeleg sensul și se bucură. Dar, când văd un cadavru, pățesc ceva, se schimbă, se îmbolnăvesc, pleacă; nu rabdă să vadă un om bolnav, nu suportă să meargă la cimitire, se tulbură la gândul morții, la gândul că cei dragi sunt în mormânt. Aceasta arată că nu pot înțelege că setea după Dumnezeu și moartea sunt unul și același lucru. (216)

Câtă diferență este între ceea ce citim în psalmi sau în alte rugăciuni și ceea ce trăim cu adevărat... De multe ori mințim, pentru că lucrurile pe care le spunem atunci nu au nicio legătură cu viața noastră. Au însetat sufletele noastre după Dumnezeu? Când? Dacă au însetat, de ce nu am făcut aproape nimic ca să ne săturăm această sete? Noi trebuie să trăim lucrurile pe care I le spunem lui Dumnezeu în rugăciuni. Dar, dacă înțelegem că moartea e doar o trecere, atunci de ce ne mai speriem de moarte?

Totuși, noi citim rugăciuni nu ca să Îl mințim pe Dumnezeu, ci le citim pentru ca sufletele noastre să fie modelate de duhul rugăciunilor. Tocmai pentru că nu însetăm după Dumnezeu citim psalmi care aprind în noi setea după Dumnezeu. Noi mințim doar dacă, după ce am citit, sufletele noastre au rămas de piatră. Dacă am pierdut efectul citirii psalmilor, care este tocmai ca sufletele noastre să cunoască lucrarea Duhului Sfânt. Este bine să ne rugăm cu propriile rugăciuni, să Îi spunem lui Dumnezeu cu cuvintele noastre ce avem pe suflet, dorințele sau problemele noastre. Dar, ca să ne rugăm cu adevărat, ca să învățăm să ne rugăm, ne este de mare folos să citim psalmi sau rugăciuni alcătuite de sfinți, tocmai pentru că prin ele învățăm să vorbim cu Dumnezeu și să trăim pentru Dumnezeu. Ca exemplu, citirea Canonului Sfântului

Andrei Criteanul, care se citește la slujbe în Postul Mare, e de mare folos în orice moment al anului. Parcă ar fi scris pentru noi, nu pentru altcineva. Citindu-l cu luare aminte, învățăm pocăința adevărată, cum învățăm din psalmul 50. Din alți psalmi învățăm să Îl laudăm pe Dumnezeu. Din acatiste învățăm să îi laudăm pe sfinți sau pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu... O putem face și cu propriile cuvinte, dar ne este mai lesne să o facem spunând laudele alcătuite de sfinți sau de oameni cu viață sfântă....

Cel mai important lucru, atunci când citim un psalm sau o altă rugăciune, este să credem ce spunem. Dacă ne rugăm cu atenție și nu lăsăm mintea noastră să zburde, vom înțelege că o oră de rugăciune poate fi mai palpitantă decât un meci de fotbal sau decât un film. Pentru că este o secvență din filmul mântuirii noastre.

Unde a ajuns omul din pricina păcatului! Se teme de moarte. Această frică este cel de-al doilea păcat al omului, după primul păcat, cel al neascultării din rai (cf. Facerea 3, 10). (216-217)

Fericiți cei care nu se tem de moarte, pentru că nădejdea lor este la Hristos cel Înviat, care a biruit moartea. Fii sincer, te temi de moarte sau nu? Ți-e frică că nu știi ce va fi după moarte? Ți-e frică că poate nu e cum spune Sfânta Scriptură, că nu e cum spune Biserica? Dacă te apasă starea de confuzie, dacă te apasă îndoielile, atunci să știi că nu ești creștin decât cu numele. E foarte important să fii sincer cu tine și să te întrebi dacă îți e frică de moarte sau nu. Frica de moarte îți slăbește mușchii duhovnicești, frica de moarte te paralizează, te îndepărtează de Hristos. Da, dacă îți e frică de moarte, păcătuiești și prin acest păcat te îndepărtezi de mântuire.

„Bine, ai putea spune, dar cum să fie frica de moarte un păcat, din moment ce nu depinde de alegerea mea? Nu aleg să îmi fie frică, îmi e frică pur și simplu...” Ba da. Frica de moarte depinde de voia ta. Există o cale limpede, arătată cu putere de tradiția Bisericii, de a scăpa de frica de moarte: calea credinței în Hristos. Dacă noi credem în Hristos, nu ne este frică de moarte. Nu poți să crezi în Hristos și să te temi de moarte. Frica de moarte arată că nu Îl cunoști pe Dumnezeu. Nu Îl iubești pe Dumnezeu și nu simți iubirea Lui. Frica de moarte e boală a sufletului. Dar o boală care poate afla vindecare. Crezând că Dumnezeu te poate vindeca de ea. Trebuie să ai puterea de a spune: „Cred, Doamne, ajută necredinței mele...” Și Dumnezeu va veni în întâmpinarea ta.

Faptul de a crede nu exclude momentele de încercare a credinței, de îndoială. Doar că în aceste momente alergi cu disperare la Hristos. Credința e un dar. Nu e un rezultat exclusiv al înțelegerii că lumea asta nu putea exista fără un Creator. Credința este mai mult decât simpla înțelegere rațională a unor adevăruri privitoare la om, la univers, la suflet, la Dumnezeu.

Noi Îl rugăm pe Dumnezeu să ne întărească în credință tocmai pentru că suntem conștienți că El ne dă harul de a crede în El. Nu noi L-am descoperit pe Dumnezeu, ci El a venit în întâmpinarea noastră.

Există totuși o anumită frică de moarte care nu vine din necredință, ci din smerenie. Îți dai seama că nu meriți raiul, că nu ești vrednic de bunătățile cerești. Dar această smerenie nu trebuie să te arunce în deznădejdea că vei ajunge în iad, ci trebuie să fie întărită de conștiința faptului că Dumnezeu ne mântuiește după mare mila Sa, pentru că ne iubește, chiar

dacă nu merităm această iubire.

Doar dacă alegem să stăruim în păcatele noastre, doar dacă alegem păcatul în locul virtuții în mod conștient, atunci e justificată frica de moarte. Pentru că noi avem atunci credință ca și a dracilor – că doar și dracii știu că există Dumnezeu, dar alegem conștient moartea veșnică. În acest caz, frica de moarte ar trebui să ne ajute să înțelegem că trebuie să ne schimbăm viața. Frica de moarte ar trebui să ne fie prieten, care să ne ajute să punem început mântuirii prin pocăință.

Omul care Îl iubește și Îl are pe Dumnezeu însetează după Dumnezeu, vrea să se topească, vrea să moară pentru Dumnezeu. (217)

Ce înseamnă pentru noi că Îl iubim pe Dumnezeu? Înseamnă că mergem duminica la biserică, înseamnă că ne rugăm puțin în fiecare zi și că facem unele fapte bune. Dar aceasta nu e decât începutul iubirii. Iubirea e când sufletul tău arde de dragoste pentru Dumnezeu. Noi nu ne-am gândit niciodată să murim pentru Dumnezeu. Adică să trăim doar pentru El și pentru voia Lui. Nu ne-am gândit, pentru că nu Îl iubim. Și acum vine Avva Emilian și ne vorbește despre o iubire pe care nu o cunoaștem, despre o iubire care ne sperie. Ne gândim că ar presupune să nu îi mai iubim pe cei dragi, ca și cum Dumnezeu ar fi egoist și ar vrea să ne însingurăm doar pentru El. Dar, dacă L-am iubi pe Dumnezeu din toată inima și din tot sufletul nostru, El ne-ar spori iubirea față de ceilalți – soție, soț, copii, etc. Doar că ar fi mai limpede și mai curată. Ar fi o iubire jertfelnică, o iubire care doar oferă, fără să ceară nimic. Pentru că ar fi o iubire modelată de Însuși Hristos.

Această iubire ar vrea să jertfească totul pentru

Dumnezeu și pentru aproapele. E o iubire care are în ea sămânța muceniceii, pentru că orice om care iubește cu adevărat e gata să moară pentru binele persoanei pe care o iubește.

Trupurile unor oameni nu putrezesc. Aceasta se poate datora unui blestem sau anatemei pe care au primit-o de la un preot sau de la episcop, fie se datorează unor păcate înfricoșătoare pe care le-au săvârșit și au avut răsunet în Biserică. În acest caz, se solicită o rugăciune specială de iertare de la Patriarhia Ecumenică sau de la episcop, iar episcopul merge și citește anumite rugăciuni, iar mortul se descompune. Adică Biserica îl primește din nou pe acest om. (221-222)

Noi putem cunoaște puterea Bisericii și prin efectele pe care le au rugăciunile pentru cei ale căror trupuri au rămas neputrezite. Există mărturii, unele chiar în scrierile despre Viețile Sfinților, cum trupuri neputrezite au început să se descompună în urma citirii rugăciunilor specifice. Nu este aceasta o dovadă a puterii lui Dumnezeu și a darului pe care îl are Biserica? Ar trebui ca aceste întâmplări să ne vorbească despre harul dat Bisericii. Ar trebui să ne ajute să înțelegem că, dacă Biserica se poate ruga și pentru cei care au făcut păcate grave, care au murit sub anatema sau sub cine știe ce blesteme, cu atât mai mult se poate ruga pentru ceilalți oameni. Să înțelegem că parastasele și pomenile care se fac pentru morți au puterea de a-i ajuta. Că până la sfârșitul lumii Biserica se va ruga pentru iertarea păcatelor creștinilor care au ajuns în iad. Că multe suflete au fost scoase din iad pentru rugăciunile Bisericii și multe vor mai fi scoase până la sfârșitul lumii.

Când spunem că cineva a murit, și nu că a adormit, este o minciună. Pentru un creștin nu există moarte, mai ales dacă a dus o viață potrivită cu Dumnezeu. Prin urmare, când spunem că cineva a murit, este ca și cum l-am batjocori, ca și cum l-am lua în râs. (223)

Dacă înțelegem moartea ca o logodnă duhovnicească, dacă o privim ca pe o nuntă, atunci putem spune că cineva a murit. Dar, dacă vedem moartea ca pe un sfârșit, dacă îl compătimim pe cel care a plecat din această lume, pentru că nu se mai poate bucura de desfătările ei, atunci arătăm că și noi suntem, deja, morți duhovnicește.

Oamenii nefericiți nu vor să moară, pentru că au păcate și se tem. Dar de ce au păcate? Pentru că nu vor să se pocăiască. Păcătosul, îndată ce spune: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă, vindecă sufletul meu, deschide-mi urechile și ochii sufletului!”, nu apucă să termine și primește har. (224)

Marele păcat este să nu te pocăiești pentru păcatele pe care le-ai făcut. Lipsa pocăinței este ceea ce ne trimite în iad, nu faptul că am păcătuț. Nu e suficient să credem că prin pocăință marii păcătoși au ajuns sfinți. Trebuie să credem că prin pocăința noastră Dumnezeu ne iartă. Da, nu știm să ne pocăim cu zdrobire de inimă, cu lacrimi, dar oare Dumnezeu nu știe că noi nu cunoaștem pocăința aceasta? Ba știe. Să ne pocăim cum putem, să ne pocăim cu sinceritate, crezând că Dumnezeu e viu și vede pocăința noastră. Crezând că, încă de când ne rugăm, Dumnezeu primește cererea noastră. De fapt, greu nu este să ne pocăim, greu este ca, după ce ne-am pocăit, să credem că suntem făpturi noi, să trăim ca și cum păcatul nu mai are putere asupra noastră. Mult ne va ajuta

spovedania. Dar, dacă spovedania este singurul mod în care ne manifestăm pocăința, șansele de a nu mai păcătui sunt mici. Spovedania este doar o parte, o foarte importantă parte a pocăinței. Dar pocăința nu trebuie să înceapă cu spovedania, trebuie să preceadă spovedania, și nici nu trebuie să se termine cu spovedania. Ci trebuie să continue.

De fiecare dată când cineva merge să se culce, să-și aducă aminte că se dă pe sine morții. Să se gândească: „S-ar putea să fie ultima oară când merg să mă culc!”, și să simtă bucurie, zbor lăuntric. Moartea este un cor, o prăznuire! (226)

Când mergem la culcare seara, știm că o zi s-a terminat. Câte zile vom mai trăi? Să zicem că cineva își imaginează că va trăi până la o sută de ani. Să înmulțească numărul de ani cu numărul de zile dintr-un an. Par multe, nu? Dar, dacă ai ști că vei muri sigur după un număr fix de zile, atunci practic scurgerea fiecărei zile ar fi prilej de întristare. Noi nu ne dăm seama că în fiecare seară când ne culcăm ne-am apropiat de moarte. Ne culcăm având în suflete planuri de viitor, fără să ne gândim că ar trebui ca principalul nostru plan ar trebui să fie să fim pregătiți pentru întâlnirea cu moartea.

Există și oameni nefericiți, care Îl roagă pe Dumnezeu să moară. Dar, dacă le spui că acum urmează să moară, vei vedea că acum își schimbă culoarea feței. Tot ce spun ei sunt simple cuvinte. (226)

„Nu mai vreau să mai trăiesc. M-am săturat de atâta suferință. Vreau să mor...” De multe ori, oamenii care spun aceste cuvinte cred ce zic. Nu o fac doar ostentativ, pentru a-i răni pe cei din jurul lor. Dar, când ajung în primejdie de moarte, brusc se răzgân-

desc. Brusc, își dau seama că vor să trăiască. Că ceea ce respingeau ei nu era viața, ci viața în suferințe și lacrimi. Ar trebui ca astfel de oameni să înțeleagă că există o moarte cu care pot fi prieteni. Moartea față de viața pe care au dus-o până atunci. Ei pot începe o viață nouă, în care să își facă loc lui Dumnezeu în sufletele lor. Dacă cineva zice că L-a cunoscut pe Dumnezeu și că s-a săturat de suferință minte sau se cunoaște pe sine doar superficial.

Nici măcar cei care se sinucid nu vor să moară. Dispoziția spre sinucidere este un fel de schizofrenie, este dezamăgire în fața vieții. Lumea lăuntrică a omului se dezbină, își pierde integritatea. Omul care nu are credință în Dumnezeu poate fi simplu, adică unificat lăuntric? Nu! Are o personalitate dezbinată. De aceea, acești oameni eșuează, sunt niște morți în viață. (226)

Într-un fel, oamenii care vor să se sinucidă prețuiesc foarte mult viața. Tocmai prin refuzul unei vieți de dezamăgiri și dureri ei arată că nu acceptă viața fără sens, fără împlinire. Adevărata sinucidere, cea mai eficientă sinucidere, este uciderea omului vechi din tine. Cei care vor să se sinucidă ar trebui să afle că există un mod de a se sinucide care l-ar termina definitiv și irevocabil pe omul vechi. Dar ar face loc unei alte făpturi. Unui om nou. Această sinucidere, dacă ar putea fi numită așa, are loc prin pocăință. Accepti că ai făcut o mulțime de păcate și fărădelegi, sau că, deși nu ai făcut rele, ai trăit numai necazuri peste necazuri, și poți să spui „Stop”. Poți să te sature de depresie și deznădejde și să alergi la Hristos, Care este viața cea adevărată.

Cu toții putem ajunge nemuritori. Păcătoșii pe

care îi cunoaștem din istorie și din viața zilnică, vameșii, zaheii, desfrânatele, tâlharii, orbii și paraliticii, gângavii, cei cu hidropizie, femeia gârbovă, cea cu scurgere de sânge, care nu îndrăznea să vorbească, leproșii, demonizații, Lazăr cel îngropat de patru zile, soacra lui Petru, Petru, care s-a lepădat de trei ori de Hristos, magii, evreii, necredincioșii, ereticii, africanii, asiaticii, sălbatici, strămoșii, dar și eu, și eu, și părinții noștri, și copiii noștri, și toată lumea putem să avem siguranță găsind ușa nemuririi, adică omorând moartea păcatului și astfel putem să intrăm, prin Biserica noastră, cu elan și triumfător, în nemurirea vieții în Hristos, în cămărilor pe care ni le-a pregătit Domnul. (236)

Dacă ajungem să ne cunoaștem pe noi înșine, vom descoperi o mulțime de slăbiciuni și neputințe. Dacă ne uităm la istoria Bisericii, vom vedea oameni cu păcate mult mai mari decât ale noastre, care au devenit sfinți. Ce au avut ei și ne lipsește nouă? De ce suntem atât de căldicei? Să cugetăm la mulțimile de păcătoși pe care Dumnezeu i-a preschimbat în sfinți și să ne dăm seama că și noi putem merge pe urmele lor. Nimeni nu poate spune că are prea multe păcate ca să fie iertat de Dumnezeu.

Ne temem și tremurăm de groaza morții? Nu cumva ne temem că va muri cineva apropiat? (236)

Moartea persoanei sau a persoanelor pe care le iubim ne sperie. Pentru că noi suntem vii tocmai pentru că iubim, tocmai pentru că le iubim. Dar, dacă le-am iubi cu adevărat, ar trebui să ne bucurăm pentru ele. Ar trebui să le iubim și mai mult, gândindu-ne că pleacă pe lumea cealaltă. Ne sperie însă faptul că vom rămâne fără iubirea lor. Că vom rămâne fără mângâierile și sprijinul lor. Noi, mai mult decât

plângem moartea lor, plângem faptul că rămânem fără ei. Asta nu e dovadă de iubire, ci de egoism.

Nu cumva încă ne temem de moarte? Nu cumva ne temem de boală? De ce? Toate acestea sunt în mâna lui Dumnezeu. (238-239)

Dacă ne temem de moarte sau de boală înseamnă că suntem bolnavi sufletește. Ar trebui să ne bucurăm și de apropierea bolii și a morții, pentru că înseamnă că ne apropiem de întâlnirea cu Dumnezeu.

Fiecare dintre noi, chiar handicapați de-am fi, chiar păcătoși, dacă vrem, vom primi Duhul de la Hristos, îndreptându-ne privirea asupra Lui, și vom ajunge sfinți și cerești și nemuritori. (238)

Parcă nu ne vine să credem că Hristos ne cheamă la sfințenie. Nu vedem în viața noastră nimic sau aproape nimic care să se intersecteze cu sfințenia, de aceea ne este greu să înțelegem chemarea lui Hristos la sfințenie. Dar, dacă vrem să devenim sfinți doar parțial, adică dacă vrem ca o parte din sufletul nostru să rămână în aceleași patimi, înseamnă că, de fapt, respingem sfințenia.

Moartea este mincinoasă! (238)

Moartea vrea să ne sperie. Moartea ne șoptește să ne temem de ea, pentru că ne va rupe de bucurie și de împlinire. De fapt, moartea vrea ca noi să murim sufletește încă din timpul vieții. Pe cine vom crede, glasul morții sau al Celui care a biruit moartea, cu moartea pe moarte călcând?

„Boala este un rău!”, zice lumea. Este un rău, dar oare numai boala este un rău? Boala este un rău, pentru că a născut-o păcatul. Așadar, când ne vizitează, să nu spunem că Dumnezeu a adus-o asu-

pra noastră. N-a adus-o Dumnezeu. Să conștientizăm că avem vreun păcat înlăuntru și că acesta o aduce. Acest spin pe care-l ai acolo unde te doare, și care este păcatul, pe acesta să-l vindeci! (238-239)

Noi nu suntem conștienți de rănilor pe care le au sufletele noastre. Ne uităm în oglindă și nu vedem nimic. Ni se pare chiar că sufletele noastre sunt alese, sunt curate, că suntem mai buni decât ceilalți. Dar tocmai această senzație nu ne lasă să ne vedem cu adevărat. Dacă am ști ce răni au sufletele noastre, am ști că bolile sunt tratamente pentru aceste răni.

„Boala este, pentru cei ce păcătuiesc, mai bună decât sănătatea, deoarece conlucrează la mântuirea lor” (Sfântul Grigorie Palama). Adică, adeseori, e mai bine să fii bolnav, fiindcă vei înțelege păcatul și vei scăpa de el. Vedeti? Boala este un bine. (239)

Când boala e ca un semnal de alarmă, care îl trezește pe om din amorțeala păcatului, este evident că e o binecuvântare. Când boala doar îl împiedică pe om să păcătuiască, ținându-l pe patul suferinței, îi dă șansa de a cugeta la zădărnicia acestei lumi, la moarte și la rostul vieții, și tot îl ajută. Boala este un bine, în ambele cazuri. Trist este însă când omul, cu cât e mai bolnav, cu atât se răzvrătește împotriva lui Dumnezeu, cu atât se afundă și mai tare în mizeria sufletească, respingând tămăduirea. Pentru un astfel de om, boala e un pretext de a se împătimi și mai rău, de a cădea și mai tare. Modul în care Dumnezeu lucrează prin boală cu astfel de oameni depășește înțelegerea obișnuită. Poate că, pur și simplu, ei primesc plata păcatelor lor în această lume, pentru a li se ușura chinurile viitoare. Dar se află într-un cerc vicios, pentru că, cu cât suferă mai mult, cu atât cârtesc mai mult, ajungând chiar să Îl hulească pe Dumnezeu și pregustând încă din această viață chinuri-

le iadului. Așa cum dreptii pregustă bucuriile cerești.

Să iubim bolile, pentru că Dumnezeu nu ni le-ar fi dat niciodată dacă nu ne-ar fi fost de folos! Să urmărim folosul nostru! Dar să iubim și moartea și să ne pregătim! (240)

E foarte greu să credem că nu există întâmplare, că toate în viața noastră au un rost. Avem mentalitatea unor oameni de afaceri care caută permanent succesul și privesc necazul ca pe un accident, doar ca pe o arvună a succesului, ca pe o etapă necesară înainte de a ajunge pe culmi. Dar Dumnezeu nu ne-a promis succes și glorie în viața aceasta. Nu i-a lăudat pe bogați, ci pe săraci. Succesul nostru ne vine prin moarte, doar prin moarte, pentru că scăpăm de moarte. Investiția cea mai sigură, fără nicio șansă de pierdere, este investiția în suflet.

Cu toții trebuie să înțelegem că putem să trăim fără de păcat. Aceasta o spune Hristos (cf. Ioan 5, 14). Spune Hristos minciuni? Și Sfântul Ioan Teologul, ucenicul Lui, a spus că trebuie să fim fără de păcat (cf. 1 Ioan 3, 9). O spun și Apostolul Pavel (cf. Rom. 6, 22), și sfinții, și Biserica. Sfântul Simeon Noul Teolog spune ceva foarte dur, anume că cel mai mare păcat, cea mai mare erezie, este să spunem că nu putem fi fără de păcat. Dar cum vom izbuti aceasta? Prin spovedanie. (246)

Credem în Dumnezeu și vrem să ne mântuim. Dar păcatele sunt prezente în viața noastră. Poate am trăit o perioadă sau mai multe în care, plini de râvnă, ne-am rugat mai mult, ne-am nevoit mai mult, dar încetul cu încetul râvna noastră a slăbit. Nu contestăm că există sfințenie, că au existat și că există sfinți și în zilele noastre, dar noi nu suntem ca ei. Pentru că suntem

slabi, pentru că nu avem râvna lor, pentru că nu Îl iubim destul pe Dumnezeu. Tocmai prin această raportare la sfințenie și la păcat păcătuim mai mult decât prin păcatele noastre de care suntem conștienți. Cel mai trist este că până și spovedania noastră o transformăm dintr-un proces al învierii lăuntrice într-un negoț cu Dumnezeu, prin care sperăm să se șteargă cu buretele păcatele trecute, pentru a avea loc în suflet pentru altele noi. Dar spovedania nu are valoare dacă nu este făcută cu hotărârea de a renunța la păcate și de a pune început bun mântuirii, asumându-ți războiul duhovnicesc pe viață și pe moarte.

În fiecare clipă Învățătorul, Hristos, te cheamă. Tu nu-I vei spune: „Vin acum!”? Să o spună inima noastră, pentru că Domnul le vede pe toate, Dumnezeu „intră în inimi” (Sfântul Ioan Gură de Aur)! (248)

Dumnezeu nu bate la ușa inimii noastre doar când ne rugăm, doar când mergem la biserică. Chiar dacă, e adevărat, uneori bate mai tare, bate mai insistent, El așteaptă permanent să Îi deschidem. Acesta e un mare secret, pe care îl știi toți, dar îl cred foarte puțini. Și încă mai puțini Îi deschid.

„Hristos a făcut întreaga viață a oamenilor o sărbătoare” (Sfântul Atanasie cel Mare). Credem asta? Viața noastră, ne spune Dumnezeu, este o sărbătoare, pentru că intrăm în Cer. (250)

Ce e viața noastră? E o fluctuație între bucurii și dezamăgiri, între împliniri și eșecuri, între zâmbete și lacrimi. Și asta pentru că rămânem la suprafața lucrurilor. Dacă privim viața ca pe un drum spre rai, înțelegem că și bucuriile și necazurile își au locul lor. Atunci, trăim viața cu emoția logodnicului care merge să își vadă logodnica, chiar dacă e ploaie sau vânt, chiar dacă e

ger sau cald. Pentru el, importantă e destinația. Dar pentru noi e important și drumul, pentru că pe noi nu ne așteaptă Dumnezeu abia la capătul vieții, ci El vine la noi în fiecare moment, în fiecare ceas, în fiecare zi.

Dacă eu Îl descopăr pe Dumnezeu în persoana fratelui meu, atunci Îl descopăr pe Dumnezeul cel nevăzut. Dacă însă nu-l primesc pe om, ci spun: „acesta e un păcătos, celălalt este un sucit, celălalt mă urăște, acesta nu-mi dă ce mi se cuvine... Om e acela? Monstru este? Ce este?”, atunci Îl tăgăduiesc pe Dumnezeu. Oricine ar fi omul, în el trebuie să-L descoperim pe Dumnezeu. În chip simbolic, trebuie să-i spălăm picioarele și să ajungem cei mai disprețuiți. Să-l primim pe cel care nu ne înțelege, pe cel care nu se interesează de noi! Să-l primim pe cel care suferă și pe care nimeni nu îl înțelege. (269)

Noi nu știm să iubim. Iubirea noastră creștină este de multe ori sub iubirea pe care o aveau păgânii față de rudele și prietenii lor. Lucrul acesta se vede foarte simplu în multe parohii, în care oamenii nu se cunosc între ei. Fiecare are câțiva cunoscuți, câteva persoane de care e mai apropiat, dar celor mai mulți nu le cunoaște nici numele, nici problemele, nici necazurile.

Am fost dezamăgiți de unii dintre semenii noștri, așa că am preferat să ne închidem în noi. Doar în rare cazuri ne deschidem sufletele către ceilalți. Suntem agasați de mulțimea necunoscuților de lângă noi, dar nu vrem să ieșim în întâmpinarea lor. Ratând întâlnirea cu celălalt, ratăm întâlnirea cu Dumnezeu.

Dumnezeu ne cere să îi iubim pe ceilalți pentru că noi avem nevoie să îi iubim, nu doar pentru că ei au nevoie să fie iubiți. În clipa în care iubim pe cineva, care pare că nu merită iubirea noastră, care pare

că nu e de valoarea noastră, că nu e din liga noastră, arătăm că vedem în el mai mult decât văd ceilalți.

E ca și cum am juca un joc, în care în piepturile celor de lângă noi e ascuns un dar de la Dumnezeu. Cu cât descoperim mai multe astfel de daruri, câștigăm. De fapt, toți oamenii sunt după chipul lui Dumnezeu. Iubindu-i, chiar dacă aparent nu merită iubirea noastră, înțelegem că iubirea nu e ceva matematic, negustoresc. Și astfel putem înțelege cum ne iubește Dumnezeu pe noi, chiar dacă, de-am judeca după ideile noastre fixe, nu merităm și nu am merita niciodată această iubire.

Tocmai iubindu-i pe cei care aparent nu merită iubirea noastră înțelegem taina că suntem chemați de Dumnezeu la iubirea veșnică. Tocmai așa cunoaștem, încă din această viață, limba iubirii, care este limba raiului.

În loc de încheiere

O temă nefăcută...

Avva Emilian constata: „Noi, oamenii, avem o înclinație spre teorie și uităm de practică. Ne place să spunem cuvinte mari, dar nu ne place să trăim cu cuvinte mari și să le facem faptă, deoarece ne costă. Ne place să vorbim despre smerita-cugetare și, totuși, ne împotrivim fratelui care nu ne-a vorbit frumos. Ne place să vorbim despre viața veșnică, dar, în același timp, trăim pământește și ne desfătăm de un fruct, de un pește sau de orice altceva. Ne îngrijim să ne dormim cele șapte ore de somn al nostru, pe care nici mirenii nu-l dorm, sau cântim, plângem, râdem, trăim ca cele mai lumești ființe, și, în același timp, vorbim de cele de la sfârșitul lumii, de Împărăția cerurilor și de veșnicie. Toate acestea sunt teorii.” (118)

Tocmai am terminat de scris un scurt volum de teorii. Am început această carte vrând să scriu niște tâlcuiri la învățăturile Avvei Emilian și, după ce am început lucrul, mi-am dat seama că eu am nevoie de el, mai mult decât alți cititori. Mi-am dorit să fac mai cunoscute învățăturile Avvei Emilian și m-am trezit drogându-mă, dacă pot spune așa, cu perlele din volumul *Așteptarea lui Dumnezeu. Despre boală, suferință și moarte*. Regret că am terminat să le citesc și să le tâlcuiesc. Am avut nevoie să o fac pentru a-mi fixa în suflet cuvintele părintelui. Uneori, în tâlcuirile pe care le făcea la scrierile altor sfinți, Avva Emilian nu făcea decât să reformuleze învățăturile respective, aproape fără a adăuga nimic nou. Evident, în tâlcuirile mele, nu puteam aduce nimic în plus față de învă-

țătura sa. Am vrut să spun aceleași lucruri, cu alte cuvinte. Îmi dau seama totuși că demersul meu era, dintru început, sortit eșecului. Pentru că, dacă Avva Emilian tâlcuia scrierile sfinților pentru că mergea pe urmele lor, adică după ce urcase pe culmile sfințeniei, eu am încercat să scriu pentru a începe să merg pe această cale.

Întâlnirea cu învățăturile Avvei Emilian despre suferință mi-au produs un mare șoc, acela de a înțelege că modul în care am înțeles și înțeleg Ortodoxia este greșit. Da, acum am avut prilejul de a mă întâlni, din nou, cu duhul Sfinților Părinți. Dar îmi e teamă că, atunci când examenul bolii și al suferinței va veni din nou peste mine, nu voi ști să mă port altfel decât m-am purtat ieri.

Ce rost a avut să scriu aceste tâlcuiri? De curând o persoană care a trecut printr-o boală grea, și care a simțit că e aproape de moarte, mi-a spus că, pe cât sunt de frumoase cuvintele starețului Emilian, pe atât de banale par tâlcuirile făcute și m-a întrebat cine le-a scris. Am recunoscut, cu rușine, că le-am scris eu. Dacă aceste rânduri nu vor fi tipărite, pentru că sunt lipsite de folos duhovnicesc, mărturisesc că totuși simt că am făcut un lucru bun pentru sufletul meu. Și de aceea mă rog ca Dumnezeu să îmi dea putere și să transforme aceste teorii într-un mod de viață.

Dacă aș avea de ales între a scrie o carte de nota 10 despre suferință sau a învăța să mă bucur de lecția suferinței, evident că aș alege varianta din urmă. Nu înțeleg suferința, deși vreau să o fac.

Nu am scris aceste tâlcuiri pentru că sunt un campion al suferinței, pentru că nu sunt. Deși am trecut în viața mea prin mari suferințe, totuși nu am știut să le privesc ca lecții date de Dumnezeu. Nu am

vrut să fiu dascăl al altora, ci doar am încercat să pun în evidență câteva cuvinte ale starețului Emilian care mie mi s-au părut de mare profunzime.

Sfântul Efrem Katunakiotul descrie astfel prima sa întâlnire cu părintele Emilian: „Odată, părintele Emilian a venit la mine în chilie, s-a așezat în fața mea și și-a scos culionul de pe cap. Era îmbrăcat ca un fiu de prinț.

- Sunt egumen la Meteora, mi-a spus acela, și aș vrea să vă întreb despre rugăciunea minții.

- La Meteora este multă lume, părinte. Să veniți la Sfântul Munte, i-am spus.

Dar, de îndată ce a plecat, mi-am spus în sinea mea: «Să fac puțină rugăciune, să văd ce fel de om este acesta». Apoi, părintele Efrem, clătinându-și mâna a uimire, a spus: «Acesta, fiul meu, este mireasmă...»¹²

Da, părintele Emilian a fost plin de Duhul Sfânt, și aceasta se vede din toate cuvintele sale. Îl simt pe părintele Emilian ca pe un dascăl drag sufletului meu. Cred că este în cetele sfinților și se roagă acum pentru noi. De aceea vă rog ca, dacă veți citi rândurile pe care le-am scris, să vă rugați Preacuviosului Stareț Emilian să mijlocească și pentru mine în fața lui Dumnezeu, ca să pun început bun mântuirii... Și vă rog să mă iertați dacă titlul pe care l-am ales pentru această carte vi s-a părut nepotrivit. Sper că măcar unii dintre cititorii ei au prins curaj citind-o...

¹² Mărturia a apărut în volumul Ieromonahului Iosif Aghioritul *Fericitul Efrem Katunakiotul*, apărut la Editura Evanghелиsmos, București, 2004, p. 98. Despre părintele Emilian, Sfântul Efrem Katunakiotul a spus de mai multe ori: „Dumnezeu mi-a dat un alt bătrân Iosif” (referindu-se la Sfântul Iosif Isihastul) – idem, p. 137 (n. a.).

Anexă - Sfântul Ciprian al Cartaginei: Creștinii în fața bolii și a morții¹³

Iubiții mei frați, cei mai mulți dintre voi aveți o credință dreaptă și o judecată statornică și vă ridicați cu mult curaj peste terorele morții de care suferiți. Prin credința voastră tare ca o piatră, rezistați răutăților și ispititoarelor valuri ale lumii acesteia, care nu v-au biruit. Dar, cu toate acestea, există printre voi și oameni slabi în credință, care se comportă asemenea animalelor, lăsându-se atrași de dulcele vieții și de plăcerile trupești. Cea mai mare greșală comisă de ei este că, necunoscând adevărul mântuirii, nu se gândesc să conlucreze cu harul lui Dumnezeu prezent în inimile lor. Pentru toți aceștia am să vă vorbesc sincer, mărturisind adevărul. Această situație n-ar trebui să fie ascunsă, nici ținută sub tăcere, în ciuda modestei noastre vrednicii, ci cu deplină vigoare și cu un cuvânt curajos, luat din învățătura Domnului, trebuie să fie reprimată lașitatea sufletului și cel care a început să fie deja om al lui Dumnezeu și al lui Hristos să poată fi considerat demn de Dumnezeu și de Hristos.

Iubiții mei frați, trebuie să știți mai întâi că un ostaș al lui Dumnezeu aflat în casa Sa e înarmat cu virtutea și curajul credinței, prin puterea căreia dorește și lucrează pentru a dobândi viața veșnică. De aceea, el nu se sperie și nu poate fi oprit în aspirațiile lui, chiar de ar întâmpina toate furtunile din lume, pe care prezicerile lui Dumnezeu ne arată că vor veni. Credeți că un astfel de om mai e surprins de vreun dezastru?

Să nu uitați că, prin proroci, Dumnezeu a învățat pe poporul Său și a întărit Biserica pentru a face față răutăților, războaielor, foametei, plăgilor și cutremurelor

¹³ Fragmente din *Epistola De mortalitate – Despre condiția muritoare a omului. Atitudinea creștinului în timpul pandemiei și puterea credinței*, traducere, introducere și note de pr. prof. dr. Marin Bugiulescu, în *Revista românească de studii axiologice*, nr. 3/2021. (n. a.).

care vor veni. Astfel de înfricoșătoare evenimente ce ne surprind acum, în vremea noastră, vor fi mult mai amplificate la sfârșitul lumii, atunci când toate profețiile se vor împlini, după cuvântul Domnului care a spus: *Așa și voi, când veți vedea făcându-se acestea, să știți că aproape este împărăția lui Dumnezeu* (Luca 21, 31).

Iubiți frați, împărăția lui Dumnezeu este aproape. Lumea aceasta va trece, iar cei drepti vor fi răsplătiți cu viața cea adevărată, cu fericirea raiului, cu mântuirea, cu pacea și odihna cea veșnică. Toate acestea sunt pregătite pentru cei care au dorit să dobândească bunurile cerești în locul celor pământești, alegând și îngrijindu-se de viața veșnică în locul celei pământești, trecătoare.

Așadar, cine dintre cei ce doresc împărăția lui Dumnezeu mai e trist și suferă acum când poate dobândi atâtea bunuri? Doar cel ce nu are nădejde și credință în Dumnezeu. Acesta se teme de moarte, pentru că nu dorește să ajungă la Hristos. Dar noi, creștinii, nu trebuie să ne temem de moarte, pentru că ajungem să trăim alături de Hristos și să domnim împreună cu El în împărăția cerească. (...) Așadar, când ne confruntăm cu o insuficiență fizică, cu o boală sau cu orice suferință care ne slăbește trupul, atunci avem ocazia să ne arătăm credința și virtutea, care ne conduc către bucuria victoriei, de ceea Sfânta Scriptură zice: *Vasele olarului le lămurește cuptorul, iar ispita omului cugetul lui* (Eclesiast 27, 5). Aceasta este diferența dintre noi creștinii și cei care nu îl cunosc pe Dumnezeu, căci aceștia în suferințele trupesti ale vieții cârtesc împotriva lui Dumnezeu, în timp ce noi, auzind cuvântul divin, ne întărim în credință și în virtute.

Faptul că acum pânțelele dezlănțuit printr-o scurgere secătuiește puterile corpului, că focul iscat în rănile din gâtlee se revarsă clocotind până-n măduva oaselor, că sunt răscolite intestinele printr-o vomare continuă, că ochii sunt aprinși de apăsarea sângelui, că din cauza vreunei contaminări cu o boală infecțioasă sunt amputate fie picioarele, fie alte părți ale trupului, că prin

stricăciunile și vătămarile trupurilor provocate de lăncezeală se încetinește pasul sau se pierde auzul sau se întunecă vederea, totul slujește drept învățătură a credinței. Depinde cât este de mare forța spiritului în a lupta împotriva atâtor atacuri ale suferinței și morții pustiitoare prin virtuțile unui suflet nezdruccinat.

Câtă putere trebuie să aibă sufletul unui astfel de om pentru a face față acestor atacuri ale morții? Deși suferă groaznic, el rămâne drept și crede în Dumnezeu. Această statornicie nu este oare un exemplu al slavei lui? Toată suferința lui este o încercare a credinței în Hristos, care la judecată îi va răsplăti faptele. De suferința morții se teme cel ce nu s-a născut din apă și din Duh, pentru că-l așteaptă focul iadului, pentru că nu poartă semnul crucii și al sângelui lui Hristos. Acesta se teme de moarte pentru că îl așteaptă chinul veșnic la care ajunge după ce va pleca din această lume. (...) Să nu uităm că pe pământ noi nu trăim după voia noastră, ci după voia lui Dumnezeu, așa cum învățăm din rugăciunea domnească. E ridicol și absurd să afirmi că împlinești voia lui Dumnezeu, dar nu ascuți de ceea ce El îți cere cu privire la viața pământească. Voi doriți să dobândiți bunurile cerești, dar sunteți triști pentru că părăsiți plăcerile acestei lumi. Voi nu căutați și nu doriți să ajungeți la Dumnezeu, ci doar la răsplata și bunurile pe care El le dă. Credeți că în împărăția lui Dumnezeu intrați cu sila, fără să vreți aceasta? De ce vă rugați ca împărăția lui Dumnezeu să vină pe pământ, când voi sunteți robi ai pământului? De ce vă mai rugați așa, dacă doriți să trăiți mai mult în lume ca robi ai diavolului, decât în cer domnind împreună cu Hristos? Prin purtarea de grijă față de lume, Dumnezeu ne dovedește faptul că toate prorociile sunt date pentru mântuirea omului. Am să vă spun acum despre unul dintre frații noștri, din rândul preoților, care fiind grav bolnav, în ultimul ceas al vieții se ruga lui Dumnezeu ca să moară mai repede. În timp ce făcea aceasta, a văzut un tânăr strălucind de slava sfințeniei. Frumusețea aceasta la

care a fost ridicat nu poate fi văzută de oameni decât după ce părăsesc această lume. Tânărul acesta, cu o oarecare indignare, i-a zis: „Ți-e teamă de suferință. Nu vrei să părăsești lumea? Ce pot să fac pentru tine?” Iată că prin acest cuvânt îl mustră, dar îl și învață. Vedem din această întâmplare că oamenii muribunzi afectați de chinuri nu doresc să părăsească bunurile lor pământești, pentru că nu se gândesc la cele cerești. Preotul a spus această întâmplare și descoperire făcută lui de îngerul trimis de Hristos și altor oameni. Dar cui i se adresează această învățătură? Preotului aflat pe moarte. Desigur aceasta nu este doar pentru preotul care mai avea puțin de trăit, ci mai ales pentru noi, ca să învățăm din ea că înaintea morții nu trebuie să ne temem, ci să alegem tot ceea ce e mai bun, adică împărăția cerurilor.

De asemenea și eu, cel mai mic dintre creștini, am primit de la Dumnezeu multe descoperiri, pe care trebuie să le fac cunoscute tuturor și să mărturisesc faptul că frații noștri care sunt chemați la Domnul și prin moarte sunt eliberați de lumea aceasta nu sunt pierduți, ci numai pleacă în călătoria spre Dumnezeu înaintea noastră, așteptându-ne acolo, ca și noi să ajungem la ei după ce vom termina pelerinajul nostru în lume. De aceea regretăm faptul că ne părăsesc, însă nu suntem îndreptățiți să suferim și să plângem. Chiar dacă acum ei au îmbrăcat haina neagră, de doliu, ajungând în cer o vor schimba cu cea albă și strălucitoare, cea îngerească. Nu trebuie să dăm prilejul păgânilor să ne acuze că îi jelim pe cei ce trăiesc alături de Dumnezeu în cer, pentru că învățătura noastră de credință ne arată că după moarte sufletele merg alături de Dumnezeu, iar dacă nu credem acest fapt înseamnă că suntem falși, ipocriți, asemenea oamenilor care spun povești, fără să le creadă nici măcar ei. Atunci ce relevanță mai are pentru noi credința, dacă prin ceea ce facem o contrazicem? (...)

Iubiți frați, cu o minte curată, cu o credință nezdrcinată, cu o virtute puternică, să fim pregătiți

pentru orice voie a lui Dumnezeu, să ne gândim la veșnicia care urmează, lăsând la o parte frica de moarte. Prin aceasta să ne dovedim nouă înșine că suntem ceea ce credem, încât nu jelim la plecarea celor dragi nouă și că atunci când va sosi ziua propriei chemări la judecată, venim fără întârziere și fără împotrivire la Dumnezeu, când El Însuși ne va chema. Aceasta este credința pe care trebuie să o mărturisească fiecare creștin, fiecare slujitor al lui Dumnezeu, în orice timp și mai cu seamă în vremea noastră, când suntem împovărați de răutățile lumii, care ne atacă din toate părțile. Acest fapt este într-adevăr trist, dar pe viitor va fi și mai trist, de aceea spun că este un avantaj pentru noi creștinii dacă părăsim mai repede această lume care se prăbușește din pricina răutăților.

Dacă în locuința ta pereții se clatină de vechime, acoperișurile se clatină deasupra, casa, acum îmbătrânită și ponosită, ar fi amenințată de o distrugere iminentă, prăbușindu-se din cauza vechimii zidurilor, oare n-ai pleca de acolo cu toată repeziciunea? Sau dacă vă aflați într-o călătorie pe mare și s-a iscat o furtună mare, nu doriți oare să ajungeți cât mai repede în port, pentru ca nava să nu devină o epavă? Iată, lumea se schimbă și dispare și dovedește năruirea ei nu acum, prin vechimea lucrurilor, ci prin sfârșitul lor. Și tu nu-I mulțumești lui Dumnezeu? Nu te feliciți pe tine însuși fiindcă, retras printr-o plecare mai timpurie, te salvezi de la dezastrele și naufragiile și loviturile inevitabile?¹⁴

¹⁴ Unii cititori ai manuscrisului electronic al volumului de față au considerat potrivit să scriu o notă în care să fac o paralelă între învățăturile părintelui Emilian Simonopetritul și ispitele aduse de „noua molimă”. Dar am considerat că o astfel de paralelă este riscantă, necesitând mult discernământ din partea autorului ei – ceea ce nu am. Așa că am preferat să reproduc aici fragmentele de față din epistola Sfântului Ciprian al Cartaginei *De mortalitate* pentru că învățăturile ei sunt limpezi, clare, și nu lasă loc de răstălmăciri (n.a.).

Cuprins

În loc de prefață.....	5
<i>Pr. conf. dr. Gheorghe Holbea:</i> Părintele arhimandrit Emilian Simonopetrul.....	13
Întroducere	17
Partea întâi: Despre boli și suferințe	26
Partea a doua: Despre moarte	137
În loc de încheiere.....	199
<i>Anexă - Sfântul Cîprian al Cartaginei:</i> Creștinii în fața bolii și a morții.....	202

